

NAJSTAREJŠA SLOVENSKA REVIJA, KI ŠE IZHAJA

PLANINSKI

VESTNIK

4
2020

TEMA MESECA

Športno plezanje

Z NAMI NA POT

**Pohodi v občini
Ivančna Gorica**

125 let
Planinskega
vestnika

IZ PLANINSKE ZALOŽBE – AKCIJA

VODNIK JULIJSKE ALPE: JUŽNI DEL, Andraž Poljanec

Julijske Alpe: Južni del bralcem predstavi južni rob Julijskih Alp. V knjižici je avtor zbral in predstavil vse markirane planinske poti ter večino poti in stezic na območju med Jelovico in Polovnikom. Vmes spoznamo še sredogorske vrhove Ratitovca, Soriške planine, predstavljen je dolg Bohinjsko-Tolminski greben ter razčlenjena Krnska skupina.

Vodnik prekaljenega pisca Andraža Poljanca vestno in sistematično opisuje tako markirane planinske poti kot tudi še številnejše neoznačene poti. Za vnete raziskovalce pa je tudi nekaj zahtevnejših posladkov.

CENA: V času od 15. 4. 2020 do 15. 5. 2020 lahko vodnik kupite po akcijski ceni s 50-odstotnim popustom: 14,95 €* (redna cena: 29,90 €*).

*DDV je vračunan v ceno. Stroške poštnine plača naročnik.

-50%

NOVO V PLANINSKI TRGOVINI

SMEH Z GORA, Dušan Škodič

Dušan Škodič, pisec zabavnih planinskih prigod, v knjigi Smeh z gora, bralce spomni na čas avtobusnih voženj do izhodišč, srečanj z obmejnimi graničarji ali iskanj družic na planinskih portalih. Dobršen del zbirke pa vseeno obravnava klasične planinske zgodbe v planinskih kočah, ob nežnih srečanjih in druženju z gorniškimi "poznavalci". Pripovedi dopolnjujejo odlične ilustracije Milana Plužareva.

Format: 165 x 240 mm, 152 strani, integralna šivana vezava

cena:
19,90 €*

*DDV je vračunan v ceno. Stroške poštnine plača naročnik.

I N F O R M A C I J E · N A K U P · N A R O Č I L A

PLANINSKA ZVEZA SLOVENIJE, PLANINSKA TRGOVINA PZS

NA SEDEŽU Ob železnici 30a, Ljubljana, v času uradnih ur
(v ponedeljek in četrtek od 9. do 15. ure, sredo od 9. do 17. ure, petek od 9. do 13. ure; odmor za malico: 10.30–11.00).

PO POŠTI p. p. 214, SI-1001 Ljubljana

PO TELEFONU 01 43 45 684 v času uradnih ur brezplačna telefonska številka 080 1893 (24 ur na dan, vse dni v letu)

PO FAKSU 01 43 45 691

E-NAROČILA trgovina@pzs.si ali spletna trgovina PZS: <http://trgovina.pzs.si>.

SLOVENSKI PLANINSKI MUZEJ

Triglavska cesta 49, 4281 Mojstrana • telefon: 08 380 67 30 • faks: 04 589 10 35 • e-naročila: info@planinskimuzej.si

IZDAJATELJI IN ZALOŽNIK:

Planinska zveza Slovenije

ISSN 0350-4344

Izhaja petnajstega v mesecu.

Planinski vestnik objavlja izvirne prispevke, ki še niso bili objavljeni nikjer drugje. 120. letnik

NASLOV UREDNIŠTVA:

Planinska zveza Slovenije

Uredništvo Planinskega vestnika

Ob železnici 30a, p. p. 214

SI-1001 Ljubljana

T: 01 434 56 90, F: 01 434 56 91

E: pv@pzs.si

www.planinskivestnik.com

www.pvkazalo.si

www.facebook.com/planinskivestnik

ODGOVORNI UREDNIK:

Vladimir Habjan

UREDNIŠKI ODBOR:

Emil Pevec (tehnični urednik), Marta Krejan Čokl,

Zdenka Mihelič, Irena Mušič Habjan, Mateja Pate,

Dušan Škodič, Tina Leskošek, Mire Steinbuch

ZUNANJI SODELAVCI:

Peter Šilak, Mitja Filipič, Jurij Ravnik

LEKTORIRANJE:

Marta Krejan Čokl, Mira Hladnik, Vera Šeško,

Sonja Čokl, Darja Horvatič (korektorica)

OBLIKOVANJE:

Mojca Dariš

GRAFIČNA PRIPRAVA IN TISK:

Schwarz print, d. o. o.

Tiskano na NEO MATT papirju, Triglav papir

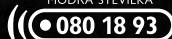
NAKLADA: 4500 izvodov

Prispevke, napisane z računalnikom, pošiljajte po elektronskem mediju na naslov uredništva ali na elektronski naslov. Poslanih prispevkov ne vračamo. Uredništvo si pridržuje pravico do objave ali neobjave, krajšanja, povzemanja ali delnega objavljanja nenaročenih prispevkov v skladu s svojo uredniško politiko in prostorskimi možnostmi. Mnenje avtorjev ni nujno tudi mnenje uredništva in PZS. Kopiranje revije ali posameznih delov brez privolitve izdajatelja ni dovoljeno.

Naročanje:

Po pošti na naslov: Planinska zveza Slovenije, Ob železnici 30a, p. p. 214, SI-1001 Ljubljana, po elektronski pošti na naslov: pv@pzs.si ali po telefonu 080 1893 (24 ur na dan) in na naslovu: <https://clanarina.pzs.si/vestnik.php>.

MODRA ŠTEVILKA

Transakcijski račun PZS:

IBAN: SI56 6100 0001 6522 551

SWIFT: HDLSI22

DELAVSKA HRANILNICA D.D. LJUBLJANA

Naročnina 39 EUR, 63 EUR za tujino, posamezna številka 3,90 EUR. Člani PZS so upravičeni do 25% popusta na letno naročnino Planinskega vestnika. Reklamacije upoštevamo dva meseca po izidu številke. Ob spremembi naslova navedite tudi stari naslov. Upoštevamo samo pisne odgovore do 1. decembra za prihodnje leto.

Izdajanje revije sofinancira Javna agencija za raziskovalno dejavnost Republike Slovenije (ARRS), št. pog. 630-183/2017-1.

Program informiranja o planinski dejavnosti sofinancirata Ministrstvo za šolstvo in šport RS in Fundacija za financiranje športnih organizacij v RS.

FS Fundacija za šport

FOTOGRAFIJA NA NASLOVNICI:

Letošnjo pomlad bomo, kot kaže, gorske rožice gledali le na slikah. Foto: Oton Naglost

Uredništvo Planinskega vestnika skrbno preverja vse članke in točnost v reviji objavljenih opisov poti, ki praviloma vključujejo opozorila na nevarnosti in možne pasti obiskovanja gora. Žal pa je vsak opis vedno subjektiven, poleg tega se objektivne težave na terenu lahko spreminjajo iz dneva v dan, celo iz ure v uro. Zato uredništvo revije in Planinska zveza Slovenije ne moreta prevzeti nobene odgovornosti za morebitne poškodbe ali materialno škodo, ki bi jih utrpel kdorkoli zaradi hoje in plezanja po gorah po navodilih iz te revije.

Apokalipsa zdaj?

"Apokalipso sem si vedno predstavljal z zombiji in brzostrelkami, ne pa z umivanjem rok in ostajanjem doma," je sredi marca krožila objava po družbenih omrežjih. Zanimivo, kako na naše predstave vpliva filmska industrija. Znanstvenofantastični filmi nam konec sveta pogosto prikazujejo v povezavi z najrazličnejšimi pošastmi ali pa z naravnimi nesrečami, ki so morda celo posledica podnebnih sprememb. Žgodb o nevidnih jezdecih apokalipse, mikrobih, je na filmskih platnih mogoče videti neprimerno manj. V zadnjem času, ko se soočamo s pandemijo virusa SARS-CoV-2, pa so filmi na to temo pritegnili našo pozornost. Tako je *Contagion* (*Kužna nevarnost*) postal drugi najbolj gledani film iz kataloga produkcijske hiše Warner Bros. Nekateri prizori v televizijskih poročilih na pragu pomladi so spominjali na kadre iz omenjenega filma, ki presenetljivo realno oriše dogajanje ob izbruhu epidemije sicer smrtonosnejšega virusa, kot je novi koronavirus, ki letos pretresa svet.

Človeštvo od nekdanj spremljajo izbruhi kužnih bolezni, ki so nekajkrat v zgodovini dosegli apokaliptične razsežnosti; kar dvesto milijonov življenj je v poznem srednjem veku vzela bubonska kuga, imenovana tudi črna smrt. Pandemiji črnih koz in španske gripe – ta je po naših krajih klestila v letih 1918 in 1919, sta v grob spravili nekaj deset milijonov ljudi, prav tako aids. Medtem ko so odmevnejši izbruhi v zadnjem desetletju – SARS, prašičja gripa, MERS – ostali bolj ali manj oddaljeni od naših krajev, se je korona virus, ki povzroča bolezen covid-19, pojavil in razširil tudi na sončni strani Alp. "V zadnjem stoletju s tako pandemijo, kakršno doživljamo zdaj, še nismo bili soočeni," je za Val 202 povedala priznana virologinja prof. dr. Tatjana Avšič Županc. "Tudi najbolj urejene in najbogatejše države na svetu ne bi mogle biti pripravljene na tako pandemijo z vsemi bojnimi orožji. Nihče od nas si ni predstavljal tako množičnega širjenja virusa."

Za preprečevanje širjenja virusa je ključna radikalna omejitev stikov med ljudmi. Tako so nas v drugi polovici marca doletele omejitve gibanja, (samo)izolacije in karantene, ukrepi, ki so za današnjo družbo novi, čeprav so jih kot bistvene za preprečevanje širjenja nalezljivih bolezni prepoznali že pred stoletji. Kar naenkrat smo bili prisiljeni ročico iz šeste prestave premakniti v prosti tek. Nenadni presežek prostega časa smo začeli zapolnjevati na najrazličnejše načine. Čudovito toplo in sončno vreme je kar vabilo v naravo in kaj hitro je bilo jasno, da bodo ljubitelji gora težko zdržali doma. Po revni zimi so se nas, tik preden je začelo iti zares, usmili bogovi neba in končno poslali nekaj snega, da so se pobeljeni vršaci izzivalno bleščali v soncu. Posledice nastalih razmer so bile logične. "V dneh, ko je svet ustavil virus, marsikje preberem: Hvala, korona, gremo v bregel" je na družabnem omrežju zapisal strokovni sodelavec Planinske zveze Slovenije Matjaž Šerkezi in potem nadaljeval z opozorilom, da čas kljub lepemu vremenu in prostim uricam ni najprimernejši za obisk gora. "Najmanj, kar si v teh dneh želimo, so nesreče v gorah."

Vem, kako težko se je upreti goram. Res so čudovito okolje za odmik od vsega, kar nam *cufa* živce v dolini. In ja, tam ni dosti možnosti, da bi staknili virus, vsaj ne, če se v višave odpravimo sami in ljudi, ki jih tam morebiti srečamo, pozdravljamo od daleč. S samotarskim klatenjem po hribih sicer prekršimo prvo pravilo o varnem zahajanju

v gore, ampak vedno stavimo na to, da se *nam* ne bo nič zgodilo. A ko ima hudič mlade, jih ima po navadi cel kup. Verjetno si nihče ne želi, da bi zaradi nesreče v gorah pristal v vrtincu izrednih razmer, ki vladajo v zdravstvenih ustanovah. Ali nevede okužil koga od reševalcev. Ali pobral virus od koga, ki ga je prišel rešiti, ne vedoč, da je prenašalec virusa. Statistika nesreč, ki jo vodi Gorska reševalna zveza Slovenije, je zgovorna: do prvega pomladnega dne letošnjega leta je bilo zabeleženih 86 intervencij. V povprečju več kot ena na dan. V njih je sodelovalo več kot osemsto reševalcev. Ti svoje delo opravljajo prostovoljno in včasih tvegajo svoja življenja, da jih rešujejo drugim. Pri reševanju tako piloti helikopterjev kot reševalci težko nosijo dodatna oblačila, ki bi jih ščitila pred okužbami. Zato je GRZS pozvala državljane k odgovornemu izbiranju ciljev za gibanje na svežem zraku in odsvetovala aktivnosti v gorah, tako zaradi zahtevnih in nevarnih razmer kot tudi zaradi preobremenjenosti medicinskega osebja v kriznih razmerah. Planinske kočice so zaprle svoja vrata. Komisija za alpinizem pri PZS je izdala priporočila za alpinistične odseke in klube, ki naj začasno zaustavijo vse aktivnosti v okviru alpinističnih šol, plezanje na umetnih stenah, obiskovanje plezališč in visokogorja. Ko boste to brali, bo minevalo mesec dni od sprejetja vladnega odloka o prepovedi gibanja in zbiranja na javnih površinah ter objave vseh mogočih pozivov in priporočil za odgovorno ravnanje v času izrednih razmer. Objave na družbenih omrežjih in statistika intervencij GRZS bodo dobri pokazatelji, v kolikšni meri smo upoštevali priporočila, zgodovina pa, kako uspešni smo bili v boju s tokratnim jezdecem apokalipse. Odgovornost za boljši jutri nosi prav vsakdo izmed nas.

Mateja Pate

UVODNIK

1 **Apokalipsa zdaj?**

Mateja Pate

ŠPORTNO PLEZANJE

4 **Stična točka so še vedno prsti**

Jurij Ravnik

INTERJUJU

10 **Gorazd Hren, trener športnega plezanja**

Jurij Ravnik

PREJELI SMO

15 **Ohranjanje narave ali lastni užitki?**

Urška Jerenec

KARNIJSKE ALPE

16 **Doživeta Carduccijsva In Carnia**

Olga Kolenc

DOŽIVETJE

20 **Prva pomoč je prišla s Havajev**

Mire Steinbuch

INTERJUJU

26 **Michel Piola**

Martina Čufar Potard

ALPINISTIČNI SMUK

30 **Spust z vrha Slovenije**

Matej Mejovšek

USEBINE USEH
PLANINSKIH VESTNIKOV
OD LETA 1895 DALJE NA
WWW.PUKAZALO.SI.

Z NAMI NA POT

34 Izleti v občini Ivančna Gorica

Roman Tratar

PLANINČKOV KOTIČEK

43 Živalska (ne)sreča na Veliki planini

Kristina Menih

ZDRAVJE

46 Blagodejni učinki gora

Mateja Pate

KOLUMNA

50 Pa na higieno ne pozabimo!

Miha Habjan

DOŽIVETJE

52 Turnosmučarska svoboda v Tatrach

Damjan Slabe

ZGODOVINA PLANINSKE LITERATURE

56 Kratak pregled vodnikov do prve svetovne vojne

Marija Mojca Peternel

KOLUMNA

58 Jezero Rara

Viki Grošelj

PLANINSKE POTI

60 U Sloveniji tri evropske pešpoti

Jože Prah

NARAVA

63 Zelena čmerika

Ivan Premrl

MLADINA IN GORE

64 Zmagala Pepa hrib in Nore na gore

Po sporočilu za javnost povzel Emil Pevec

PLANINSKA PRIPADNOST

66 Planinska zaobljuba

Nuša Maver

GEO IZLET

68 Srčkan kotiček v krnskem pogorju

Lucija Slapnik

70 NOVICE IZ VERTIKALE

72 LITERATURA

78 PLANINSKA ORGANIZACIJA

80 NOVICE

80 U SPOMIN

PD CELJE MATICA JE V DOBRIH DVEH LETIH OSTALO BREZ KOCBEKOVEGA DOMA NA KOROŠICI IN FRISCHAUFOVEGA DOMA NA OKREŠLJU, DVEH PLANINSKIH DOMOV NA TRASI SLOVENSKE PLANINSKE POTI.

SVOJ DAR ZA NOVI FRISCHAUF OV DOM LAHKO NAKAŽETE NA RAČUN

**ABANKA CELJE,
TRR: 0510 0801 6743 162.**

DRUŠTVO SE ZAHVALJUJE ZA VAŠ PRISPEVEK.

**POŠLJITE SPOROČILO
SMS S KLJUČNO BESEDO GR55
NA ŠTEVILKO 1919 IN PRISPEVALI
BOSTE 5 € ZA GRADNJO NOVIH
PROSTOROV DGRS KAMNIK.**

Stična točka so še vedno prsti

O tekmovalnem športnem plezanju včeraj, danes in jutri

Mina Markovič
Foto: Mauro Binelli

Slovenci smo plezalno razvajeni. Na lep jesenski dan lahko gremo v eno najboljših sten na svetu, Mišjo peč, kjer bomo z malo sreče srečali legendi športnega plezanja Martino Čufar Potard ali Klemena Bečana, potem pa se boste zvečer odpravili na najbolj tradicionalno tekmo svetovnega pokala v Kranju občudovat Domna Škofica, Janjo Garnbret in Mino Markovič, vse skupne zmagovalce svetovnega pokala. Zraven vas bosta navijali Maja Vidmar in Natalija Gros. Sama velika imena plezalne zgodovine. Za državico z dvema milijonoma ljudi, ki je pred nekaj leti imela mizerno infrastrukturo in le peščico profesionalnih trenerjev, je to nekaj izjemnega. Nekaj, kar te kot Slovenca vedno sprašujejo v tujini. Kako, hudiča, ste konstantno tako dobri? Je to naša genetska zaljubljenost v gore, naša imenitna alpinistična zgodovina, naš nepopustljiv karakter, morda sindrom majhnosti, iz katerega se razvijajo veliki? Skoraj fanatična zaljubljenost naroda v šport in njegove junake, ki se redno manifestira v sprejemih na letališču in v mestnih središčih? Verjetno vsega po malem in še kaj, a dejstvo je, da smo Slovenci plezalni narod, eden največjih na svetu in kljub vse večji priljubljenosti športa po zemeljski obli lahko korak z nami zadnja leta držijo le Japonci.

Kako so se razvila tekmovanja od začetkov do danes, ko poliestrski volumni skoraj v ničemer več ne spominjajo na skalne smeri, in kdo so imena, ki so zaznamovala zgodovino?

Zametki

Umetne stene so v 80. ponudile nenaden razcvet tudi tekmovalnemu plezanju. Kljub temu so bile prve tekme organizirane v skali – kar je logistično zahtevno: navrtati nove smeri, ki približno ustrezajo vsem, ne favorizirajo višine, nimajo izrazitih detajlov, so dovolj težke ... A takrat je bilo skale še dovolj, želja po zabavi, druženju in merjenju moči pa velika – saj nam je prirojena. Nekateri se niso povsem strinjali. Yosemiteška legenda, Pat Ament, je na primer izjavil, da je

primerjanje plezalcev trapasto in podobno temu, da bi skupaj posedli van Gogha in Rembrandta in jima rekli: pripravljena, pozor, start!

Kakor koli, leta 1985 je bila prva bolj uradna tekma, Sportroccia pri Bardonecchii blizu Torina. Tekmovalo se je v težavnostnem plezanju v naravni skali, zmagala pa sta Stefan Glowacz in Catherine Destivelle. Tekma je bila takojšnja uspešnica in naslednja leta se je ponovila ter preselila tudi v legendarni Arco. Leta 1986 se je v Franciji odvijalo prvo tekmovanje v dvorani. Naslednje leto je bil zadnji Arco Rock master v skali, v imponantni steni Colodrija, ki je štel za prvo neuradno svetovno prvenstvo. Osvojila sta ga Glowacz in Lynn Hill. Mesto se je odločilo zgraditi posebej za tekme veliko umetno steno in format spremeniti v najprestižnejšo ekshibicijsko tekmo samo za najboljše povablence (kjer imamo z Martino Čufar in Mino Markovič tudi mi dve zmagi). Podoben format so nekaj let gojili tudi v francoskem Serre Chevalierju (kjer sta se med zmagovalke vpisali Čufarjeva in Grosova), zadnja leta pa so se v Arcu odločili tekmo spremeniti v spektakularnejši dvoboj, nekakšno mešanico hitrosti in težavnosti.

Leta 1988 je organiziran prvi svetovni pokal s štiriimi tekmami, ki naslednje leto postane uraden, tekem pa je sedem. Temu kmalu sledijo tudi Američani in Japonci s svojimi tekmami. Svetovni pokal postane specializirano in cenjeno tekmovanje, tekmovalci pa so vse bolj prilagojeni na nove plezalne zahteve. Prvi kralj tekmovanj je Francoz François Legrand, šestkratni skupni zmagovalec, med tekmovalne legende pa lahko prištejemo vsaj še Yujija Hirayamo, Alexa Chabota, Patxija Usobiago, Adama Ondro, Ramona Puigblanqueja, Jakoba Schuberta in Sacchija Ammo. Leta 2016 je skupni zmagovalec postal naš Domen Škofic, ki je na najvišji piedestal končno postavil tudi Slovenca.

Kam se uvrščamo Slovenci?

Začetki naših tekmovalcev sicer niso bili preveč obetavni, Tadej Slabe in Vili Guček se uvrščata nekam v zlato sredino. Dolgo časa za naš najboljši dosežek velja tretje mesto Aljoše Groma iz leta 1997, ki ga enajst let pozneje preseže Klemen Bečan, ki zmagava v Kranju. V začetnem obdobju smo se na plezalni zemljevid vpisali najprej organizacijsko: z ekshibicijsko tekmo Rock master v Kranju, na umetni steni nad zunanjim bazenom, nad katero je bedel Tomo Česen, ki je s svojimi odličnimi mednarodnimi znanstvi na tekmo v devetdesetih privabil kopico znanih imen. Master se leta 1996 prelevi v uradno tekmo svetovnega pokala, ki ima po navadi to čast, da gosti sam zaključek sezone, od letos naprej pa držimo pesti, da ta priljubljena tekma ne bo le zgodovinski spomin. Leta 2011 slovenski organizatorji dobijo še eno pohvalo, saj jim je dodeljena tekma za svetovni pokal v balvanih na Logu - Dragomerju pri Ljubljani. Dogodek se pozneje spremeni v spektakel Triglav The Rock v središču Ljubljane.

*Oprava športnega
plezalca v daljni ...
Arhiv Planinskega
vestnika*

*... in bližnji
preteklosti.
Arhiv Planinskega
vestnika*

Poglejmo si še dekleta. Na svetovnem pokalu dominirajo tekmovalke v serijah: šest skupnih zmag ima Belgijka Muriel Sarkany, izstopajo pa še najmanj Robyn Ebersfield, Liv Sansoz, Angela Eiter, Jain Kim in naša Mina Markovič. Eno skupno zmago ima tudi Maja Vidmar. Epsko bitko med Mino in Jain prekine Janja Garnbret, ki niza zmage med letoma 2016 in 2018. To pa ne pove vsega o naših vrazjih dekletih: med prvimi tremi v skupnem seštevku so trikrat Martina Čufar, enkrat Natalija Gros, petkrat Maja Vidmar in sedemkrat Mina Markovič.

Od devetdesetih do danes

Leta 1991 je bilo v Frankfurtu organizirano prvo uradno svetovno prvenstvo pod okriljem alpinistične zveze UIAA. Tekmovalo se je v težavnosti in hitrosti. Ponovilo se je na vsaki dve leti, z nadaljevanjem leta 1993 v Innsbrucku. Legrand se je v naslednjih letih vpisal med tekmovalne legende s serijskim osvajanjem naslovov, izstopajo pa še Tomaš Mrazek, Ramon Puigblanque in Adam Ondra, za katerega se sicer zdi, da je nepremagljiv, če se le dovolj zmotivira. Pri dekletih je vredno izpostaviti Angelo Eiter. Z naslovom svetovne prvakinja v težavnosti se lahko pohvalita tudi Martina Čufar in Janja Garnbret dvakrat, kolajne pa imata tudi Maja Vidmar in Mina Markovič.

Američani so bili do teh tekem dolgo zadržani. Imajo svoje prireditve, so tudi del t. i. X-Games, nato pa je tekmovalno plezanje na drugi strani Atlantika precej zamrlo. Novo popularnost so si pridobile edino balvanske tekme, ki jih je lažje organizirati tudi lokalno.

Leta 2005 se športno plezanje pompozno doda na svetovne igre, ki so nekakšna olimpijada za uboge športe, ki jih ni na olimpijadi. To je zadnji veliki organizacijski dosežek pod okriljem UIAA, kajti leta 2007 se športno plezanje končno osamosvoji in ustanovi International Federation of Sport Climbing (IFSC). S svetovnih iger imamo zmagovalke Majo Vidmar in Mino Markovič ter srebrno Natalijo Gros in Janjo Garnbret.

Kot pri težavnosti so prve balvanske tekme v naravi (sploh v ZDA), prvi uradni svetovni pokal kot naslednik tekmovanja Top Rock Challenge je potekal poleti leta 1999 na šestih tekmah in je bil organiziran malo bolj po domače. Jure Golob v Cortini osvoji odlično peto mesto (po še boljši zmagi na Top Rock tekmi leto prej), sicer pa balvaniranje potrebuje še nekaj časa, da pride na današnji, spektakularnejši nivo. Med vidnejša imena balvaniranja na *plastiki* sodijo Jerome Meyer, Kilian Fischhuber in Adam Ondra. Leta 2018 skupno zmago osvoji Jernej Kruder. Najmočnejša dekleta so Sandrine Levet, Anna Stöhr in Akiyo Noguchi. Legendam se je s sanjsko sezono 2019 pridružila Janja Garnbret. Natalija Gros je pred tem skupno dvakrat bronasta. Balvani kot disciplina se svetovnemu prvenstvu pridružijo leta 2001. Izpostaviti velja Dmitrija Sarafutdinova in Anno Stöhr. Zadnja dva naslova je odnesla Garnbretova, med vidnejše rezultate pa gotovo sodita tudi medalji Krudra in Gregorja Vezonika.

Tudi hitrostno plezanje je že stara disciplina, v svetovnem pokalu od leta 1998, vendar za nas ni posebej zanimiva. Že od vsega začetka v njej dominirajo pretežno Rusi, Ukrajinci, Kitajci in Iranci.

Legendarna tekma v Vipavski Beli.

Foto: Oton Naglost

Natalija Gros in Martina Čufar, dve dami slovenskega športnega plezanja
Arhiv Planinskega vestnika

Maja Vidmar je svojo bogato tekmovalno kariero končala leta 2016.
Foto: Urban Galob

Plezanje kot olimpijski šport

Spekter plezanja se v zadnjem času zelo širi. Svoje mesto dobi paraplezanje (kjer imamo tudi mi junake v Gregorju Selaku in Tanji Glušič). Vse več je rekreativnih tekem in spektaklov za gledalce, od soliranja nad vodo (*deep water solo*, DWS) do tudi pri

nas priljubljene tekme Rockstars. In to nas pripelje do olimpijskih iger.

Plezanje na olimpijadi je večna želja in dolgotrajni projekt IFSC. Plezanje je kandidiralo za olimpijske igre že v Rio de Janeiru, končno pa je bilo potrjeno v Tokiu in Parizu ter upamo, da se za stalno ugnezdi v

Olimpijska tekma

Novo shemo smo prvič videli leta 2018 v Innsbrucku in leto pozneje v Tokiu, vmes pa bo še nekaj tekmovanj, ki bodo sledila novemu formatu. Na olimpijado se kvalificira po dvajset tekmovalcev na spol, število pa se po kvalifikacijah zmanjša na šest finalistov. Prva disciplina je hitrost: vedno enaka smer na 15-metrski steni. Čeprav je ta disciplina merljiva, čas ni najpomembnejši, saj gre za serijo dvobojev in tekmovalec napreduje, če prehiti neposrednega nasprotnika v tekočem krogu (ni redko, da pride tudi do napak in padcev pred vrhom ali do diskvalifikacije zaradi prehitrega starta). Časi se gibljejo okrog 5–6 sekund za moške in 7–8 sekund za ženske. Balvanska disciplina je podobna kot v svetovnem pokalu: štiri balvanski problemi in štiri minute za problem. Za rezultat se upošteva število vrhov in con (točka nekje na polovici balvana) ter potencialno tudi število poskusov za oboje. Najpreprostejša disciplina je težavnost: zmagovalec je tisti, ki pripleza najvišje v smeri. Je pa tu običajno največ težav s sodniškimi odločitvami, kot na primer kdaj je višini dodan plus ali kdaj je tekmovalec storil napako (stopil na svedrovec ali reklamno tablo, kot se je dogajalo v preteklosti). Uvrstitve v posameznih disciplinah se med seboj zmnožijo za končni rezultat. Tako nam prvo, drugo in peto mesto dajo seštevek 10, tri tretja mesta pa 27. Tekmovalec z nižjim seštevkem je zmagovalec.

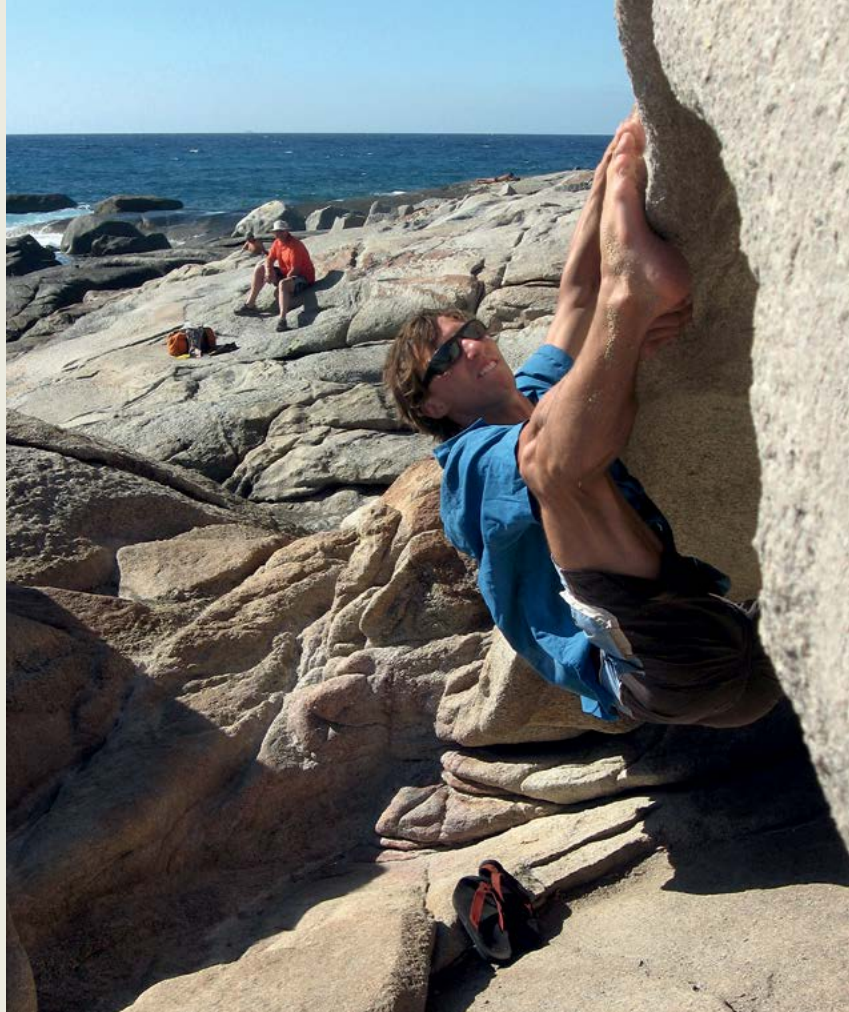
Olympic
Athlete
365

Janja Garnbret bo z Mio Krampfl zastopala Slovenijo na olimpijskih igrah.
Foto: Manca Ogrin

olimpijski družini. Glavna žrtev pogajanja za umestitev na tekmovanje je tekmovalni format. Olimpijski komite naj bi plezalcem ponudil le en set medalj na spol, kar povzroča zadrego, katero disciplino izbrati. IOC¹ si želi hitrost, saj je najbolj podobna športu – je merljiva, ima svetovni rekord in predstavlja neposreden dvoboj. Seveda sta med plezalci neprimerno bolj priljubljeni težavnost in balvani: kreativni, nepredvidljivi disciplini in še najboljši približek skalnemu plezanju. Kompromis, ki so ga sprejeli, v enem loncu zmeša vse tri discipline in takoj naleti na buren odziv, ki skorajda sledi Kübler-Rosovi shemi:² zanikanje, jeza, pogajanje, depresija in nazadnje sprejemanje. Grožnje najboljših plezalcev o bojkotu je nadomestilo mrzlično treniranje novega formata. Danes je ta problem zgolj bežna opomba – na olimpijado želijo vsi, boj za medalje bo neizprosno. Seveda bo Tokio unikaten, saj so že za Pariz sklenili, da se hitrost loči iz formata in tekmuje kot samostojna disciplina, a v tem trenutku je to oddaljena prihodnost, ki ni pomembna.

Vendarle je olimpijada največji športni dogodek na svetu, ki s seboj potegne globalno prepoznavnost, promocijo, pa tudi denar in sponzorje. Kljub vsemu bo zlato medaljo najverjetneje odnesel najboljši plezalec na svetu, čeprav zna hitrost nekoliko pomešati štrene in bodo manjkali nekateri vidni tekmovalci, ki pa so preveč specializirani (predvsem težavnostniki). Morda sam format ni tolikšen problem kot izbor tekmovalcev, ki je prav tako nekoliko bolj kompleksen: na olimpijske igre se lahko namreč uvrsti le dvajset tekmovalcev na spol, s tem da ima posamična država omejitev na dva predstavnika na spol (in skupno torej največ štiri predstavnike). Uvrstitev na olimpijske igre si tekmovalci lahko zagotovi na posebnih tekmovanjih. Prvo tako je bilo SP v Tokiu, ki je dalo prvih sedem tekmovalcev in tekmovalk. Konec novembra 2019 je potekalo še eno tekmovanje v Toulousu, kjer lahko tekmujejo tekmovalci, ki še niso uvrščeni od prej. Tu dobi olimpijsko vstopnico še po šest moških in žensk. Zadnja priložnost bo eno od petih kontinentalnih prvenstev spomladi 2020³ (Amerika, Evropa, Azija, Afrika in Avstralija), kjer bo napredoval le po en predstavnik na spol (če ni uvrščen že od prej). To pusti odprti le dve mesti na spol: eno mesto pripada gostiteljici Japonski, ki lahko izbere kogar koli (tudi če se ni uvrstil na predhodnih tekmah), eno mesto pa bo podelila posebna komisija. To bo povzročilo manjšo kozmetično napako, saj bo na olimpijadi npr. povsem nekonkurenčen afriški in avstralski predstavnik, po drugi strani pa v močnih reprezentancah, kot sta Japonska ali Slovenija, veliko najboljših odpadde. Janji Garnbret se bo pridružila le še ena naša predstavnica, čeprav bi si mesto med najboljšimi zaslužila vsaj še kakšna. Upamo, da se bo tudi

dovolj razčistilo pravila, da bo sojenje in postavljanje smeri dobro, da razmere ne bodo igrale ključne vloge, da smeri ne bodo favorizirale domačinov ... Vsekakor pa nas čaka spektakel, kakršnega nismo vajeni.

Uprašanja za prihodnost

Ob tem se veliko ljudi sprašuje tudi, kaj bo vse skupaj pomenilo za plezanje dolgoročno. Odsotnost velikih finančnih vložkov je naš šport delala bolj sproščenejšega, skorajda romantičnega. Hkrati je bil tudi praktično brez dopinga. Še danes je veliko tekmovalcev tudi vodilnih skalnih plezalcev. Koliko tega bo ostalo, je težko reči. Morda je končno prišla (pričakovana) shizma, ko bo tekmovalno plezanje postalo nek svoj svet, skoraj povsem ločen od dogajanja zunaj. Tekme danes le redko spominjajo na skalne smeri. Še posebej balvani s skoki, teki in podobno akrobatiko. To naredi skalo za poligon, ki je neprimeren za trening, obenem pa je tekmovalni urnik vse bolj natrpan – časa za izlete v naravna plezališča pa vse manj. Kje so časi, ko so med naše vidnejše plezalce sodili alpinisti, kot je Tomo Česen, Silvo Karo, Franček Knez? A tako gre razvoj v vseh sferah življenja. Ni dvoma, da brez njih ne bi bili, kjer smo. Stojimo na ramenih velikanov in če očistimo balast, gre pri vsem skupaj na koncu še vedno za gibanje navzgor, iskanje popolnega ravnotežja, bežanje gravitaciji in stremljenje k zen točki med fokusom in sproščenostjo. Je sploh potrebna dilema apnec ali poliester? Stična točka bodo še vedno predvsem naši prsti. ●

Klemen Bečan je pri 15 letih postal svetovni mladinski prvak, leta 2008 pa zmagoval tekme svetovnega pokala v Kranju. Arhiv Planinskega vestnika

¹ Mednarodni olimpijski komite.

² Psihološki model sprejemanja slabe novice.

³ Članek je bil napisan jeseni 2019, pred pandemijo koronavirusa.

Jurij Ravnik

Gorazd Hren
Foto: Anže Malovrh

Od nekdaj imamo najboljše plezalce in plezalke

Gorazd Hren, trener športnega plezanja

Prvi trenerji ste bili večinoma samouki. Povej nam, kako si se ti začel ukvarjati s tem, kakšna je tvoja zgodba?

Najprej sem sam plezal in me je takoj potegnilo. Rekreativno, za hec, nisem se ukvarjal z nobenim športom. Povsod sem hotel dati vse od sebe. Ko sem začel plezati, sem začel študirati tudi trening. Veliko sem raziskoval in testiral. Potem sem kmalu v klubu prevzel mlade fante, ki so tudi nekaj tekmovali, malo pozneje sem v času študija v Mariboru prevzel tekmovalce in kar dolgo delal z njimi. Potem sem se vrnil v Velenje in dobil mlado tekmovalno skupino, v kateri je bila tudi Janja. Treninge sem kot trener vzel zelo resno, bil sem zelo motiviran, zanimal me je napredek drugih in s tem moj razvoj, učil sem se v situacijah. Pa je kar naenkrat prišla mladinska reprezentanca, tam sem bil šest let, potem pa članska. Trenerstvo me je začelo veseliti, v tem sem se našel. Je pa res, da smo bili starejši trenerji bolj samouki. Seveda smo tudi mi iskali stvari drugje, veliko preizkušali, marsikaj prebrali. Tisti čas sem največ iskal, kako trenira François Legrand in drugi Francozi. Marsikaj se je dalo najti,

zadeve sem testiral, kaj mi je odgovarjalo, marsikaj pa tudi ne in sem treninge prilagodil. Kot trener moraš iskati širino, eksperimentirati, biti pripravljen poskusiti kaj novega. Če te vsega naučijo, nisi šel čez proces. Tudi sam imeti te izkušnje je veliko vredno, ne da vse samo prebereš in delaš.

Ne bom te vprašal, zakaj smo Slovenci tako dobri, mogoče pa veš, kaj delamo drugače?

Odgovor je podoben in sem ga že dostikrat povedal. V vsakem trenutku smo v stiku z najvišjim nivojem, od nekdaj imamo najboljše plezalke in plezalce. Točno vemo, kako dobri moramo biti, da smo konkurenčni najboljšim. To nas žene naprej. Ostali vidijo, da če eden lahko, potem lahko tudi oni. Ta želja jih tako motivira, da jih žene naprej. Že dolgo se v Sloveniji dela s trenerji, ne smemo pozabiti, da je pri nas kar nekaj ljudi, ki se s tem ukvarjajo profesionalno in so zelo dobri. Začeli so postopoma, pa je stvar postala tako resna, da drugače ni šlo. Mnogi se stoodstotno posvečajo plezanju in svojim varovancem. Dela se zelo dobro in to je velik dejavnik za uspeh.

Reciva kaj o slovenski infrastrukturi – včasih se je veliko pritoževalo glede tega, kaj pa zdaj?

Najprej se je začelo bolj razvijati na Gorenjskem in v Ljubljani, drugod je bilo zelo garažno. Potem se je razvijalo postopoma tudi drugod, šport je z uspehi postal popularen, prepoznaven, vse več ljudi bi poskusilo. Posamezni ljudje, ki so si želeli, da bi imeli svoj plezalni center, so izgubili strah. Infrastruktura ni več tako slaba, precej se je razvila. Še vedno pa ne moremo narediti treninga kombinacije v eni dvorani ali pa celo v samo enem mestu. Treba se je voziti. Plezalni centri morajo preživeti, kar pomeni, da so stvari precej lahko postavljene, reprezentanca hitro izpade iz programa. Saj odlično sodelujemo, lahko naredimo trening, motivirajo jih naši uspehi in nam pomagajo, bi pa bilo lažje, če mi ne bi tega počeli. Zanje je to tudi breme, imajo dosti dela, očistiti steno, postaviti nove smeri na nivoju težavnosti svetovnega pokala ... ko mi gremo, so te stvari neuporabne. Če bi še več ljudi plezalo, bi se nivo toliko dvignil, da bi si telovadnice lahko privoščile to obdržati na steni. Tako je na primer pri Japoncih, oni imajo že v telovadnicah zelo težke balvane, pa jih rekreativci plezajo.

Ena od stvari, ki je pri nas ustvarila tako velik bazen talentov, so tudi male zasebne ali klubske stene. Te skrbi, da se bo to izgubilo?

Zanesljivo so take male stene igrale pomembno vlogo in jo bodo tudi v prihodnosti. V plezalnih centrih bodo ljudje spoznali plezanje, tu bo rekreacija, dvig popularnosti plezanja, mogoče bomo lažje našli kakšne talente. Mislim pa, da je za vsak klub še vedno koristno, da ima svojo steno, celo prisiljeni so, da se jih popravlja, večja, izboljšuje. Marsikateri klub se širi. To bo še vedno šlo, v komercialnih centrih niti ni dovolj prostora za vse. Največ se bo z otroki še vedno delalo v klubih.

Vsi radi poudarjate, da je delo pomembnejše od talenta. Ampak v finalu svetovnega pokala so vsi delovni ...

Talent imaš lahko za več stvari. Recimo Janja je nesporno talent za plezanje, je pa tudi talent za garanje, trdo delo. Nikoli ni manjkala na treningu, nikoli ni popuščala ... in to se sešteje skupaj. Za finale pa po mojem veliko odloča psihična pripravljenost. Vsi, ki pridejo v finale, so na zelo visokem nivoju. Saj včasih so kakšne izjeme, ko kdo recimo edini prav prebere balvan ali pa ima dober dan. Vidim mnoge, ki so dobri na treningih, pa ni nujno, da bodo dobri tudi na tekmi. Rekel bi, da je pomembno, da gre tekmovalec naprej z enakim pristopom, kot je prišel do finala, pogumno in dovolj napadalno po eni strani, pa tudi pohlep te ne sme izdati. Seveda je težje nekomu, ki stalno nekaj brani. Tisti, ki še ni bil na stopničkah, gre lažje na vse ali nič, lahko pa ga pritisk tudi ustavi in razmišlja, samo da ne bi naredil napake ...

Koliko delate za to v reprezentanci?

Jaz o psihologiji ne morem modrovati, se mi zdi nedogovorno, ker nisem strokovnjak za to. Sodelujemo

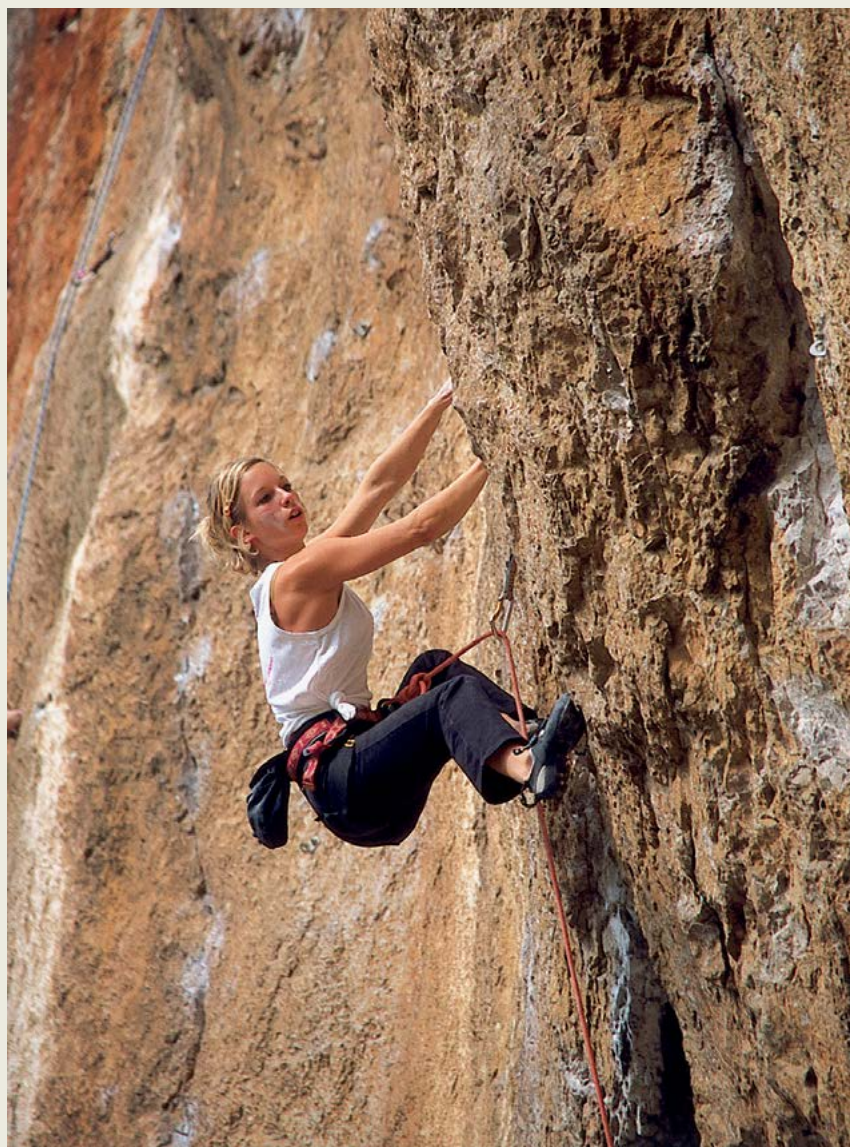
s psihologom, ampak le tisti, ki to želijo. Športnik mora dozoreti, da se za to odloči. Če gre k športnemu psihologu, pa mu ni do tega, da bi delal vaje doma, mu bo vse skupaj le breme, kot domača naloga. Jaz jim lahko srečanje s psihologom predlagam, ampak nekateri so do tega zadržani, to je še vedno tabu tema. So pa nekateri delo s psihologom tudi že preizkusili.

Kaj pa skupinsko? Kako resno morajo vzeti reprezentančne treninge?

Na take stvari pa lahko gledamo in vplivamo. Prej sem govoril o nekem neposrednem vrtanju po glavi, osebnih občutkih. V reprezentanci se trudimo skrbeti za dobro vzdušje, da ni slabe volje. S tem nimamo nekih problemov, se pa kaj kdaj zgodi, sploh če gremo za dlje časa na tekme, živimo skupaj, mešajo se različni značaji, eni so mirni, drugi glasni.

S treningi poskušamo različno. Včasih so obvezni, včasih neobvezni, včasih izborni, pa je že to dodaten pritisk. Včasih mislijo, da so bolj pod drobnogledom, kot so v resnici, pa načrtujemo le preprosto dober trening. Vseeno pa moraš znati prisluhniti. Če je nekdo na res visokem nivoju, si z njim dnevno v stiku, pa ima slab dan ali kakšne zdravstvene okoliščine, potem upoštevaš tudi to. Treba je znati oceniti situacijo, malo tudi razumeti športnike, ali se nekaj redno dogaja ali pa je izjemoma tisti dan.

Natalija Gros je dosegala odlične rezultate na tekmovanjih in v skali. Arhiv Planinskega vestnika

Kaj pomeni Janja za reprezentanco? Obstaja "kollektivna samozavest"? Ali dober rezultat sprostí ostale?

Mi imamo od nekdaj nekoga, ki tišči stvari naprej, kaže rezultate, in skoraj prisili ostale, da verjamejo, da lahko tudi oni. Janja je trenutno ta lokomotiva, ki žene naprej ostale. Dekleta se na treningu trudijo, da bi jo ujele, če ji pridejo blizu, imajo takoj informacijo, da so med top na svetu. Ne vem pa, če dobri rezultati sprostijo ostale, to je morda vprašanje zanje. To vendarle gledajo individualno, želijo svoj uspeh. Plezanje je individualni šport. Dekletom veliko pomeni, da so skupaj v coni, da se podružijo, pomirijo. Ampak vsaka hoče individualno rezultat. Če koga razbremeni, mogoče razbremeni nas trenerje (*smeh*).

Kako komentiraš Kitajce, ki so se kar naenkrat pojavili z dobrimi tekmovalci. Brez tradicije plezanja, trenerjev, infrastrukture ...

Ne strinjam se s tabo. Kitajci največ vlagajo v trenerje, trenerji so tam najbolje plačani, imajo veliko tujcev, dajo jim stanovanje, plačajo vse potne stroške za vračanje domov. So lep primer, kako se z vlaganjem da priti do rezultata. Veliko hodijo v tujino trenirati, imajo solidne pogoje, ostalo pa skopirajo od drugih, v

Tudi na poroki ne gre brez plezanja. Novopečena nevesta Anja varuje ženina Klemena Bečana med balvaniranjem. Foto: Matic Kozmus

tem so pa itak dobri. Predvsem so v primerjavi z ostalimi skoraj neomejeni s finančnimi sredstvi. Tradicija ima nekaj teže, nekaj časa, ampak če ne vlagáš naprej v to ... ni nič.

Slog smeri se je precej zamenjal. Se ti zdi, da je to prizadelo starejše tekmovalce?

Res se je zelo spremenil, sploh v balvanih. Tudi v težavnosti je vse skupaj bolj dinamično, predvsem pa so se zelo spremenili oprimki. Zdaj je postavljanje skoraj brez meja, a mislim, da se tudi to malo umirja. Tisto skakanje je bilo bolj za publiko, zdaj se počasi vrača

Maja Vidmar se je v svoji karieri kar 35-krat povzpela na stopničke. Foto: Stanko Gruden

stari slog, na vseh velikih volumnih¹ so pritrjeni mali *grifki*, ki jih je treba tudi znati stisniti. Tej akrobaciji se je dodalo malo starega sloga. Želimo, da zmaga plezalec, ki je najbolj močan, vzdržljiv, ki zna plezati ..., ne samo da zna dobro skočiti.

Koliko je treba vlagati v "prave" grife in v "primerne" routesetterje?²

Ogromno, sploh v *routesetterje*, da se učijo, kako je treba postavljati smeri, da sledijo slogu, da imajo na izbiro oprimke, ki bodo na svetovnem pokalu, na olimpijskih igrah. To je treba spremljati, dobro je, če lahko prepoznaš oprimek, če veš, kjer je dober, sploh v težavnosti. Še bolje je, če se trenira na njem. Tako da je vlaganje v oprimke in postavljavce nujno potrebno, je pa tudi precejšen finančni zalogaj. Včasih skoraj malo preveč, te cene so šle res že v nebo. Prav je, da se menjajo oprimki, ampak meni je bilo še najbolj všeč, ko so na neki tekmi sploh prvič neki oprimki. To je najbolj *fer* za vse.

Boste na treningu simulirali vročino, kot to dela Adam Ondra (razmere v Tokiu so poleti precej tropske)?

Ne vem, ne verjamem. Bomo pa šli prej tja, da se prilagodimo in bomo trenirali tam. Da bi pa tukaj v puhovalkah plezali, pa mislim, da ne. Tako toplo kot na olimpijskih igrah pri nas v mesecih priprav ni, za to bi morali v kraje, kjer ni dobre infrastrukture. Letos³ je bilo na Japonskem zelo vroče, bolj kot prejšnja leta. Ampak po nekaj dneh postane bolj normalno.

Koliko daš ti osebno teže olimpijski medalji?

Kot športnik ji dam veliko teže. Poglej, spremljam vse športe, vsak dan grem na splet in preverim vse, ne samo plezanja. Olimpijska medalja je v vsakem športu največ, ne vem, zakaj bi bilo v plezanju drugače.

¹ V zadnjem času so na tekmah priljubljene velike strukture iz poliestra ali vezanih plošč, brez izrazitih mest za prijemanje; večinoma se prijema celotno površino na trenje ali z ustvarjanjem nasprotnih sil.

² Postavljavci smeri imajo licenco IFSC in v veliki meri določajo slog in trende tekmovalnega plezanja.

³ 2019

Vsaka štiri leta je treba na določen dan pokazati, kdo si, kaj si, kaj lahko in to je najtežje. Če te takrat izda psiha, imaš slab dan, lahko samo upaš, da boš imel čez štiri leta novo priložnost.

Glede formata na olimpijskih igrah je bilo slišati veliko kritik.

Jaz takega formata ne bi nikoli izbral, ni mi všeč. Vendar smo imeli na voljo le eno disciplino in je bila izbira

Mina Markovič je prva Slovenka s preplezano skalno smerjo z oceno 9a. Arhiv Planinskega vestnika

ali hitrost ali pa kombinacija. Jaz si želim, da bi se tekmovalo v vsaki disciplini posebej, to je najbolj logično. Ampak nismo prvi šport, ki se jim je to zgodilo, in ne bom zdaj jamral okrog tega. Na začetku nobenemu ni bilo prav, smo pa pač pred tem dejstvom. Lahko se pritožujemo ali pa pljunemo v roke in začnemo delati. Saj nas noben ne sili, da gremo. In vsi so to naredili. Ne poznam vrhunskega plezalca, ki si ne bi želel priti na olimpijske igre. Zmagovalec bo vseeno potreboval vsaj dva dobra rezultata, mislim, da tukaj hitrostni plezalci nimajo možnosti za zmago.

Naše plezalko so si pogosto podajale štafeto "lokomotive": "Mi imamo od nekdaj nekoga, ki tišči stvari naprej, kaže rezultate, in skoraj prisili ostale, da verjamejo, da lahko tudi oni," razlaga skrivnost uspeha Gorazd Hren.

Foto: Stanko Gruden

Olimpijski prvak bo verjetno najboljši plezalec, ampak v finalu bodo tudi nekateri izraziti specialisti, z malo sreče ima lahko hitrostni plezalec medaljo.

Ne bi rekel, da s srečo. Najprej mora zmagati v svoji disciplini. Balvanisti imajo prednost v balvanih, težavnostniki v težavnosti. Je pa res, da je najzanesljivejša karta za finale hitrost – hitrostni plezalec ima največ možnosti zmagati v svoji disciplini, v balvanih in težavnosti to še zdaleč ni samoumevno. Vendar ne želim dajati v nič hitrostnih plezalcev. Mene bolj skrbi to, da bomo dobili na olimpijskih igrah tudi kontinentalne prvake, recimo nekoga iz Afrike, ti pa slabo plezajo v vseh disciplinah.

Hitrostni plezalci v svoji kategoriji trenutno dominirajo, ampak mnogi plezalci so jim v enem letu tudi v hitrosti prišli zelo blizu – če bi bilo časa več, bi jih verjetno tudi ujeli in prehiteli.

Se strinjam, veliko bolj so se ostali priključili hitrostnikom kot pa obratno. To tudi spodbija spekulacije, da se na olimpijske igre ne bodo uvrstili najboljši. Bodo pa hitrostniki s to olimpijado malo prišli na svoj

račun, ta format je prišel hitro in lahko bodo izkoristili prednost, preden se razlike zmanjšajo. Aleksandra Mirosław⁴ lahko praktično neha trenirati hitrost in trenira samo še balvane ... ne vem, če imajo ostali ta luksuz.

V Parizu 2024 naj bi bila hitrost že ločena disciplina. Se sploh plača vlagati v to za en sam cikel?

Generalno gledano težavnostnike in balvanske plezalce, posebej tiste, ki na visokem nivoju plezajo v skali, hitrost ne bo zanimala. Zamrla pa ne bo. Te olimpijske igre so vseeno kar lepa promocija za hitrost. Tudi mi smo postavili nekaj sten, morda pa bo imela čez nekaj let Slovenija vrhunskega tekmovalca v hitrosti ... Meni je tudi ta disciplina zanimiva. Z reprezentanco gremo radi gledat to tekmo, veliko je

"Janja je nesporno talent za plezanje, je pa tudi talent za garanje, trdo delo," pravi Gorazd Hren. Foto: Stanko Gruden

drame, zdravov, je prava tekma. Na hitrost vedno pride polno ljudi, dostikrat tudi več kot na primer na balvane. Lahko je razumljiva in gledljiva.

Zanimivo, da je bilo v letošnji sezoni veliko tehničnih težav. Od slabega postavljanja smeri, do čudnih sodniških odločitev. Te to skrbi za naprej?

Seveda me, vedno me skrbi, to je del mojega dela. Jaz velikokrat izgubljam živce s sodniki. Razumem, da se vsak lahko zmoti, tudi sam sem sodil tekmo, vem, da ni lahko. Sodniške napake ne pomenijo neke drame, to pač rešujemo, zato imamo pritožbe. Zelo pa si želim, da na olimpijskih igrah ne bi bilo pritožb ali tehničnih incidentov. Meni to ni v redu, takoj vpliva na tekmo, na plezalca. Tudi vse pritožbe niso vedno

upravičene, včasih kdo kar malo poskusi. Jaz bi to omejil, npr. dve pritožbi na tekmo, kot pri kakšnem drugem športu.

Včasih so najboljši tekmovalci veliko plezali tudi v skali, vse je bilo bolj pomešano, sproščeno. Danes pa so tekme svoj svet ...

Vsi, ki smo starejši, smo začeli v skali. Gotovo so tudi včasih, pred petnajstimi leti, bili resno pri stvari. Tudi trenirali so veliko, mogoče celo več kot zdaj. Je pa res, da je zdaj več tekem, več se pričakuje, psihično je bolj naporno. Včasih so se vseeno šli v skalo sprostit, sezone niso bile tako dolge. Zdaj so tekmovalci na koncu leta psihično podrti. Fokus na tekme je tako velik, to je postal šport zase, nekaj povsem drugega kot plezanje v skali. Bi bil pa zelo vesel, če bi šel kdo kaj težkega tja splezat. Si je pa težko vzeti čas zaradi obveznosti.

Koliko še uspeš plezati? Kaj bi najlažje ali najraje ponovil iz svojega projekta "štiri v vrsto" (Gorazd je leta 2011 realiziral projekt 8c smer, 8a na pogled, 8a večraztežajka in Fb 8A balvan)?

Želim si več plezati, ne počutim pa se več tako močnega, kot sem bil nekoč. Seveda bi rad spet plezal na čim višjem nivoju. Večkrat se spomnim na "štiri v vrsto" in se bom moral spet lotiti česa podobnega, ker me to motivira ... Najraje bi spet splezal 8c smer, ker to pomeni, da bi bil najbolje pripravljen. Najlažje pa bi verjetno splezal večraztežajko 8a.

Še hiter pogled v prihodnost: bodo naslednje leto cilji in načrti podrejeni olimpijskim igram, bo kaj taktiziranja na svetovnem pokalu?

Malo bo že treba taktizirati, svetovni pokal bo tudi občasno namenjen kot pripravljalna tekma. Ampak naša reprezentanca je velika, na olimpijske igre jih gre pa malo. To ne pomeni, da ostali ne bodo plezali, tako da bo za njih potekalo precej podobno kot do zdaj. Za olimpijce pa bo malo treba biti tudi taktičen, da se ne zasitijo preveč, da ne bomo stalno na tekmah in nič na treningu. Cilji so seveda visoki, vedno si jih postavimo visoko, ne moremo drugače.

Kako stresno je tvoje delo zdaj? Bi čez deset let prevzel neko drugo reprezentanco ali bi imel raje malo miru?

Delo je zelo stresno, vsak vzpon doživljam zelo resno, ni pomembno, za koga gre. Ne morem sproščeno gledati, kaj se bo zgodilo, "trpim" s tekmovalci. Potem je zraven še kup drugih funkcij, urejanje prijav in ostalo. K sreči imam ekipo, da skupaj skrbimo za to. Je stresno, sploh če so kake drame na tekmah. Ni pa nekega velikega razočaranja, če se ne izide. Težko rečem, kaj bo čez deset let. Toliko časa ne bom selektor, saj verjamem, da se bodo zdajšnji trenerji dovolj razvili, da bodo prinesli nekaj novega, svežino. Iz plezanja zanesljivo ne bom šel, bi pa morda imel kako svojo dvorano in malo postavljaj smeri, delal z otroki, več plezal v skali. Za nov izziv zunaj bi me morali res dobro prepričati. Doma se dobro počutim, najbolj mi je smiselno vlagati v Slovence. ○

⁴ Poljska hitrostna tekmovalka, ki je tako dominantna v svoji disciplini, da se je brez težav kvalificirala na olimpijske igre, kjer bo po vsej verjetnosti osvojila kategorijo hitrosti.

Ohranjanje narave ali lastni užitki?

V ponedeljek, ko sem se s kolesom peljala v službo, sem prvič, odkar živim v Ljubljani, zaslišala ptičje petje ob eni najbolj prometnih cest v središču naše prestolnice. Tudi če so ptice celo leto prisotne, jih običajno preglasi vsakodnevni hrup. Ljudje v času pandemije ne potujemo toliko kot običajno, družimo se zgolj s tistimi, s katerimi si delimo bivalne prostore, in nismo zasuti s toliko vsakodnevnimi obveznostmi. Včasih se mi zazdi, kot da živimo v mirnem mehurčku, v katerem se počutimo bolj varne in v katerem imamo nekateri zdaj jasnejšo sliko, kako dobro je naše življenje. Ob tem se spomnim na vse, ki se zaradi svojih služb ne morejo obdati s tem varnim mehurčkom, in sem jim hvaležna, da to omogočajo vsem nam.

Pa si tudi narava zasluži takšne mirne, tihe in varne mehurčke? Nanjo najbrž ne preti covid-19 kot na nas, ampak je njen sovražnik najpogosteje človek. Tisti človek, ki ceni mirna, tiha območja in se ob koncu tedna umakne v naravo, stran od mestnega vrveža. Je lahko človek 21. stoletja tudi sočuten in uvideven do narave in prepusti dele našega narodnega parka zgolj njej? Se bomo odpovedali kakšni dobri turni smuki zaradi ruševca ali belke? Bomo pozimi izbrali plezalni vzpon tam, kjer ne prečimo pomembnih prezimovalnih območij?

Z namenom ohranjanja narave v Triglavskem narodnem parku (TNP) je januarja na Bledu potekal prvi dogodek na temo uveljavitve mirnih con. Namen tihih con v našem edinem narodnem parku je izločitev ali omilitev pritiskov človekove dejavnosti. In kaj so mirne cone? V načrtu upravljanja TNP 2016–2025 so definirane kot "območja izjemnega pomena za varstvo živalskih in rastlinskih vrst ter habitatnih tipov, na katerih so obiskovanje (hoja zunaj utrjenih in označenih poti, planinstvo) in različne dejavnosti (turno smučanje, jadrarno padalstvo, fotolov, kolesarstvo) časovno in prostorsko prilagojeni tako, da so motnje čim manjše. Konkretizacija potrebnih prilagoditev dejavnosti in ravnanj, določenih v načrtu upravljanja, se izvede za vsako mirno območje posebej ob njegovi dejanski uveljavitvi."

Tisti, ki v hribe zahajamo vse leto, in ne zgolj poleti, se zaradi množic turistov okolici Triglava vedno bolj izogibamo. Zadnja leta se zgražamo nad lahkomišelnostjo, izbiro tur, obnašanjem in opremo turistov, ki prepogosto zaidejo v težave. V gorah iščemo mir, pri tem iskanju pa moramo biti vedno izvirnejši. Da bomo lahko še naprej občudovali naravo, bo že v tem letu v prostor umeščenih devetnajst mirnih območij, v prihodnjih letih pa se bo to število še povečalo. Pa ste vedeli, da se boste pri načrtovanju svojih letošnjih izletov in tur lahko (vede ali nevede) podali v mirne cone? Ali to pomeni, da sploh lahko izpeljete takšno turo? Vse dejavnosti bodo prepovedane zgolj v visokobarjanskih

predelih, drugod pa bodo veljale določene omejitve. Gonilni sili pri tem sta projekta Life Naturaviva (od septembra 2017) in Vrh Julijcev (od februarja 2018), ki sta se že zdavnaj začela, do danes pa obiskovalci TNP še nismo bili posebej informirani o mirnih conah. Kot je navedeno na spletni strani projekta Vrh Julijcev, bodo mirna območja označena v naravi – razen mirnih območij Šijec in Blejsko barje. Na vseh mirnih območjih se bo omejil dostop obiskovalcem in poostril nadzor v naravi z vključevanjem prostovoljnih nadzorikov. K učinkom ukrepa bo prispeval odkup barjanskih zemljišč v zasebni lasti ali prilagoditev rabe gozdnih zemljišč z ukrepom pogodbenega varstva. Nova sezona aktivnosti v TNP je pred vrati in prav bi bilo, da bi nam odgovorne organizacije že zdaj "vcepile v glavo", kje in katere aktivnosti smemo opravljati. Tudi planince, alpiniste in turne kolesarje bo treba "vzgojiti" v duhu varovanja narave in spoštovanja mirnih con, kar pa se ne bo zgodilo zgolj s postavitvijo opozorilnih tablic ob začetku sezone. Saj veste – kar se Janezek nauči, to Janez zna. Le da v našem primeru Janezku učiteljica še ni razložila učne snovi, čeprav se bliža konec šolskega leta. ●

Svizec

Foto: Matej Ogorevc

Olga Kolenc

Travnata Cimone di Crasulina, v ozadju skupina Cogliansa z najvišjim Monte Cogliansom, Creta della Chianevate in Creta di Collino
Foto: Olga Kolenc

Doživeta Carduccijeva In Carnia

Cimone di Crasulina

S prijateljico Irmo sva se tokrat podali na prav posebno pot – na tisto, ki na Cimone di Crasulina vodi čez skrivnosten Pian delle Streghe. To sugestivno okolje se je dotaknilo tudi Giosuèa Carducci, narodnega pesnika moderne Italije, ki je leta 1906 kot prvi Italijan prejel Nobelovo nagrado za književnost. V njegovi dolgi pesmi In Carnia me je prevzelo njegovo globoko občutenje pokrajine, ki kot vezna nit povezuje v skrivnosti zavito legendo. Odraža se v smaragdni preprogi, v mat bisernem in hladnem, v vonju jelk in balzamu cvetja pa v motivnih oblakih ipd.

Skrivnosten in malce odmaknjen svet Karnijskih Alp me vedno znova očara s svojimi širokimi naravnimi prostori, mehko vzvalovanimi grebeni in divjimi vrhovi gora. Na območju, ki se dviga nad naselji Tualis, Ravascletto in Cercivento, naštejemo kar nekaj vrhov, ki presegajo dva tisočaka nadmorske višine: Cimone di Crasulina, 2104 m, Zoufplan, 2001 m, Cuar dal Bec, 2089 m, Monte Pezzacul, 2176 m, Piz di Mede, 2094 m, in Monte Crostis, 2250 m. Greben, ki v zgodnjem poletju slovi kot pravi cvetlični balkon, pripada Osrednjim Karnijskim Alpam in nudi izjemno širok panoramski razgled. Pogled se nam osredotoči na tri najvišje in izstopajoče vrhove; to so Monte Coglians, Creta della Chianevate in Creta di Collina.

Rajske lilije na Pian delle Streghe

Če odmislim občutke, ki so se mi porajali med vožnjo na okoli deset kilometrov dolgi poti, ki iz Cerciventa

vodi na Pian delle Streghe, je bilo jutro spokojno in mirno. Cesta, ki je široka le za dober avtomobil in povrhu še brez zaščitne ograje, se v razgibanih zavojih dviga navzgor in lahko le upamo, da nam nihče ne prihaja nasproti. Mesec junij se je prevešal proti koncu, po izstopu iz avtomobila je zadišalo po svežih macesnih. V prepletanju jutranjih senc in svetlob so se iskrile mlade, z roso prepojene trave, o *stregah* (tj. čarovnicah) pa ni bilo opaziti niti najmanjših sledi.

V teh krajih namreč obstaja bogato ustno izročilo, ki pravi, da tu še vedno živijo mitološka bitja, kot so čaravnice, *anguane*,¹ velikani ipd. Ta mitološka bitja so še danes značilnost alpskih predelov severne Italije. Med vrhovi gora Bivera, Clapsavon in Zauf je zaprta nekoliko viseča planota, ki se prav tako imenuje

¹ Anguana je bitje iz alpske mitologije, ki jo povežujemo z vodo in ima delno podobne značilnosti kot nimfa.

Pian delle Streghe. Zaznamujejo jo posebni spusti in vdolbine, ki v alpski panorami friulanske pokrajine prispevajo k unikatnosti Piana delle Streghe. Tu plešejo čarovnice s Severa in iz Karnijskih Alp. Na planoti pa je naslednji dan moč najti vrsto koncentričnih krogov dišečih rož, mavrice pa se dvigajo nad gorami tam, kjer so se ta mitološka bitja dotaknila tal.

Pogled na "rajsko milo" jutranjo pokrajino, v kateri prav tako ni bilo sledi o ljudeh, mi je ustvaril občutek, da tod ne rajajo *štrege*, temveč vile in njim podobna svetla pravljicična bitja. Razgaljen greben, ki ga objemajo s travo porasle strmalci, visoko nad nami sili v nebo. Vabi nas, da se v luči dneva, ki *štegam* izpije moči, povsem brez skrbi podamo na pot. Že na samem začetku hoje sem v bregu opazila šopke pravkar

cvetočega rožnatega gadnjaka in številne modre brkate zvončice, med katerimi se je našel tudi kakšen albin (bela brkata zvončnica).

Kmalu sem opazila prve cvetove presunljivo lepих belih lilij; to je bilo moje prvo srečanje z njimi. Nad tankim in ravnim stebлом se je na sveže razprla prva cvetna čaša trobentaste oblike, ki so jo krasili žametno rumeni prašniki. Bilo jih je vedno več in zdelo se mi je, kot da jih je posejala skrbna roka. Roža, ki mi je vnesla nemir, je kmalu našla tudi ime. *Paradisea lilastrum*, po slovensko paradiževka, tudi rajska lilija ali bela rajska lilija, v Italiji nosi kar nekaj dodatnih imen, kot so: Giglio di San Giovanni (Italija), Giglio di monte (Italija), Gili di prà (Lombardija, kanton Ticino), Lili di S. Zuan (Furlanija), *Paradisea* (Italija), *Paradisias*

Pikčasti svišč (*Gentiana punctata*)

Foto: Olga Kolenc

Navadna pogačica (*Trollius europaeus*)

Foto: Olga Kolenc

Paradiževka, tudi rajska lilija ali bela rajska lilija

(*Paradisea lilastrum*) Foto: Olga Kolenc

(Italija), Rose di S. Zuan (Furlanija), Rose di nole (Furlanija) in Zi di mont (Furlanija, Karnija).

Paradisea lilastrum raste v gorah jugozahodne Evrope po vsem alpskem pobočju in na severnem delu Apeninov. Najdemo jo predvsem v zahodnih Karnijskih Alpah, najbolj pa je razširjena v predalpskem predelu zahodnih Karnijskih Alp, na meji s pokrajino Veneto in v Julijskih Alpah. Je zaščitena vrsta, ki je bila proučevana na višini 1600 in 1750 metrov. Gomolja-sta trajnica, ki cveti junija in julija, uspeva na sončnih travnikih in pašnikih, na revnih tleh, ki pa morajo biti bogata s kalcijem.² V slovenskem izvirnem znanstvenem članku, najdemo podatek o nahajališču redkih, zavarovanih in/ali varstveno pomembnih rastlin pri nas, med katerimi najdemo tudi paradizevko *Paradisea lilastrum*.³

Monte Tenchia, Pizzo del Corvo in Zoufplan z jezerci

Kmalu sva prišli do prve označene bližnjice, ki se levo nad nami požene v breg, vendar sva, pač glede na izjemno lepo okolje in dolg dan, izbrali daljši pristop. Stara vojaška cesta v zmernem vzponu in v ostrih okljukih preči strma, s travo porasla pobočja. Primerna je le za terenska vozila in služi predvsem oskrbi planin ter zaposlenim na meteorološkem radarju. Pot sva iz gole radovednosti že na prvem večjem ovinku podaljšali do planine Casera Zoufplan bassa. Nahaja se na vzhodni strani grebena Zoufplan–Pizzo del Corvo. Videti je bilo, da so živino pravkar prignali na pašo. Prijetna, "meditativna" hoja nas kmalu pripelje na Monte Tenchia, 1840 m, ki se je tako kot celotna karnijska predgorja, odela v cvetoč rododendron. Hudourniške grape na južnih pobočjih grebena so se zarezale vse do dolin. V smeri severa, ob vrhu Cimone di Crasulina, se je na jasno nebo počasi zarisal prvi detajl

najvišjih vrhov Karnijskih Alp. Sledili sva mehki, s travo porasli stezi in se hitro povzpeli na Pizzo del Corvo, 1945 m. Razdalje so kratke, levo nad nami se dviga kupola meteorološkega radarja, ki stoji na razglednem Zoufplanu. Pod neizrazitim travnatim robom že slutimo, kje so se v plitki kotanji ujela majhna, zelo zanimivo oblikovana jezera. Jezera so očitnega ledeniškega izvora, čeprav bi geometrijska oblika nekaterih izmed njih pri poznavalcih lahko sprožila dvome.

Da se tu zgoraj nahaja pravi cvetlični balkon, sem se prepričala tudi na lastne oči. V celotnem grebenu je namreč na območju vseh jezer značilna visokogorska flora še posebej raznolika. Doma sem se vrgla v raziskovanje; glede na strokovne pisne vire še posebej velja omeniti prisotnost orhidej (*Traunsteinera globosa*, *Leucorchis albida*, *Nigritella nigra* itd.) in encijanov, kot sta *Gentiana kochiana* in *Gentiana punctata*. Njihovi zlahkni rumeni in modri cvetovi so se kot naročeno razprli ravno ob mojem obisku. Tišina je občasno prerezal svareč žvižg in kmalu sem opazila svizca, ki je že iskal pot v varno zavetje svojega doma. Številni, zanje značilni rovi nas opominjajo, da smo v ta svet prišli samo na obisk. Še sreča, da v to občutljivo oazo flore in faune zahaja le malo ljudi. Pomislila sem, kakšen privilegij imam. Morda ga imamo vsi, ki smo zašli na poti, ki vodijo izven uhojenih tirnic. Privilegij je tudi dejstvo, da nam telo kot fizični element kljub letom to dovoljuje in da je naša duša sposobna sejati seme nemira.

Na Zoufplanu sva zapustili udobno pot in nato malo po komaj opazni stezi, malo po brezpotju sledili grebenu. Na severni strani se pod nami odpre pogled na dolino z obsežnimi pašniki, kjer so še vidne sledi o ljudeh. Nad njo se dviga manjši greben, ki ga zaključijo 2034 metrov visoki vrh Monte Terzo. Najvišji vrhovi Karnijskih Alp so nam vedno bolj blizu. Končno stajajo le prehiteli dve v kopalke oblečeni gorski tekačici, pri meteorološkem radarju pa sva srečali dva vzdrževalca. Irmi sem rekla, da tudi v primeru, ko radar ne dela, z vremensko prognozo ne bi smelo biti težav. Obzorje tu zgoraj je namreč tako na široko razpeto, da se povzpneš samo na balkon in že ti je jasno, kakšno bo vreme.

Koprive s Cimone di Crasulina

Mulatjera preči s travo poraslo vzhodno pobočje Cimone di Crasulina, nato pa se obrne pod južni rob grebena. Na desni strani ovinka nas čaka skalni možic, ki nas usmeri navzgor, na komaj opazno, s travo preraslo stezico, kjer ni bilo opaziti odtisov stopinj. Obzorje pred nami se širi v neskončnost. Gole travnate strmali čez manjše vzpetine objamejo vrh, ki ga utrujeta manjši skalni pregradi. Hiteli sva mimo gred na sveže odprtih rumenih pogačic in tam zgoraj, sredi ničesar, me je obšel občutek neomejene svobode. Tako blizu in hkrati daleč je ta odmaknjeni greben, ki goro Zoufplan, 2001 m, iz smeri vzhoda proti zahodu, povezuje z goro Monte Crostis, 2250 m. Divjoo in neobljudeno dolino reke Rio Chiaula, ki se odpira

Rožnati gadnjak
(*Scorzonera rosea*)
Foto: Olga Kolenc

² Spletna stran: dryades.units.it/ampezzosauris/index.

³ Spletna stran: <https://zdp.si/wp-content/uploads/2015/12/Annales-naturalis-2009-1>.

pod nami, v spodnjem delu v obsežnih pasovih pokrivajo gozdovi jelše. Globoko pod nami se gola dolina v smeri zahoda v rahlem loku povzpne do sedla Forcella Monte Floriz, ki razdvaja gori Monte Floriz in Monte Crostis. Zgornji del grebena na severno-vzhodni strani je pravkar presegel zeleni pomladni val. V najbolj senčnih legah in na vzpetini tik pod vrhom Cimone di Crasuline, ki jih je pobelil zadnji kukavičji sneg, so se topile še zadnje snežne zaplate. Tudi v skalnih zarezah in grapah najvišjih vrhov so kot beli oblizi na ranah vztrajali zadnji ostanki poslavljajoče se zime. Vrhovi Karnijskih Alp se od najvišjega Monte Cogliansa, Crete della Chianevate in Crete di Colline spuščajo čez Creto di Collineto do prelaza Plöckenpass/Passo di Monte Croce. Težko bi naštel številne vrhove gora, ki so se v opoldanski poletni svetlobi spojili z obzorjem. V smeri juga je lep razgled na bližnje, tudi Primorcem priljubljeno smučišče Zoncolan, ki velja za enega izmed najbolj opremljenih smučarskih centrov v Furlaniji Julijski krajini. Ob veliki izbiri različno zahtevnih smučarskih prog lahko z gore Monte Tamai, 1970 m, smučamo vse do Ravascletta. Bele smučarske proge zdaj preraščajo trave in pomislila sem, da bi bil tudi letni obisk teh vrhov vsekakor precej zanimiv.

Napočil je čas, ko človek mora tudi nekaj malega početi. Obsedela sem kot delavec, ki je pod hudim časovnim pritiskom, ter z roko na hitro segla v nahrbtnik. Med malico sem med šopi trav opazila še mlade, sočne, a hude koprive. V našem otroštvu smo komaj dočakali, da so pognale prve pomladne zeli. Te so našim žilam po dolgih zimah, ko smo bili tudi po več mesecev odrezani od sveta in brez sveže zelenjave, dodale novih esenc. Pomislila sem, da bolj čednih zelišč, kakršne rastejo tu zgoraj, res ne moremo najti nikjer. Če pri povratku s hribov obenem najdem tudi regrat, čemaž, liste mladega rmana in jagod, poganjke malin ipd, lahko pripravim pravo planinsko fritaljo. Po

stanovanju in balkonu se razširi prav poseben zdravilni vonj in takrat se sprašujem, kako ga zaznavajo moji sosede, ki niso vajeni takšnih dobrot. Če se vrnem domov brez svežih zalog, sem na trenutke kar malce nesrečna.

Po poti pristopa sva se počasi odpravili nazaj proti dolini, kajti na takem območju izbirati bližnjice bi bilo greh. Sonce, ki je preseglo zenit, je pregnalo vse jutranje sence. Pokrajina je bila nekam svetla in vse, kar je bilo še zjutraj videti "mat biserno in hladno", je izgubilo svoj lesk. Le kdo bi vedel, kam so se skrila vsa magična bitja, ki v sončni svetlobi povsem izgubijo svoje moči? Pustimo jih, da ohranijo svojo skrivnost, saj bomo za njimi lahko že jutri spet opazili nove sledi – seveda če bomo pozorni. V prebujajoči se igri senc in svetlobe bodo namreč na mestih, kjer so se magična bitja med svojim začaranim plesom s stopali dotikala tal, v koncentričnih krogih pognali cvetovi divjega česna. ●

Monte Zoufplan z meteorološkim radarjem na vrhu, desno manjše jezerce
Foto: Olga Kolenc

Informacije

Cimon di Crasulina, 2104 m, Karnijske Alpe

Zahtevnost: Nezahtevna označena pot, v zadnjem delu neoznačena steza.

Oprema: Običajna planinska oprema

Izhodišče: Pian delle Streghe, 1555 m. Sledimo avtocesti A23 do izhoda Carnia. Nadaljujemo proti Tolmezzu ter nato zavijemo desno v dolino Canale di San Pietro. Skozi Arta Terme, Sutrio se pripeljemo do Cerciventa. Od Cerciventa do izhodišča na Pian delle Streghe nas čaka še približno 10 kilometrov ozke gorske ceste.

Čas hoje: Pian delle Streghe–Monte Tenchia 1 h

Monte Tenchia–Monte Zoufplan 30 min

Monte Zoufplan–Cimon di Crasulina 30 min

Sestop 1–2 h

Skupaj 3–4 h

Sezona: Kopni letni časi

Zemljevid: *Alpi Carniche, Carnia centrale*, Tabacco 09, 1: 25.000

Mire Steinbuch

Prva pomoč je prišla s Havajev

Ni hudo, če padeš, hudo je, če se ne pobereš.¹

"Aja, še to. Samo dva šiva imam."

"Kaj? ... Kakšna šiva? Kje?" sem iz slušalke zaslišal Metin presenečen, začuden in rahlo povišan glas.

"Ja, na čelu, ne. Med sestopanjem sem poskakoval po kamnih ob stezi in padel. Še dobro, da je bila skala ploščata kot miza," sem navdušeno zaključil. Tišina. Očitno se je žena že navadila na vse hudo, kar sem ji pripravil v letih svojega hribovskega pohajkovanja in poplezavanja.

"In kdaj prideš sem dol?"

"Zdaj mi v rani še kljuva, danes ne bi vozil, pridem jutri," sem hitel razlagati. Naslednje jutro sem se odpravil dovolj zgodaj, da sem prehitel jutranjo gnečo proti primorski avtocesti.

* * *

Ko sem vijugal po cesti ob jezeru proti parkirišču pri koči Savica, se je v zgodnjem septembru mrak redčil v sveže jutro, ki je napovedovalo lep dan. Koraki so vtolto zadoneli čez leseni most. Začel sem počasi, bom že potem, ko se bom ogrel, pospešil. Prvi zavoji, ko je Komarča še zložna, so kmalu ostali za menoj. Svež zrak mi je dobro del po nekajtedenskem "dušenju na visoki temperaturi", če parafraziram žargon impozantnih modnih TV-kuharskih velemojstrov, ki vsako jed po – za gledalca nevidni – predhodni pripravi brezhibno dokončajo v petnajstih minutah, jaz pa za en sam štrudelj porabim dve do tri ure. Vmes pa duhovičijo in se srečno smehljajo, kot da so s sestavinami svoje kuhinje pomembno prispevali k svetovni ekološki reciklaži.

Nekje na polovici vzpona, na levem ovinku, kjer je ob desni strani steze visoka stena, s katere po dežju rado kaplja še nekaj dni, za hrbtom pa lep pogled na Bohinjsko jezero, sem začutil, da nekaj ne štima. Do zdaj bi se moralo moje telo že ogreti, meni pa se je zdelo, da se ni samo ogrelo, temveč tudi zakuhalo in se utrudilo. Čudno. Izmučen bi moral biti po koncu ture, ne na začetku. Nisem se vdal. Podaljšal sem korak in kleno nadaljeval v enako zmernem tempu. Čudno, čudno. Tempo mi je pil moči kot dehidrirana kamela vodo. Precej pod robom Komarče sem že slonel na palicah in globoko dihal. Prva *pavza*. Ko sem dosegel žico, sem spet duškal. Nič mi ni bilo jasno. Je vzrok v nadmorski višini? Včeraj še v morju na nič metrih oziroma v minusu, danes pa že na okoli tisoč. Je morda krivo to,

da že nekaj mesecev nisem bil v hribih? Če kondicije redno ne vzdržuješ, postane roba s kratkim rokom trajanja. Tek in kolo očitno nista dovolj. Ko sem zakoračil po skoraj ravni stezi proti Črnemu jezeru, sem bil že tako zdelan, da nisem imel moči niti za veselje, ker je tisto strmo pobočje vendarle pod mano. Samo da pridem do jezera, pa se bom na obali počil *na rit* in odpočil, malo popil in prigriznil, potem bo pa šlo, kot je treba.

Med sedenjem sem izmenično prigrizoval, srkal iz čutare in fotografiral. Ko sem si opomogel, sem vzel pot pod nogo. Ne po stezi, ki se med drevjem v loku ovija okoli jezera, pač pa po obali, med balvani in čez kamne do odcepa za Komno, nato pa desno po ozki stezici rahlo navzgor na markirano pot. Kar je bilo prejšnjikrat rahlo navzgor, je bilo tokrat naporno pokonci, sape mi je začelo primanjkovati, tako kot primanjkuje sposobnih politikov. Ko sem dosegel markacijo, so dobrodejni učinki počitka že skoraj izpuhteli.

Ne bom dolgovetil z opisovanjem podrobnosti poti in svojega klavnega počutja. Omembe vredni sta le dve stvari. Velik skalni odlom nad potjo, ki ga ob mojem

¹ Pregovor baje izvira iz Kitajske, danes ga poznamo v številnih različicah.

zadnjem obisku še ni bilo. Kako je moralo bobneti in hrumeti, ko je velik kos stene padel na tla. Kaj bi dal, da bi dogodek opazoval z varne razdalje! Živa rumenkasto oranžna barva raztresenih skalnih klad mi je pred oči priklicala provansalsko pokrajino v času žetve na Van Goghovih slikah. Nenavadno, da se pod sivo površino skriva tako žareča barvitost.

In druga zadeva – preden se odpre pogled na osrednji del doline Triglavskih jezer, na kočo in Dvojno jezero z okolico, mora utrujeni popotnik premagati nizke klanček, da doseže razgledno točko. Z nje se ob jasnem vremenu odpre veličastno lepa panorama. Tokrat je bila dodatno polepšana z dvema turistkama v pomanjkljivi "planinski" opravi, primernejši za na *rivo* kot za v skale. Ustavil sem se v dostojni razdalji in občudoval ta prelestni drobci sicer širšega "raja pod Triglavom", ki ga Fantje s Praprotna ob spremljavi Slakov opevajo v Sivčevem besedilu, medtem ko ga Jaka Čop prikazuje v svoji fotografski monografiji z enakim naslovom. Hkrati sem lovil sapo in fotografske motive.

V koči sem zviška in trdo sedel za mizo ter naročil dva čaja. Vsebinski čutare sem moral prizanašati, saj je kazalo, da bo dan dolg, jaz pa temu primerno žejen.

Zgodba se je ponovila. Po desetih minutah hoje sem bil že cunjast kot po polovičnem maratonu, če ne še bolj. Zato sem se razveselil svizca, ki se je razkazoval na veliki skali pod potjo, in naslednjih nekaj minut porabil za fotografiranje, samo da mi ni bilo treba hoditi. Svizec očitno ni bil ravno zadovoljen z mojim amaterskim pristopom, saj se je pretegnil, me postrani pogledal in izginil v luknji pod skalo. Najbrž mu je bilo figo

Če kondicije ne vzdržuješ redno, postane roba s kratkim rokom trajanja.
Risba: Milan Plužarev

mar, da je zapravlil priložnost, da bi se pojavil v *Planinskem vestniku*. Vdal sem se v usodo in krenil dalje. Ta *krenil* vzemite z rezervo. Sliši se namreč bolje kot odkrevsal. Ko me je kažipot usmeril levo, sem poslušno zavil tja in izpod čela pogledal proti Velikemu Špičju – to je bil namreč moj cilj. Tako je – cilj. Brez cilja sploh ne grem na pot. Seveda je tudi ta pomembna, ampak ko cilj dosežem, ni s tem nič narobe, ker me ne izprazni. Prav tako ni nič hudega, če ga ne dosežem; včasih le malo obžalujem. Na vrhu ne zdržim dolgo. Še na misel mi ne pride, da bi se sezul, sušil *prešvicane štumfe*, malo zadremal in podobno, kot počno nekateri planinci. Razgledam se, malo posedim, malo pojem in popijem, malo poslikam, postanem malo nestrpen in že sestopam. Po poti vzpona ali drugje, kakor nanese. Ampak današnji cilj se mi zdi ... Presneto visok in daleč. In vsi ti hribčki in dolince, grebenčki in kotanje ... No, če bi bil ptič ... Zračna razdalja ni velika, en, dva, tri – in ptiček na vrhu sedi. A sem le neroden dvonožec, uboga para, ki je tik pred tem, da začanja dvomiti, ali bo sploh prišla, kamor je namenjena.

Oho, tamle je pa gams. Aparat se v trenutku znajde v roki, hitro pritiskam na sprožilec, da mi žival ne pobegne. Vendar se ji tokrat ne mudi. Počasi se obrača, pomuli malo travice tu, malo tam, obnaša se, kot da me ni. Glej ga, *frajerja*, saj mi pozira. Da ni to gamsek Vili iz pravljice Stanke Klakočer. Hm, ne bi bil presenečen, če bi bil. Čez nekaj minut je Vili (če je bil res on) sklenil, da mi je namenil dovolj časa in se lenobno odmajal čez rob po svojih opravkih.

Dobre volje, celo nekoliko osvežen, sem jo mahnil naprej po stezi. Zaželel sem si, da bi bil v skalah, tam bi si bolj pomagal z rokami, kot si na poti s palicami. Saj je kar šlo, ker sem hodil počasi, ko pa se je pobočje postavilo pokonci, so se spet začele muke. Upočasnili sem, kratko postal, globoko dihal, pridno postavljaj noge drugo pred drugo – o, koliko planik – postal ... Začel sem šteti korake, kot da bi gazil v globokem snegu. Najprej trideset, počitek; nato petindvajset, počitek; kmalu sem počival vsakih petnajst korakov. Okoli mene čudovita narava, na drugi strani doline mogočni greben od Zelnaric do Tičaric, po katerem sem nameraval sestopiti. Zdaj se lahko samo kislo nasmehnem in ga odpišem.

"Čuj, Franc, ne danes, jutri ..." je znameniti, priljubljeni odgovor iz neke TV-nadaljevanke izpred kar nekaj let, ki so ga ljudje še dolgo ponavljali in se hahljali. Pa kaj še, pomislim, kakšen jutri, dajte no mir. Zame bo jutri drugo leto, takrat bom na vrhu.

V strmini sem zagledal raven prostorček, velik kot *lavor*, na katerega sem prislonil zadnjico in napol sedel, napol stal. Kako krasna je danes voda v Ledvički. Preliva se od svetlo do temno smaragdno zelene, ki preha v temnomodro; kontrast jezerski vodi so sivi odtenki melišča v ozadju. Iz čutare sem preudarno potegnil nekaj požirkov, pojedel energijsko ploščico in odgriznil nekaj koščkov od preostale polovice sendviča. Že zdavnaj sem nehal s seboj nositi rezervno hrano, ker je samo dodatna teža.

Za enodnevno turo mi zadostujejo en ali dva sendviča in nekaj ploščic. Glavno, da imam dovolj tekočine, ta je pomembnejša od hrane. Spomnil sem se planinca v koči na Kamniškem sedlu, ki je pred leti iz nahrbtnika potegnil polno najlonsko vrečko, kot da bi iz trgovine prinesel špecerijo. Potem je naokoli ponujal klobase, sir, kruh, suhe hruške in šnops. Je bil tako radodaren ali je spoznal, da je neumno tovoriti preveč kilogramov? Nasmehnil sem se in pojedel zadnjo ploščico. Še požirek in naprej.

Vsak začetek ima svoj konec, čeprav le etapnega. Privlekel (beri: priplazil) sem se na greben in olajšano zadihal. Levo navzgor ali desno počez navzdol, "to je zdaj vprašanje". Nisem Hamlet, da bi razpletel cel monolog. Odločil sem se že pred zadnjim okrepčilom.

Ko me je eden izmed Avstrijcev, ki so malicali nedaleč stran, vprašal, če ne grem na vrh, sem odvrnil, da danes ne: "Čuj, Franz² ..." Ah, pozabite. Gor bi bil lahko že pred leti. Z nekdanjo *punco*, zdajšnjo ženo, sva na Prehodavcih pred zimskim bivakom na klopi prečula noč in občudovala zvezde. Sicer bi se nama bolj prileglo, da bi se v zimski sobi zleknila na ležišču, ki sva ga pošteno plačala, a notri nisva dolgo zdržala. Preplaval jo je za cel avtobus velenjskih rudarjev na sindikalnem izletu, ki jih je sprostila zaužita količina alkoholnih pijač in so temu primerno rogovilili, kašljali, odhrkavali, pljuvali rudniški prah in scali s praga. Zato sva kmalu pograbila vsak svojo odejo in zunaj v mili poletni gorski noči opazovala nebesni svod in štela utrinke. Zjutraj sva, neprespana, po Velikem Špičju brez vrha mimo Dvojnega jezera sestopila v Bohinj. Tudi v stanju, v kakršnem sem bil tokrat, nisem imel volje, da bi rinil še na nekaj minut oddaljeno najvišjo točko grebena, Lepo Špico.

Koča na Prehodavcih je bila ob taki uri skoraj prazna. Naročil sem, kar najraje jem v hribih – joto z mesom in pivo. S pomočjo domačega kruha sem dodobra očistil skodelo in pojedeno z užitkom poplaknil z nekaj dolgimi požirki *pira*.

Prvi koraki so bili še okorni, ker sem zaradi polurnega sedenja malce otrdel, potem pa je steklo. Dobesedno. Bil sem kot preroben. Postal sem lahkoten, vsa teža je izhlapela iz udov. Začel sem z rahlim drncem. V tem delu šodrasta steza vodi zmerno navzdol in ker mi je nekajkrat spodneslo nogo, sem prišel na genialno idejo. Na obeh straneh poti so bile skale, začel sem z eno nožnimi poskoki levo in desno, z ene skale na drugo. Imenitno je šlo, začutil sem, da sem spet v stari koži, utrujenost je zamenjalo veselje. V prijetnem, neutrujujočem tempu sem prišel do kočice pri Dvojnem jezuru, kjer sem se postavil v vrsto in iz pipe dotočil vodo v čutaro. In nato lahkotno poskakujoč naprej.

Uživajoče sem cikcakal z ene skalce na drugo. Malce niže sem pred seboj zagledal veliko ploščato skalo. Kar se je zgodilo v delčku sekunde, bom opisal v nekaj stavkih. Pripravil sem se, da se bom odrinil in skočil nanjo, ko me je spreletelo: "A ni malo predaletč?" Napaka! Ker sem za hipec podvomil, je bil odriv preslab.

S podplatom sem pristal na robu plošče, noga je zdrsnila na tla in z vsoto teže in silo skoka sem telebnil kot ploh. Ko sem z glavo zviška treščil ob skalo, je tako počilo, da sem se ustrašil. Nepremično sem obležal in pomislil: "To pa je nekaj."

Za kratek čas sem obležal, kot da bi poslušal, ali mi pokajo in razpadajo kosti. Pomigal sem z levo nogo, nato z desno. Potem sem se le premaknil, ne spomnim se, kako sem se spravil pokonci. V ušesih mi je zvenelo, čutil nisem nobene bolečine. Pogledal sem obe roki in navzdol po nogah. Vse je bilo videti normalno. Previdno sem prestavil eno nogo, nato še drugo; korak, dva, hodim. Začutil sem, da mi po licu polzi nekaj toplega. Hkrati sem zagledal debelo rdečo kapljo, ki je pristala na torbici fotoaparata. Potipal sem čelo in pogledal prste. Bili so krvavi. Rdeče kaplje so padale vedno pogosteje. Stopil sem na rob steze, da ne bi oviral morebitnega prometa, odpel bočni pas nahrbtnika in ga odložil. Iz žepa sem potegnil robec in ga pritisnil na čelo. Počepnil sem in hotel enoročno odpreti zadrgo pokrova. Ni šlo. Odložil sem robec, z obema rokama odprl pokrov in iz njega vzel torbico prve pomoči. Medtem je kri kapljala na skoraj nov *ruzak*. Eh, pa sem ga krstil. Robec sem pritisnil nazaj na rano. Torbico sem prijel z eno roko, zadrgo sem odprl z zobmi. Leva roka je bila zasedena s kompresijo na čelu, z desno sem, bolj nerodno kot ne, brskal po vsebini prve pomoči. Vedel sem, kaj iščem, ne pa tudi, kje točno je povoj prve pomoči, tisti z blazinico. Hm, zdaj, ko ga držim v roki, bi bilo dobro videti, kje je rana in kakšna je. Pribor prve pomoči bom moral dopolniti z ogledalcem, sem ugotovil. Če ne bo šlo drugače, bom odložil robec in na slepo navil povoj okoli glave. Pogledal sem na desno – nikogar, pogledal sem levo – oho, pri kažipotih za Ovčarijo in Dedno polje stojita fant in dekle. Premišljeval sem, ali naj zavpijem, da bi pritegnil njuno pozornost, ko se je dekle obrnilo. Očitno je opazilo, da imam težave, in zavpilo: "Do you need help?"

"Yes, please!"³

Ko sta prišla bliže, sem odmaknil robec in vprašal, ali me lahko eden od njiju obveže. Gospodična je odložila nahrbtnik in od blizu pogledala rano: "Precej široka je." Vzela je povoj in začela ordinirati.

"Imate tečaj iz prve pomoči?" sem vprašal, ko so njeni prsti spretno čarali okoli moje glave. Njene veščine ni bilo moč prezreti.

"Ja, pred dvema letoma sem ga naredila. Če vodiš otroke v naravo, se vedno kaj zgodi. Dobro je vedeti, kaj narediti v takem primeru."

"Se mi je takoj zdelo, da imate prakso. Od kod pa sta?" "S Havajev."

"Kaj, s Havajev?" nisem mogel zadržati smeha.

"Ja, prav od tam," sta se zasmejala tudi onadva. Predstavili smo se drug drugemu. Medtem ko se je Nicole ukvarjala z mojo, to menda že lahko rečem, trdo *betico*, je Rafael pridno fotografiral ves postopek.

Povedala sta, da potujeta po Evropi. Naslednja etapa

² Avstrijski, ne naš.

³ "Ali potrebujete pomoč?" "Da, prosim."

bo Anglija, nato odletita domov. Rafael me je vprašal, kje sem bil. Odvrnil sem, da bo kmalu videl, samo na vrh tiste vzpetine malo naprej mora priti. Prehodil sem greben na levi strani doline.

"Misliš, da bi lahko šel tja gor v teh čevljih?"

Ti čevlji so bili na prstih in petah malce okrepljeni sandali znamke Teva.

"Jaz ne bi šel," sem rekel.

"No, vidiš, tudi jaz sem ti odsvetovala," je zasijala Nicole, ki so ji noge tičale v nizki pohodniški obutvi.

"Lahko pa greš po dolini navzgor do druge kočice, Prehodavcev. Steza je dovolj dobra," sem predlagal.

"Najbrž bom tako naredil."

Mimo so prišli trije tujci, ženska me je po angleško vprašala, ali sem poskrbel, da mi ne bo padel krvni

sladkor in s tem krvni tlak, sicer naj zaužijem kaj sladkega. Zahvalil sem se in ji zagotovil, da sem v redu. (Zapomnite si njeno tehtno vprašanje, kmalu boste spoznali, zakaj.) Preden smo se poslovili, sem s simpatičnima Američanoma izmenjal naslov elektronske pošte, da si bomo poslali fotografije. Tudi sam sem enkrat ali dvakrat *pritisnil* Rafaela.

Spet na poti. *On the road again*, poje Willie Nelson, Jack Kerouac pa je svoje dni na cesti opisal v za nekatere kulturni knjigi, ki sem jo odložil na polovici. Najprej sem hodil bolj previdno, a sem se hitro naveličal in malce pospešil. Bilo je že pozno popoldne, kmalu se bo začelo mračiti, pred menoj pa je bil še sestop čez Komarčo. Kljub čelni svetilki v nahrbtniku bi raje sestopal v dnevni svetlobi. Na moč previdno – samo

Gospodična je na Havajih opravila tečaj, v Sloveniji pa znanje uporabila še v praksi.

Risba: Milan Plužarev

Od kod so zdaj štirje šivi, če pa na izvidu piše dva?

Risba: Milan Plužarev

zaradi testiranja – sem še nekajkrat poskočil s kamna na kamen, nato sem se obvladal in opustil padalsko dejavnost. Nasproti so prihajali planinca in planinka. Ko smo se srečali, je eden vprašal: "A ste padu?"

Madona, kaj me zdaj ta *tip* mori s tako inteligentnim vprašanjem? Ali ne vidi, da sem ranjen in se ne morem ukvarjati s tako zahtevno intelektualno problematiko? Kaj naj mu rečem, da bo odgovor vsaj približno ustrezal visoki ravni vprašanja? Najraje bi molčal, čeprav bi se spodobilo odgovoriti. Ne zaradi vse bolj prevladujoče politične korektnosti, ki je naredila že dovolj škode in na katero se po... Požvižgam. Ampak zaradi vljudnosti. Poleg tega bi lahko pomislili, da sem zmeden ali le napol pri zavesti, in bi morda celo poklicali na 112.

"Ne, zakaj?" sem izstrelil, in ko sem videl njihova odprta usta, zadovoljen odbrzel dalje.

Na robu Komarče sem upočasnil. Steza je preveč razbita, ponekod prestrma, da bi si privoščil *fifranje*. Za danes ga je bilo dovolj.

Na stezi in ob njej je sedelo nekaj fantov. Ko so opazili mojo obvezano glavo, so molčali, eden pa ni zdržal: "A so skale nevarne?"

"Skale so vedno nevarne."

"Mislim tu okoli."

"Tu okoli ne vidim nobenih skal." In že sem bil mimo. Zdaj bi lahko že zaključil, a ko sem se znašel na višini, kjer Savica privre iz stene, me je šumenje slapa spomnilo na *Krst pri Savici*. Ribčev Francè je imenoval Črtomiru kaj žalostno usodo. Bojeviti junak je kar na hitro podlegel prigovarjanju mladoletne in nezrele Bogomile, zavrgel vero očetov in se dal pokristjaniti.

Kakšen suspenz! Nanj me je opozorilo branje *Od Glinščice do Triglava* Vojka Slavca in *Krsta nad Triglavom* Mojce Kumerdejeve. Moj spomin postaja svojeglav. Kar se mu zljubi, si zapomni, drugo mu spolzi kot puščavski pesek skozi rešeto. Naj še tako brskam po njegovih zaprašeni predalih in pajčevinastih kotih, ne najdem ničesar oprijemljivega, na osnovi česar bi lahko zatrdil, da smo v šoli izpostavili tudi ta vidik Prešernovega epa.

Ko sem prišel do avta, sem se najprej pogledal v vzvratnem ogledalu. Desno lice je bilo zamazano s strnjeno krvjo. Za silo sem jo očistil z vlažnim robčkom in odšel v kočo Savica. V stranišču sem se umil, nato naročil kavo in radler. Odločil sem se, da v Ljubljani ne bom šel takoj na urgenco. Mislil sem, da imam dvanajst ur časa. Naslednje jutro mi je medicinska sestra dokaj nejevoljno pojasnila, da je treba priti v šestih urah, ker se sveže rane bolje oskrbijo in lepše celijo kot stare. Kakor koli, makedonski stažist, ki je govoril lepšo slovenščino kot marsikateri Slovenec, mi je odlično zašil presekan čelo. Če se izrazim v žargonu iz ameriškega filma MASH: naredil mi je prave oficirske šive, ne takih za navadne vojake.

* * *

Ko sem prišel v ambulanto izbrane zdravnice na prevez, sem vprašal sestro: "Koliko šivov pa imam?"

"Štiri."

Od kod so zdaj štirje, če na izvidu piše dva? Se mi je kar zdelo, da sta dva šiva premalo za več kot dva centimetra dolgo rano. Jasen primer administrativne napake. ●

G-1000® AIR STRECH

LAHEK, ELASTIČEN, ZRAČEN

Fjällrävnov lastni material. Kadar ni povoskan, omogoča najboljši možen pretok zraka, mehansko pa smo materialu dali dodatno elastičnost. Izdelan je iz organskega bombaža in delno recikliranega poliestra z impregnacijo brez (škodljivih) fluoroočljikov. Lahko pa ga impregniramo z voskom Greenland Wax.

ABISKO MIDSUMMER TROUSERS

Užitek v lahkotnem in zračnem koraku.

NE GLEDE NA TO, ali hodite po južnih obalah ali po mogočnih dolinah severa, morajo biti oblačila in oprema vaša zadnja skrb. Tam so, da vas podpirajo pri izkušnjah in doživetjih, vendar jih ne definirajo – to je naloga narave. To še posebej velja za hlače, sploh v toplem vremenu. Šiv na napačnem mestu, slab kraj ali material, ki vam krajsa korak, vam lahko ukradejo pustolovščino prav izpod nog. Naše nove hlače, *Abisko Midsummer Trousers* so izdelane iz materiala

G-1000 Air Stretch (recikliran poliester in organski bombaž) za neprimerljivo lahkotno funkcionalnost in svobodo gibanja. Stranske zadrge omogočajo prezračevanje - prilagajajo pretok zraka glede na vaše potrebe, s svojim zgibnim prilaganjem pa omogočajo udobje tudi na najdaljših poteh. Z drugimi besedami: hlače, ki delujejo brezhibno in se ne vmešavajo v čudovito izkušnjo vašega pohoda. Narava vas čaka. Se vidimo zunaj.

www.fjallraven.com

Martina Čufar
Potard

Tudi na dopustu rad vrtam

Pogovor z Michelom Piolajem

Vsak plezalec, ki vsaj malo potuje, je zagotovo že preplezal kakšno smer "piola", imenovano po Michelu Piolaju. Njegove smeri so vsepovsod, mnoge od njih so prave klasike. Največ jih je v masivu Mont Blanc, pod katerim živi; njegove *king lines*¹ najdemo tudi po drugih kontinentih, v Patagoniji (Fitz Roy in Paine), Pakistanu (Trango), Maleziji in na Grenlandiji.

Michel pri preopremljanju smeri Bobokassa, Blaitière
Foto: Loïc Thivierge

Navrtnal je že čez šest tisoč raztežajev, okoli tisoč sedemsto smeri, od kratkih do 1600-metrskih. Temu je treba dodati še tisoč preopremljenih raztežajev, čemur se posveča v zadnjem času. Michel Piola (1958) je (bil) tudi uspešen alpinist. Zdaj pravi, da ima raje tople kraje brez ledu in snega. Opremlja smeri v Grčiji, Turčiji, na Sardiniji. "Švicarska znamka kakovosti" je znana tudi po zelo natančno izdelanih vodničkih. S skico izpod njegovega svinčnika se v steni težko izgubiš.

Do smeri, pod katere se je podpisal Piola, imam veliko spoštovanje, še posebej, če zraven vidim letnico iz osemdesetih let. To pomeni, da bo 6b ali 6c v plošči zelo težka, tudi zame, ki imam določeno maržo. Zadnje čase se na *Facebooku* jezi na opremljevalce smeri, ki uporabljajo slab material ali pa brez vprašanja dodajajo svedrovce v njegove smeri. Piola je Švicar s karakterjem, kar v okolju, kjer živi, sproža konflikte. V Chamonixu ga ne marajo prav vsi, predvsem *lokalci* s karakterjem ne.

Odraščal si v Ženevi, od koder imaš razgled na Mont Blanc. Je bil to razlog, da so te gore privlačile že kot otroka?

Starši so me že zelo majhnega vzeli s seboj v gore, na turne smuke, kar mi je dalo dobro osnovo za gibanje po gorskem terenu. Že tradicionalno prihaja iz Ženeve več dobrih alpinistov predvsem po zaslugi plezališča Salève, kjer so nastajali dobri plezalci. Zelo kmalu sem treniral tam, saj je stena oddaljena od centra le 15 minut vožnje s kolesom. Parižani so trenirali v Fontainebleuju, ki je od Alp oddaljen kar šest ur vožnje, mi pa jih imamo pred vrati. V gori Salève se je oblikovalo mnogo močnih ženevskih alpinistov, npr. Raymond Lambert, Michel Vaucher, André Roch. Ti so plezalne večšine iz Salève uspešno prenesli v masiv Mont Blanca, Himalajo in Patagonijo.

Koliko si bil star, ko si šel zares v gore? Katera tura ti je ostala najbolj v spominu?

Spomnim se, da sem imel okoli 15 let, ko nas je šla skupina mladih za božič v kočo Argentière in smo plezali v severnih stenah, po ledu in skali. To je bilo obdobje zimskih ponovitev. Poleti smo šli z mopedom v Chamonix in pri Pierre d'Orthaz za en mesec postavili bazi tabor ter plezali, kolikor smo mogli. Tako smo se učili in nabirali izkušnje, z nekaj neumnostmi seveda, kot vsi mladi.

¹ *King lines* (angl.) – kraljevske linije ali klasike.

Torej poznaš masiv Mont Blanca kot lasten žep?

Da in ne. Res sem na začetku veliko plezal v ledu in snegu, a to me ni toliko privlačilo kot skale. Sledile so predvsem dolge skalne smeri in kasneje odprave. Če se je le dalo, tudi te večinoma po skali. Ta je zanesljivejša kot led.

Leta 1980 ste z Marcom Pedrinijem in Danilom Gianinazzijem opravili prvi zimski vzpon v alpskem slogu na Piz Badile (TD/6a, 800 m) s tremi bivaki in 70 cm novega snega.

Gre za moj najmočnejši spomin iz gora ... lahko bi se slabo končalo, a na srečo se ni. Popolna avantura! Veliko smo tvegali, pogoji so bili res slabi, a vseeno smo imeli občutek, da obvladamo situacijo.

Najbolj si poznan po odpiranju novih smeri. Od kod ta strast in katera je tvoja prva smer, ki si jo opremil?

Že kot otrok sem bil precej kreativen in samotarski; nisem zdržal na enem mestu, vedno sem bil v naravi in delal igluje, kolibe na drevesih, jezove na potokih. Če sem moral biti doma, sem potrpežljivo izdeloval makete. Ni naključje, da je moj prvi poklic arhitekt. In ker sem večni otrok, zdaj namesto kolib izdelujem plezalne smeri. Torej ne gre za to, da bi za sabo pustil neko sled, temveč predvsem za to, da potešim svojo željo po ustvarjanju. Prva je bila smer Anarchiste V+/A0 v gori Salève leta 1975. Ima tri raztežaje in ni najlepša. Prva prava smer je bila v Eigerju leta 1978/79, ko sem imel 19 let. Imenovali smo jo Les Portes du Chaos (Vrata kaosa), zdaj se imenuje Pilier de Genevois (Ženevski steber). To je bil trenutek, ko smo začeli govoriti o prostem plezanju in plezalnikih. V Eigerju so bile takrat nacionalne odprave Čehov in Japoncev, ki so naredili tehnične diretissime z mnogo svedrovci. Mi smo naredili smer s tremi svedrovci in jo preplezali prosto.

Leta 1993 sta skupaj z Vincentom Sprunglijem dobila zlati cepin za smer *L'oeil du cyclon* v masivu Paine (Patagonija). Kaj ti ta nagrada pomeni?

Gre za priznanje alpinističnega okolja in priznam, da sem ponosen nanj. Pokaže, da sem se veliko ukvarjal tudi z alpinizmom, zimskimi ponovitvami, velikim stejnami, odpravami in ne le s čistim skalnim plezanjem.

Bil si tudi v Himalaji, a ti višina menda ni ustrezala.

Drži, na višini sem res zanič. Že če grem na Aiguille du Midi, 3840 m, ne da bi se prej aklimatiziral, imam težave. Sicer sem bil na to pripravljen, a sem si rekel, da bo že šlo, da se bom aklimatiziral, zato povabila na odpravo na Everest nisem zavrnil. A ko sem bil tam, nisem bil za nikamor. Ko smo pred odpravo opravili meritve VO_2max ,² sem bil najboljši, na višini pa najslabši.

² VO_2max je lahko izražen na dva načina, v absolutni številki in sicer v litrih na minuto (l/min) ali relativni številki (ml/kg·min). Poenostavljeno povedano nam pove, koliko litrov kisika v minuti lahko človek privzame v svoje telo. Poenostavljeno povedano je VO_2max torej predstavljen kot razlika med količino kisika med arterijami in venami, pomnoženo s količino krvi, ki jo srce iztisne. Vir: <https://www.kineziolog.si/kaj-je-vo2max-in-zakaj-ta-ne-pove-vsega/> (Op. ur.)

Poleg tega na višini ni dobre in lepe skale, tako da tam nisem imel nobenega interesa. Da ne govorim o tem, da je bilo zelo drago in da mi je vzelo preveč časa. Patagonija in Grenlandija sta mi veliko bolj všeč. Skala je lepa in dnevi dolgi.

S čim se preživljaš?

Nisem dovolj dober, da bi bil profesionalni alpinist, tudi prodajati se ne znam. Moj prvi poklic je, kot sem že rekel, arhitekt – delo, ki zahteva celega človeka. Sem tudi gorski vodnik. Je lep poklic, a jaz sem poleti želel plezati zase, tako da sem moral najti drugo rešitev. Postal sem učitelj športne vzgoje. Zaposlen sem bil v Ženevi za polovični delovni čas, malo sem dopolnjeval z vodenjem, tako da mi je ostalo dovolj časa za plezanje in se mi tako ni bilo treba prodajati sponzorjem.

Ali še veliko delaš kot vodnik?

Ne. Pomladi vodim nekaj turnih smukov, poleti poskušam zaslužiti s plezanjem. Nimam veliko strank, a v prihodnosti bi si želel več vodenja. Rad bi pripomnil, da je v poklicu gorskih vodnikov problem kult mladosti. Če nekdo želi iti plezat npr. *Voyage selon Gulliver* v Grand Capucinu (7b, 300 m), kar lahko vodim brez problema, nikoli ne bo najel 60-letnega vodnika, temveč mlajšega. Rešitev je, da se staraš s strankami.

Po vrnitvi z zimske ponovitve Piz Badile. Michel in Danilo zadaj, Marco čepi. Arhiv Michela Piolaja

Vsi poznamo tvoje vodničke, s pomočjo katerih se težko izgubiš v steni. So tudi oni taka strast, kot je iskanje in odpiranje novih smeri?

Gre za neko celoto. Najlepsi trenutki so, ko sanjaš o novi liniji. Potem jo narediš. Temu sledi ogromno časa za čiščenje. To je najhujši del. Izdelava vodnička predstavlja češnje na torti. Zame se smer ali sektor zaključi šele z vodničkom, ne pa, ko jo opreliš in preplezaš. Treba jo je očistiti in pripraviti za ponavljanje. Rad počnem vse.

Se strinjaš, da obstaja razlika med ocenami tvojih smeri iz 80-ih in tistih iz zadnjih let? Ali namerno daješ lažje ocene?

Strinjam se, a za to imam pravo razlago – namreč od nekdaj sem smeri ocenjeval prijazno. Nikoli nisem maral ljudi, ki so smeri podcenjevali. Nobenega razloga ne vidim v tem. A v 80-ih letih smo plezali, razen v domači Salève (kjer so ocene ZELO navite, op. p.), le v granitu. Nismo se zavedali, da smo postali zelo specializirani za granitne plošče. Ko smo šli jeseni plezat v Buoux ali v Verdon, kjer so stene bolj previsne, smo padali v 6b, 6c. Sklepali smo, da kar smo poleti plezali v Chamonixu, ne more biti težje kot 6b in s tem smo postavili bazo ocenjevanja. Pogosto se tudi zgodi, da si zelo motiviran in skoncentriran, ko delaš novo smer, zato se dostikrat ne zavedaš realne težavnosti. V osemdesetih smo pogosto podcenjevali plošče in

Petnajst let sem preopremljal svoje smeri z lepljenci ter urejal varovališča v smereh drugih avtorjev, tako da so varna. Če narediš plezalni vodnik, mislim, da moraš imeti spoštovanje do kupcev in plezalcev, ki ga bodo uporabljali, in ne smeš si dovoliti, da boš le služil denar.

precenjevali počti ter previsne dele. Ko zdaj preopremljam smeri in pišem nove vodnike, poskušam popraviti te napake. Zvišam ocene v *platah* (dodam tudi kak svedrovec) in jih znižam v počeh (kjer odstranim svedrovce) in previsih. Stil plezanja se je spremenil. Nikakor pa nisem namerno dajal nizkih ocen.

Ali plezaš tudi smeri drugih opremljevalcev? Redko.

Katere smeri so ti najbolj všeč?

Smeri François Pallandra so dobro opremljene, tiste od Romana Voglerja na primer mi niso všeč. Delal jih je od zgoraj navzdol, prehitro. Temu pravim industrijska izdelava smeri, kjer je kvantiteta pred kvaliteto. Veliko svedrovcev je tudi poleg počti. Jaz sem ostal edini, ki je smeri delal od spodaj navzgor. Hotel sem ohraniti kakovost in etiko. Če bi delal smeri z vrha, bi v petih letih naredil vse. Zdaj je polemika podobna, namreč ali delati smeri z navadnimi svedrovci ali z lepljenci. Seveda je hitreje s svedrovci, saj se nanj lahko takoj obesiš, toda niso tako obstojni kot lepljeni.

Razloži mi, prosim, kako delaš novo smer z lepljenci?

V bistvu je super, ker lahko začnem novo desetraztežno smer samo z eno baterijo vrtalnika in z nekaj

removable bolts.³ Če bi opremljal samo s svedrovci, bi bil veliko težji, saj bi jih moral imeti s seboj vsaj 60 do 70 in še nekaj dodatnih za varovališča. Tako vzamem samo pet ali šest odstranljivih svedrovcev, če opremljam v granitu, in 10 do 12, če sem v apnencu. In nato plezam. Včasih, če je teren lahek, tako hitro kot običajni plezalec, ker imam vrtalnik na pasu in hitro izvrtam luknjo, v katero potisnem odstranljivi svedrovec, in nadaljujem. Ko pridem na mesto za varovališče, izvrtam luknjo za odstranljivi svedrovec. Medtem ko se drugi pripravlja za plezanje, naredim luknjo za lepljeni svedrovec, ga zalepim s kemično kapsulo in po petih minutah se lahko obesim vanj, po desetih se lahko z njega spustim po vrvi. V času, ko drugi v navezi pride do varovališča, je le-to že varno, narejeno z enim lepljenim svedrovcem in enim odstranljivim. Seveda se je moram potem vrniti, da dokončam in vstavim lepljenice v vse luknje. Te glede na potek smeri in priložnost vpenjanja lahko še malo prestavim, kar je prednost takega načina opremljanja, ker je končni izdelek bolj natančen.

Problem je, da soplezalci, s katerimi prvič preplezam smer, pogosto niso motivirani, da bi se še enkrat vrnili, zato pogosto pridem sam. Če je smer dostopna z vrha, kot na primer v Aiguille du Midi, je to enostavno.

Zadnje čase na socialnih omrežjih veliko kritiziraš tiste, ki s svedrovci opremljajo ali preopremljajo smeri, predvsem tiste v kapnikih in obmorskih plezališčih.

Svedrovcev ne kritiziram povsod, a mislim, da v kapnikih, kjer je skala mehka, ne držijo dobro in se začnejo premikati. Kar kritiziram in me res jezi, so ljudje, ki se zavedajo, da je nevarno ob morju opremljati s svedrovci iz slabega inoxa, tj. nerjavečega jekla, a to vseeno počnejo. Jaz to vem že petnajst let in mislim, da bi se vsak opremljevalec moral o tem poučiti. Dejstvo je, da je običajno nerjaveče jeklo smrtno nevarna past v desetkilometrskem pasu od morja. Če se smeri ne bodo preopremile, bo v prihodnjih letih veliko nesreč, saj je na tisoče svedrovcev, ki se bodo polomili ali se že lomijo. Zato zelo kritiziram opremljevalce, ki to vejo in imajo priporočila UIAA glede uporabe materiala, a vseeno namerno opremljajo smeri s klasičnimi svedrovci.

Ali lahko prepoznamo svedrovec, ki se bo odlomil?

Ne. Včasih so ploščice, ki so videti kot nove, a na drugi strani so vse "stopljene". *Stress corrosion cracking* (smiselni prevod: razpoke zaradi korozije, op. p.) je kot neke vrste rak, ki se zažira v notranjost svedrovca. Na Kalymnosu, Leonidiju, Sardiniji, Siciliji in Madagaskarju so povsod klasični svedrovci, kar je katastrofalno.

³ Odstranljivi svedrovec: gre za neke vrste zatič z vzmetho, ki ga vstaviš v luknjo za lepljeni svedrovec in ga takoj uporabiš za varovanje. Kasneje ga odstraniš in zamenjaš s pravim, lepljenim svedrovcem. (Op. ur.)

Govoriš o slabem inoksu. Mi lahko razložiš, kaj je slab in kaj je dober inoks?

Slab inoks je inoks A2. Ob morju ne bi smelo biti niti inoksa A4. Jaz uporabljam izključno lepljence iz inoksa A4 (316) ali PLX (ki so več ali manj HRc,⁴ le da so kvalitete Fixe, veliko cenejši, ker zaenkrat še ni lepljenec iz pravega HRc niti v gorah. Ob morju zdaj uporabljamo titan.

Zadnja leta si osredotočen na masiv Mont Blanc, kjer preopremljaš svoje smeri in izdeluješ majhne vodnike, ki se imenujejo "Fiche granite"⁵ in so praktični, ker ni treba s seboj nositi cele knjige. Pred kratkim je založba JMEditions izdala vodnike, ki se pokrivajo s tvojimi. Jih vidiš kot konkurenco ali si jim pomagal?

Nič me niso vprašali in ne morem reči, da sem z njimi v dobrih odnosih. Sam sem začel delati vodniček za Chamoniške igle (Les Aiguilles de Chamonix). Petnajst let sem preopremljal svoje smeri z lepljenci ter urejal varovališča v smereh drugih avtorjev, tako da so varna. Če narediš plezalni vodnik, mislim, da moraš imeti spoštovanje do kupcev in plezalcev, ki ga bodo uporabljali, in ne smeš si dovoliti, da boš le služil denar. Oni pa so to storili. Vedeli so, da načrtujem vodniček, pa so si rekli, da morajo pohiteti in ga dokončati pred mano. V dveh mesecih so preplezali več ali manj vse smeri. Ob vznožju Pilier Rouge de Blaitière, sem, ravno ko sem bil na svojih fiksnih vrveh in preopremljal smeri, srečal enega od avtorjev skupaj s stranko. Vprašal sem ga, če je tam z namenom, da naredi vodniček, in je potrtil. Mislim sem si: "Ti boš imel maslo in denar od masla, jaz pa že 15 let preopremljam, tako da so smeri varne. Včasih zaradi krčenja ledenikov dodam raztežaje. Ti pa prideš s klientom, ki te plača, plezaš v mojih smereh, v katere sem dal svoje svedrovce, in v dveh mesecih boste naredili vodniček, samo da ga zaključite pred mano." To se mi zdi grdo od njih, saj so napisali vodnik, ne da bi dodali in sam svedrovec. Zanima jih samo zaslužek. Njihov argument je, da je ta vodnik manjkal, vendar bi ljudje lahko še malo počakali. Gre za komercialni vodniček. Tako da njihovega dela ravno ne spoštujem. Poleg tega so v njihovem vodničku napake. Predvsem v Petits Charmoz in Blaitière, saj so se nanašali na moj stari vodniček, z vsemi njegovimi napakami. Npr. preplezali so le polovico smeri *Voie Troussier*, ker je postal njihov klient utrujen, zato so nadaljevanje opisali le približno. Jaz preplezam vse, gre za profesionalno zavest. Lahko bi naredil vodnike enkrat hitreje (in slabše), a bi več zaslužil. Jaz izdelujem "vodničke opremljevalcev smeri" z namenom, da denar od prodaje vložim v nove vzpone. Namen komercialnih vodnikov je le goli zaslužek. Ljudje, ki kupujejo vodnike, bi to morali vedeti.

Kupuješ opremo sam?

Ja. Prej mi je prodaja vodnikov prinesla več denarja, tako da sem si nakupil svedrovcev.

⁴ HRc ali HRb je stopnja trdote (in s tem kakovosti) nerjavčevega jekla, izražena v številkah.

⁵ Granitni list.

Ali greš kdaj na počitnice le plezat smeri, ki že obstajajo, kot to počnemo mi, ostali plezalci?

Tudi med počitnicami rad opremljam ...

Gre že za pravo zasvojenost?

Ja, lahko tako rečem.

Si že plezal v Sloveniji ali na Hrvaškem? Če rabiš namig za naslednje počitnice, ti povem, da je tam še ogromno možnosti za opremljanje.

Ne, nisem še bil, saj se vedno vracam na iste kraje. Rad imam Leonidio, Kalymnos, Sardinijo. A hvala za nasvet.

Bi še kaj dodal?

Napiši nekaj o Italijanih, ki preopremljajo *Combe Maudite* v masivu Mont Blanc, tudi moje smeri, ne da bi me vprašali. Prepovedal sem jim, ker preopremljajo z navadnimi svedrovci, in to na neprimernih mestih. Spustijo se z vrha, dodajo nove svedrovce zraven starih, kot se jim zdi. Tako so mi uničili nekaj smeri. Tudi jaz preopremljam smeri drugih avtorjev, a le v sektorjih, za katere delam vodniček. Na splošno v teh smereh zamenjam varovališča, da so varna. Seveda vprašam avtorje za dovoljenje. Ko sem na Aiguille du Midi preopremljal smeri pokojnega Voglerja, sem za dovoljenje vprašal njegovega brata. ○

Michel Piola je s soplezalcema Romainom Desgrangeom in Vincentom Sprunglijem leta 2005 preplezal in opremil novo smer California Dream, 7a, 450 m, v Envers des Aiguilles v masivu Mont Blanc.
Arhiv Michela Piolaja

*Smučarski spust z
vrha Triglava*
Foto: Franci Pogačar

Trije smučarji, Triglav in petek trinajsti

Spust z vrha Slovenije

Triglav je močan narodni simbol, je naša domača gora, ki je vredna vsega spoštovanja. Je najvišja skalna gmota Julijskih Alp. Je dobro prevrtana in naložena z železjem ter zaradi tega tudi oblegana gora. Ničkolikokrat je upodobljena kot filmska kulisa in uporabljena za številne narodove in narodne akcije. Triglav je s svojo višino prava "valilnica" snega in zato zanimiv alpinističnosmučarski cilj.

V smučarskem smislu je precej zahtevna gora, saj le redkokdaj ponudi ugodne razmere in prav nobene smučarske linije, ki se začne na vrhu gore, pri Aljaževem stolpu, ne smemo podcenjevati.

Pravzaprav imam to srečo, da je moj pogled na najvišjo goro stalen. Od doma in tudi iz službene pisarne imam na voljo celodnevno ogledovanje vzhodne – da, te bolj smučarske – strani gore. Po vzhodnih vesinah, ki jih opazujem vsak dan, smo tik pred napovedano pandemijo z Andražem in Binetom tudi smučali.¹ Zanimiva je štorija, kako smo se sploh našli. Z Andražem sva se pred nekaj sezonami

spoznala na vrhu Vrtače. S Simonom (Erjavec) je potegnil smučarsko linijo na jug, jaz pa, kot po navadi, sam na severno stran gore. Ščasoma so na plano prišle skupne smučarske linije in med njimi je bilo kar nekaj "začinjenih".

Andraž je smučar moderne dobe, z odličnim znanjem vijuganja, z visokimi standardi alpinističnega znanja in človek premišljenih dejanj – "Ne grem z glavo skozi zid!" – kar je dandanašnji pri mlajših smučarjih zelo dobra lastnost.

¹ Andraž Šparovec in Bine Žalohar.

Bineta sem vrsto let opazoval le na Facebooku in Instagramu. Predvsem sem občudoval njegovo smučarsko znanje, široko smučarsko razgledanost in voljo do stalne ter usmerjene komunikacije s sledilci. Še posebej me navdušuje njegova sproščena, mestoma zabavljaska energija v kombinaciji z resnim pristopom k smučanju v gorah. Oba z Andražem sta predstavnika modernega smučanja v gorah, marsikdo bo rekel, da generacije "frirajderjev". Mogoče, a ne povsem, saj po mojem mnenju "frirajd smučarje" danes delimo na tiste, ki zavzeto iščejo le puhec, smučajo le v idealnih pogojih, se veliko snemajo in tako beležijo posamezne zavoje ali kratke "gledljive" linije, in na tiste, ki znajo hitro odsmučati dolge zavoje, tudi strme, s prepadnimi skoki, kakopak visoko v gorah, in pri tem vse skupaj izvedejo v varni maniri. Bine in Andraž sta pravzaprav izvajalca "novodobnega" smučanja v gorah, ki je sestavljeno iz moderne smučarske tehnike, svežega razmišljanja in odličnega poznavanja gorniških veščin.

Sam sem, kot radi rečejo *ta mladi, stari prdec* na smučeh, predstavnik že nekoliko oddelane generacije alpinistov, a še vedno z veliko željo in motivom mladostnega smučanja. Češ, ne dajmo se in pokažimo kaj koristnega mladim! Hvaležen sem staršem, da so me pri štirih letih postavili na smuči in da sem lahko pozneje celo desetletje aktivno *drilal* zavoje in podiral količke v Smučarskem klubu Velenje. Hvaležen sem pokojnemu Marku,² ki me je prvič zvelkel na strmo turno smučanje. Hvaležen sem vsem mentorjem in

² Marko Lihteneker je življenje izgubil leta 2005 med sestopom z Everesta.

Najzahtevnejši je bil prehod z grebena na zahodne snežne vesine.
Foto: Bine Žalohar

soplezalcem, da sem skozi tridesetletno plezalno in alpinistično udejstvovanje vsrkal toliko veščin, ki mi danes tako zelo koristijo pri smučanju v gorah. Nikoli prej si nisem tovrstnega smučanja v osebnih predalčkih postavjal tako visoko, kot to velja za zadnjih nekaj sezon. Pred tem sem šel smučat, če res ni bilo primernih razmer za plezanje. Vedno je bilo smučanje podrejeno plezanju, alpinističnim ciljem, drugim raziskovalno-potovalnim dejanjem po svetu, poslu in seveda družini. Tudi prej sem presmučal marsikatero pokončno linijo, a ni bilo stalnosti in vmes so bila tudi dolga obdobja, ko sploh nisem stopil na smuči. Nekaj tudi zaradi poškodbe hrbtenice. Zadnja leta pa sem zavestno osredotočen na raznovrstne dejavnosti na smučeh. Po najboljših močeh se trudim in skrbim za to, da preprosto smučam. Pomembno je, da smučam v gorah; niti ne to, kaj presmučam, kot to, da lahko smučam, in sicer v vseh razmerah, na vseh podlagah, različnih strminah, da se poskušam približati slogu smučanja, ki ga zahteva določena smučarska linija. Nisem izbirčen, ampak izjemno hvaležen, da sploh lahko smučam.

Kot smučarski patroni smo se prvič zbrali v dobritni kombinaciji nekaj dni pred spustom s Triglava. Bine, ki poučuje smučanje v mondenem Chamonixu, je imel opravke doma, Aljaž je imel prost teden, sam pa tako in tako smučam, kadar je to le mogoče. Konec tedna je zapadel svež sneg, kar me je katapultiralo v pokončne linije v Vrtači. Tam sem uvidel, da se nov sneg odlično drži stene. Nato smo na začetku tedna

razmišljali, kam bi šli na prvo skupno turo. Izbrali smo zahodne Julijske Alpe in presmučali lepo linijo z dolgimi zavoji v odličnih "firajderskih" razmerah pod bivakom Nogara. Med vračanjem so se nam pogledi že usmerili proti Triglavu. "Gremo ta teden tja gor?! Vzhodna stena je videti zalita. Vremenska napoved kaže na stabilno stanje, nizke temperature pa bodo držale le do četrтка ..." Vse to so bile informacije, ki so nam dale krila.

Dan pred spustom smo se zbrali na Kredarici. Zaradi družinskih obveznosti sem prišel tja gor sredi noči. Noč je bila jasna, s čudovito, skoraj mistično svetlobo, ki jo je nudila močna Luna. Ta me vedno spomni na hčerko, ki je dobila ime po njej, saj je bila na dan njene rojstva popolna.

Vstali smo zelo zgodaj. Sledila je priprava z nekaj še kako potrebnimi šalami, a tudi resnih obrazov, ko je tekla beseda o taktiki in potrebni opremi. Smučarska oprema je v zadnjih letih, kar v desetletju, izjemno napredovala, tako zelo, da je smučanje v gorah postalo res užitek. Široke in lahke smučke, a kljub temu ravno prav trde, vrhunske kakovosti omogočajo zares tekoče in udobne zavoje. V zadnjih sezonah sem na primer zmanjšal težo smučarske opreme za štirideset do petdeset odstotkov. Vsa industrija stremi k lažjemu, kakovostnejšemu in uporabnejšemu. Jasno kot beli dan pa je, da je smučarsko znanje še vedno osnova za varne smučarske užitke.

Ob 6.30 smo brez hitenja na smučeh prečili pod vzhodno steno. Leto dni pred tem sem bil v ekipi

*Strmina ne popušča.
Foto: Bine Žalohar*

štirih prav tako pod to steno, a smo se zaradi slabe snežne zalitosti obrnili in smučali Čez prag v Vrata. Letos je stena bila videti lepše zalita, a daleč od časov, ko se je še smučalo v pobeljeni Triglavski glavi. Pod steno smo se odločili za smučanje po vzhodnih vesinah. Vzpon s cepini v rokah je lepo napredoval in stena je bila videti res zračna in polna dinamičnih prehodov. Čez čas smo se znašli na severnem grebenu, ki je bil dodobra spihan, odprt, kot se za greben spodobi, in precej skalnat. Precej resno sem se vprašal, ali bo sploh mogoče smučati po njem. Ne vem, zakaj se mi je sploh porajala ta misel, ko pa sem vedel, da sem podobne in celo težje detailje že večkrat presmučal. Najbrž zaradi spoštovanja do naše najvišje in najpomembnejše gore.

Vsi trije dojemamo smučanje kot resno dejavnost, zato vsako sezono začnemo z zavoji že nekje na začetku novembra. V gorah po navadi letno zarišem nekje med štirideset in petdeset kompleksnih smučarskih linij in k temu dodam približno deset dni tako imenovanega iskanja občutkov na smučišču. Vsi v družini radi smučamo in osrečuje me, kadar lahko skupaj preživljamo čas v zimskem svetu gora.

Na vrhu Triglava sta nas pričakala brezvetrije in čudovit razgled na okoliške vršace. Vsak zase smo si vzeli čas za pripravo na spust. Pomembno je, da se za take stvari pripraviš tako tehnično kot tudi duševno in psihično. Da pregledaš alpinistično in smučarsko opremo, preišči razporediš opremo na plezalnem pasu, jo smiselno zložiš v nahrbtnik, ustrezno vpiješ smučarske čevlje v vezi, preveriš čelado, cepin, vponke ... Skratka, veliko malenkosti, ki pozneje vplivajo na zaupanje vase, v opremo, na kakovost spusta in posledično varnost. Vsi trije razumemo pomembnost alpinistične in smučarske opreme in namenjamo tem "malenkostim" veliko pozornosti. Iščemo le najboljše rešitve in jih tudi sami radi uvajamo, da je smučanje lažje, tekoče in varnejše.

Po nekaj kratkih ogrevalnih zavojih in kontroliranem drsenju na južno stran gore smo bili pripravljene za spust. Bine ima izredno voljo in velik smisel za videoprodukcijo, zato si je, kot po navadi, na čelado namestil videokamero. Najbrž bi brez njegovega videa, ki ga je odlično posnel in zmontiral, objavili le nekaj fotografij in *selfijev* in ljudje bi komentirali: "Glej norce, spet se nastavljajo," tako pa so gledalci dobili pravo kost za glodanje. Komentarji so bili tudi taki: "Glej norce, kaj počnejo! A jim je treba?!" Kakor koli, v vsakem primeru smučar in alpinist, žal, postane Norec. Sam nikoli nisem smučal ali plezal, da bi me posledično videlo 60.000 ljudi, a iskreno nimam nič proti temu.

Spust je sprva potekal po ostrem in spihanem severnem grebenu. Bili smo pazljivi, na določenih delih smo drsili s smučmi, na enem delu grebena smo se celo kobacali čez skale, v največji meri pa smučali v poševnem smuku. Tehnično najtežji del spusta je bil prehod z grebena na vzhodne vesine. Na tem delu je bilo treba zapičiti cepin v ledeno podlago, da smo se počutili bolj suverene.

V zgornjem delu vzhodne stene nas je pričakal dober, mehak sneg, ki ga sonce v tem zaprtem delu ni našlo. Sledila je dolga prečka na odprt in izpostavljen del stene. Ta del smo presmučali v tehnično zahtevnih zavojih, tako imenovanih zavojih s poskokom, in z določenim bočnim drsenjem. Malce sem presenetil samega sebe, saj sem mislil, da bom smučal lažje, lahkotnejše, a mi osončena podlaga ni najbolj dišala, preprosto si nisem zaupal, kot bi si moral.

Spust smo opravili kot usklajena skupina in smučali v sekcijah, kar pomeni, da se je prvi smučar spustil od začetne točke do naslednje smiselne in varne točke v steni, druga dva pa sta mu sledila. Včasih je taka sekcija lahko dolga le nekaj zavojev, drugič nekaj sto višinskih metrov. To je skoraj edina skupinska taktika, ki na tako zahtevnem, razgibanem in pokončnem terenu prinaša uspeh in vpliva na varnost spusta. Zadnji del stene nas je pričakal z boljšo podlago, kar je pomenilo tudi hitrejše smučanje. Ko smo dosegli vmesni greben, ki vodi v znameniti Müllerjev kamin, smo spoznali, da smo zmogli neprekinjeno smučanje z vrha Triglava na ledenik pod Kredarico, in to kljub slabim razmeram.

Smučanje s Triglava ni nekaj, kar bi človek naredil prav vsak zimski dan. Teren je pokončen, strm, smučanje pa zahtevno, še posebej, kadar gre linija z vrha gore in se zavoji začnejo pri Aljaževem stolpu. Našo najvišjo goro je treba skrbno opazovati, spremljati razmere in izbrati ustrezno taktiko.

Drži, spustov s Triglava je bilo že veliko, a v zadnjih zimah je to prej izredna redkost kot pravilo. Tudi sam sem že neuspešno smučal na južno stran gore in lani poskusil na vzhodni strani, a šele v tretje mi je uspelo. Kljub slabšim razmeram je bil to pravi smučarski spust z vrha. Vesel sem, da sem to doživel z Andražem in Binetom, ki nista le odlična smučarja in gornika, ampak tudi izredna človeka. Nič ni dano, vse je prigarano in tudi ta smučarski spust nam je uspel zaradi bogatih izkušenj, znanja in izjemne volje. ●

*Trije smučarji na vrhu Triglava tik pred smučarskim spustom, 13. 3. 2020
Foto: Bine Žalohar*

Roman Tratar

Stična z znamenitim
cistercijanskim
samostanom
Foto: Roman Tratar

V družbi enako mislečih

Pohodi v občini Ivančna Gorica

Na jugovzhodu osrednjeslovenske regije leži občina Ivančna Gorica, katere prepoznavni slogan je Prijetno domače, v grbu pa znak, ki simbolizira dolensko gričevnato pokrajino. Valovito zaobljeni griči so večinoma poraščeni z gozdovi, zato redko poseljeni. Tu in tam jih bogatijo zaselki, v njih pa marsikje tudi kmetije, ki se preživljajo s turistično in gostinsko ponudbo. Pokrajina je kot nalašč ustvarjena za družinsko planinarjenje, obiskovanje naravnih in kulturnih znamenitosti, ki jih je v teh krajih kar precej.

V zadnjih treh desetletjih smo na zelo majhnem območju gosto posejanih gričev in hribov v severnem delu občine, ki geografsko sicer sodijo v Posavsko hribovje, oblikovali mnoge pohode. Ti nam v različnih letnih časih vsak po svoje približajo prijetno pokrajino in domačnost krajev tega okoliša. Poti, ki so v prvi vrsti nastale z namenom spodbujanja pohodne dejavnosti, povezujejo kraje in že skoraj pozabljene visoko ležeče zaselke. Odkrivajo nam predele neokrnjene narave z njenimi naravnimi in kulturnimi znamenitostmi. Ob teh poteh se pohodniki lahko ustavijo na turističnih kmetijah in s tem spodbujajo tudi turistično dejavnost.

Na območju občine Ivančna Gorica sta aktivni dve planinski društvi. Planinsko društvo Polž iz Višnje

Gore je prepoznavno predvsem po svojih pestrih planinskih aktivnostih in dobrem delu z mladimi, Planinsko društvo Šentvid pri Stični pa slovi po prikupni Lavričevi koči na Gradišču, ki je vse pogostejši cilj nedeljskih izletnikov iz bližnje in daljne okolice.

Jurčičev pohod

Eden najmnogičnejših pohodov na Slovenskem in zagotovo prvi v občini je Pohod po Jurčičevi poti, ki je bil prvič organiziran leta 1987. Na njem vrsto let stejemo več tisoč udeležencev. Za pot in organizacijo pohoda skrbi Planinsko društvo Polž iz Višnje Gore. Petnajst kilometrov dolg pohod poteka po Jurčičevi "šolski poti" od mestnega jedra v Višnji Gori skozi vasice okoli Polževega do Jurčičeve domačije na

kontrolnih točk z žigi na voljo tudi pestra ponudba hrane v lokalnih kmečkih turizmih oziroma v planinski koči. S sprejemljivimi startninami se organizatorji potrudijo, da udeleženci hodijo po označeni poti in pohoda ne zapustijo lačni, v spomin pa domov prinesejo še kakšno majico ali kapo pohoda.

Romanov pohod

Leta 1993 je navdušen planinec Roman Tratar z Vira pri Stični (starejši, o. p.) zasnoval Stiški pohod, ki je po njegovi smrti dobil ime Romanov pohod. Kar petindvajset let zapored je vsak prvi maj Romanov pohod

Muljavi, kjer poteka tudi zaključna prireditev, od tam pa je organiziran prevoz na izhodišče v Višnji Gori. Leta 1998 je bila pot podaljšana za štiri kilometre s "šolsko potjo" do Krke, kjer je naš romanopisec Josip Jurčič začel guliti šolske klopi. Pohoda se v zadnjih letih organizirano udeležuje tudi precej soloobveznih otrok v sklopu kulturno-športne dejavnosti.

Posebno mesto med pohodi ima tudi tridnevni krožni pohod po občini Ivančna Gorica, ki pohodniku pokaže vse lepote prijetne domače pokrajine po vsej občini. Krožna pot po občini Ivančna Gorica povezuje vseh dvanajst krajevnih skupnosti, označena je z lesenimi smernimi tablami in prepoznavno zeleno-belo markacijo. Organiziran tridnevni pohod poteka v začetku maja. Pohod ni tako množičen kot Jurčičev, saj zaradi dolžine zahteva dobro fizično pripravljenost. V celoti se ga lotijo le najvztrajnejši pohodniki. Zanje je organizirano prenočevanje na koncu dnevnih etap.

Poleg omenjenih pohodov se je v okolici Ivančne Gorice prijel še več enodnevnih pohodov, ki so zaradi malo manjše množičnosti še privlačnejši, primerni tudi za družinsko planinarjenje. Največ tradicije imajo pohodi po hribih nad Višnjo Goro, Stično in Šentvidom pri Stični, katerih trase so dobile svoje mesto v turistični karti občine Ivančna Gorica. Značilno za njih je, da potekajo po krožnih poteh, tako da je cilj pohoda na samem izhodišču. Na vseh izletih je poleg

organizirala družina Tratar s sodelovanjem lokalnega planinskega društva. Tudi v zadnjih letih se pohoda na ta dan udeležuje precej pohodnikov, čeprav ni več organiziran. Dvaindvajset kilometrov dolga pot se začne in konča pri samostanu v Stični. Sprva se pot vzpne na Nograd in naprej na Sela, kjer udeleženci navadno dobijo čaj in pecivo. Sledi sestop v Izirk in spet vzpon na najvišji občinski vrh Obolno, 776 m. Obisk tamkajšnjega kmečkega turizma Berčon ponudi prvi kontrolni žig in okrepčilo po izbiri. Z Obolnega sestopimo skozi vas Goričico naprej proti Pristavi, 696 m, kjer nas pričaka naslednji kontrolni žig. Mimo Izletniškega turizma Okorn sestopimo proti Gradišču, 519 m, kjer v Lavričevi koči in po tretjem kontrolnem žigu sledita malica in druženje pohodnikov. Do izhodišča v Stični je nato le še pol ure hoda.

Viridin pohod

Leta 2001 se je v krajevni skupnosti Metnaj rodila ideja vaščanov, da bi skozi vse vasi in zaselke krajevne skupnosti speljali pohod. Pohod naj bi z namenom spodbujanja turizma potekal mimo vseh treh kmetij, ki s ukvarjajo s kmečkim turizmom. Za prvi pohod so vaščani pripravili zgibanke z opisom, pridobili nekaj sponzorjev in trasirali pot, po kateri so 25. marca 2001 izvedli prvi organiziran pohod po krajevni skupnosti Metnaj. Ta je štel približno štirideset udeležencev. Že v naslednjih letih so pohod preimenovali

Na prostranem vrhu Obolnega
Foto: Roman Tratar

v Viridin pohod, in sicer po cesarici avstrijskega dvora Viridi Visconti, dobri gospe s Pristave. Pohod je postal tradicionalen, krajani ga vztrajno organizirajo vsako pomlad. Sprva je bilo to na zadnjo marčevsko nedeljo, v zadnjih letih pa na velikonočni ponedeljek. Šestnajst kilometrov dolgo pot vsako leto pohodniki prehodijo v drugi smeri, tako prijavljene pohodnike izmenjaje z malico gostita kmečki turizem Miglič v Metnaju oziroma Izletniški turizem Okorn na Pristavi.

Pot Viridinega pohoda je po nekaj popravkih v prvih letih dobila označeno traso. Z Mekinj nad Stično vodi najprej na Dobravo, nato naprej na Pristavo mimo Okornovih. Z vrha Pristave je pot speljana skozi park do cerkvice sv. Lamberta, kjer zadnja leta priredijo tudi verski obred, namenjen pohodnikom. Sestopu mimo Belentinovega mlina sledi vzpon na Debeče, skozi vasi Planina in Osredek pa se vzpnejo še na Obolno, 776 m. Nadaljujemo proti Pristavi, a le do vasi Poljane, kjer domačini ponudijo domače proizvode s kmetije. S Poljan sestopimo v dolino Stiškega potoka in obiščemo zaselek Dermožnik, kjer je eden izmed izvirov potoka Stičnice. Iz doline pa se spet povzpnejo strmo navzgor na makadamsko cesto in ta nas popelje v vas Metnaj. Sredi vasi bomo

Turistična vas Pristava

V idilični hribovski vasi Pristavi nad Stično so kmetije združile svojo domačo ponudbo in se povezale v Turistično vas Pristava. Po gostinski ponudbi domače hrane je najbolj znan Izletniški turizem Okorn. Poleg kmetij, ki vsaka po svoje prispevajo k ponudbi domačih proizvodov, je na prostranem travniku Pristave prostor za organizirane piknike, zraven je park kot nalašč za razgledno sprehajanje. Pri kmetiji Tonijevih je obiskovalcem za prenočevanje na voljo turistična hiša Virida, na odmaknjem delu parka pa obiskovalcem z avtodomi več parkirnih mest z najnujnejšo infrastrukturo. Na vrhu 696 metrov visoke Pristave stoji nekdanji Partizanski dom, ki ni uradno odprt, nedaleč stran stojita spominski obeležji iz vojne za Slovenijo in padlim partizanom v drugi svetovni vojni.

Na Pristavi
Foto: Roman Tratar

Cerkev sv. Lamberta in gospa Virida

Nedaleč stran iz vasice stoji tudi cerkev sv. Lamberta, 650 m, ki je postavljena na mestu nekdanjega gradu, v katerem je prebivala tako imenovana "gospa s Pristave", vojvodinja Virida Visconti iz Milana. Bila je soproga habsburškega vojvode Leopolda III., ki je vodil tudi večino naše dežele. Na gradičku je živela po moževi smrti od leta 1386 do svoje smrti leta 1407, ko so jo pokopali v stiški baziliki. Cerkev je postavljena na temeljih gradu, ohranjena je le ena stena, ki danes služi kot oltar.

našli turistično kmetijo Miglič, ki pohodnike gosti, kadar pohod poteka v opisani smeri. Povratak na izhodišče je enostaven, asfaltne ceste pa se ognemo šele na koncu, ko skrenemo levo v gozd proti Mekinjam.

Lavričev pohod

Člani Planinskega društva Šentvid pri Stični so leta 1997 trasirali krožno planinsko pot in jo poimenovali po lokalnem tovarnarju, kapitalistu Josipu Lavriču iz Šentvida pri Stični. Pot je septembra istega leta komisija za planinska pota pri PZS registrirala kot planinsko pot. Na njej domače planinsko društvo vsako tretjo oktobrsko nedeljo že triindvajset let zapored organizira Lavričev pohod. Začetek pohoda je pri gostilni Jankl v središču Šentvida pri Stični. Po prijavi med sedmo in deseto uro zjutraj se pohodniki, ko

Virsko mesto

Prazgodovinsko naselje z domačim ledinskim imenom Cvinger leži na nizkem gorskem hrbtu, 370–410 m, nad Virom pri Stični. Po površini meri kar enaindvajset hektarjev, dolgo je osemsto metrov in široko do štiristo metrov. Obdano je z obzidjem, ki je razpoznavno kot mogočen do šest metrov visok napis ali kot izrazita terasa. Še zdaj je skoraj povsod dobro vidno. V dolžino meri 2,04 km. Prečni zid, ki je nekaj stoletij mlajši od obodnega, deli naselje v gozdnati in močno zakraseli severni del (Mali Boršt) in obdelani južni zložnejši del z njivami in travniki. Tu leži zaselek Vrh z Vrhovčevo domačijo Grofijo.

Naselbina nad Virom je bila zasnovana in utrjena v sedanji velikosti konec osmega stoletja pred našim štetjem na začetku starejše železne dobe. Suho grajeni kamniti zid je bil zunaj podprt z zemljenim napisom, prva prenova obzidja sredi šestega stoletja pred našim štetjem je vpeljala v njegovo sestavo še lesene vezi in opore. Povprečno je bil zid širok okoli tri metre. Drugič je bilo obzidje prenovljeno sredi petega stoletja pred našim štetjem, še zadnjič pa pred prihodom Rimljanov na koncu mlajše železne dobe. Potem je naselje na Cvingerju zamrlo, zaživela pa je dolina ob rimski cesti in v cestni postaji Acervo (Gomila) pri Ivančni Gorici.

Križ na Gradišču (nad Višnjo Goro) Foto: Roman Tratar

prejmejo prvi kontrolni žig, napotijo na sedemnajst kilometrov dolgo krožno pot. Oznake Lavričeve poti iz Šentvida pri Stični vodijo skozi kraje in griče severno od Šentvida pri Stični. Na kontrolnih točkah na Felič vrhu, 625 m, Pristavi, 696 m, predvsem pa na koncu na Lavričevi koči na Gradišču, 519 m, kjer prejmejo še zadnji kontrolni žig, so pogoščeni s hrano in pijačo, običajno pa še s pečenim kostanjem in moštom. Pohod zaključimo s sestopom na izhodišče, lahko pa ga podaljšamo skozi Stično ali Vir pri Stični proti Ivančni Gorici, kamor vodi markirana pot. Na Viru pri Stični, le nekaj minut s poti, stoji mogočna prazgodovinska naselbina, ki si jo lahko ogledamo v enournem sprehodu, za voden ogled po predhodnem dogovoru pa bomo potrebovali dve do tri ure.

Pohod dveh slapov

Planinsko društvo Polž iz Višnje Gore je na osnovi ideje, da bi povezali dve dolini potokov s slapovi, leta

2005 trasiralo in uredilo petnajst kilometrov dolgo krožno pot, ki so jo poimenovali Pot dveh slapov. Čez dve leti je bila pot tudi uradno registrirana pri PZS kot planinska pot. V septembru, navadno na tretjo nedeljo, tradicionalno prirejajo planinski Pohod dveh slapov, ki se ga v povprečju udeleži 100–200 udeležencev. Zbor pohodnikov je v središču Višnje Gore, zadnja leta na mestnem kopališču, kjer je tudi cilj pohoda. Vsi prijavljeni pohodniki so na zaključku deležni tudi pogostitve, med pohodom pa obiščejo dve

Lavričeva koča na Gradišču

Koča stoji na južni strani tik pod vrhom 519 metrov visokega Gradišča, ki se vzpenja severno nad Stično in Šentvidom pri Stični. Vrh delno poraščenega hriba krasi cerkev sv. Miklavža, katere prva omemba sega že v leto 1250. Na vrhu je bila naselbina oziroma gradišče že v prazgodovini. Podobno je v neposredni bližini, južno z Gradišča dobro viden ogromen kompleks prazgodovinskega mesta iz obdobja železne dobe na Viru pri Stični.

PD Šentvid pri Stični je Lavričevo kočo na Gradišču iz nekdanje lovske koče obnovilo in preuredilo v planinsko kočo v letih 1987 do 1997. Do koče poleg številnih pešpoti vodi tudi asfaltna cesta. Odprta je predvsem za konec tedna oziroma po dogovoru. Za zdaj premore le gostinsko ponudbo brez prenočišč, zato je primerna za razne oblike enodnevnih planinskih aktivnosti. Z novozgrajenimi lesenimi kočicami so lansko leto odprli vrata tudi taborom, predvsem v letnem času. Skorajda pravilčno urejena okolica in bogat program raznih aktivnosti dnevne obiskovalce in rekreativce privabljata skozi vse leto. Od Lavričeve koče je lep razgled od jugovzhoda z Gorjanci in vse do jugozahoda, kjer kraljuje Snežnik. Vmes se razprostira Dolenjsko gričevje, lep je pogled na dolino Višnjice od Ivančne Gorice proti Suhi krajini. Na jugozahodni strani v bližini vidimo še Polževo in Kurešček.

Gradišče in prijetna Lavričeva koča
Foto: Jan Jenko

Kraški svet Gradišča

Da se Gradišče nad Stično nahaja na kraškem svetu, priča njegova neposredna okolica, ki je bogato prepredena s kraškimi jamami in brezni. Le deset minut stran od Lavričeve koče je Šimenkovo brezno, ki je že vrsto let izziv jamarjem. Ti so odkrili izjemno razvejan jamski sistem podzemnih rogov in jezer. Po zadnjih raziskavah in meritvah je jama dolga kar devetsto dvajset metrov, globoka je sto štiri metre, a dostopna samo jamarjem.

V teh krajih pa domuje še en posebež. Človeška ribica ali *Proteus anguinus*, ki so ji že v davni zgodovini pripisovali vlogo zmajevih mladičev. Zapis o prvi najdbi te malo raziskane živalske vrste sega v konec 18. stoletja in pripada izviru potoka Vir na Viru pri Stični. Ta se napaja ravno s podzemnega sveta bližnjega Gradišča.

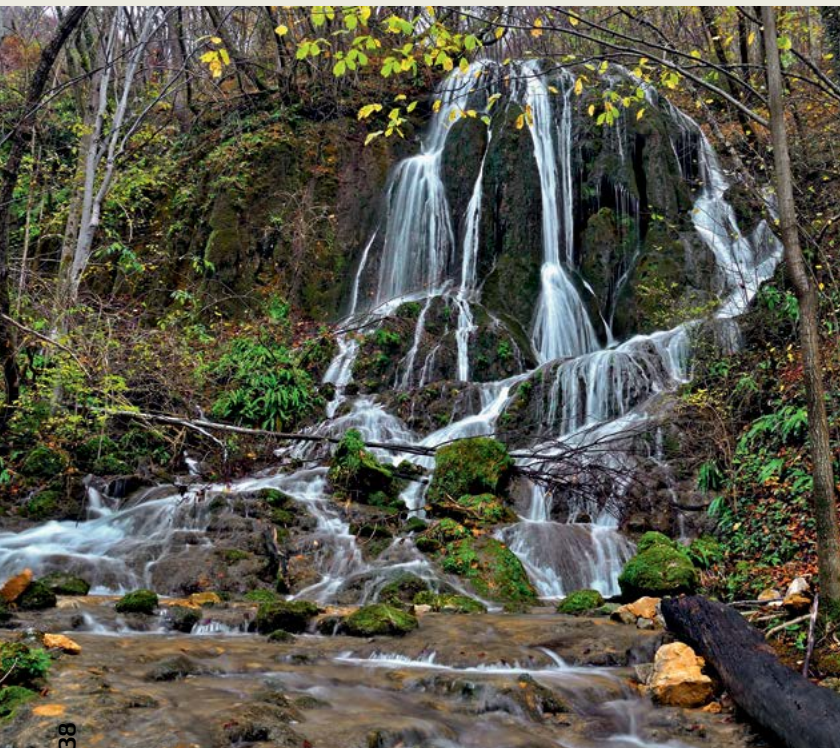
Prostor prazgodovinske naselbine na Viru
Foto: Roman Tratar

dolini s slapovi ter hribe nad Višnjo Goro. Zlasti znameniti so lehnjakovi slapovi Kosce, ki veljajo za ene največjih lehnjakovih slapov celo v Evropi. Mimo njih nas pot v sestopu vodi z Vrha nad Višnjo Goro. Za prehojeno pot, ki je dobro označena in mestoma tudi zavarovana, potrebujemo vsaj 4–5 ur, na njej skupno opravimo več kot 600 metrov višinske razlike.

Slapovi Kosce

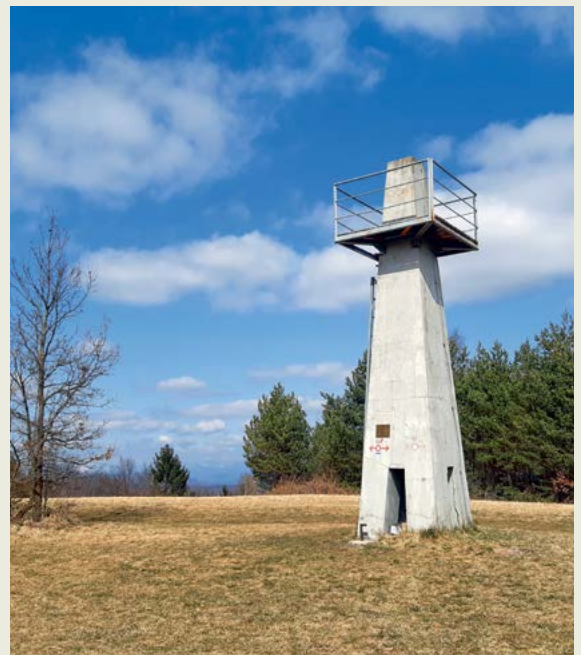
Le kdo bi verjel, da lahko mah ustvarja slapove? Lahko. S pomočjo vode, bogate s kalcijevim karbonatom, malo delnega tlaka pri pršenju kapljic in mah dobi sedimentni oklep. Skoraj šolski primer je prijetna dolinica s potokom Kosca blizu Višnje Gore. V zatrepu

Slapovi Kosce
Foto: Peter Medved

O Josipu Lavriču (1898–1968) iz Šentvida pri Stični

Bil je sin podeželskega usnarja, čigar obrt je imela začetke v letu 1851. Maturiral je leta 1918 na trgovski akademiji v Gradcu ter služboval v bančni stroki v Ljubljani in Novem mestu. Leta 1923 je odšel v tujino, kjer je ostal do 1928. leta. V Franciji, Belgiji in Angliji se je izobraževal v usnarski stroki, delal in s prihranki odkupil očetovo domačijo z obrtjo vred. S pridom je uporabil v tujini pridobljeno znanje in izkušnje. Razvijal in širil je usnjarno, sezidal tovarno, izpopolnil tehnologijo in zaposloval kar lepo število delavcev, ki so strojili usnje za podplate, podlogo in vrhnje usnje. Med drugo svetovno vojno je s skrivnimi dobavami usnja podpiral borce proti okupatorju. Spomladi 1944 so ga zaprli in poslali v Begunje. Tovarna v Šentvidu je med vojno delno pogorela, konec vojne pa je bila še bombardirana. Po vojni jo je Jože Lavrič obnovil, leta 1946 pa jo je izročil ministrstvu za industrijo in rudarstvo SRS. Kot izredno nadarjen in izobražen ter literarno razgledan je bil priljubljen in cenjen sovaščan. Ker je dalj časa živel v Franciji, se ga je prijelo ime *Francoz*. Z veliko vnemo se je posvečal napredku Šentvida pri Stični, v povojnih letih tudi turističnemu razvoju kraja. Bil je član planinskega društva, lovske družine v Šentvidu pri Stični, zato ni čudno, da so mu planinci in občani Šentvida pri Stični posvetili lepo planinsko pot.

Stolp Kuceľj Foto: Roman Tratar

dva kilometra dolge doline tik pod izvirom potoka se bohotijo lehnjakove kopice, obraščena z mahom, čez katerega pahljačasto teče potok in gradi svojevrstno vodno zaveso. Po obilnejšem deževju se slap spremeni v hrupnega divjaka. V sušnih obdobjih voda le polzi čez dvajset metrov visoke lehnjakove stene v nešte-
to nežnih vodnih kapljicah. ○

Romanova pot

Posavsko hribovje

Obolno, najvišji vrh na Romanovi poti Foto: Roman Tratar

Romanova pot v krožni trasi povezuje hribovje nad Stično. Na razdalji 22 km in zavidljivi višinski razliki obišče najvišje ležeče vasice nad Stično, na razglednih planinskih točkah ponuja kontrolne žige, v turističnih kmetijah pa domačo gostinsko ponudbo. Pot poteka pretežno po gozdnih in označenih planinskih poteh. V spomladanskem času nam pričara edinstveno prebujanje dolenske gričevnate pokrajine. Organiziran pohod poteka vsak prvi maj.

Zahtevnost: Nezahtevna označena pot. Nekateri deli poti niso označeni.

Oprema: Običajna planinska oprema

Višinska razlika: 850 m

Izhodišče: Stična, 355 m. Do sem se pripeljemo po dolenski avtocesti z izvozom za Ivančno Gorico, 2,5 km.
WGS84: N 45,95611°, E 14,805672°

Koča: Lavričeva koča na Gradišču, 519 m, telefon 041 456 914

Časi: Stična–Sela 1.15 h
Sela–Izirk–Obolno 2 h
Obolno–Pristava 1.30 h
Pristava–Gradišče 1 h
Gradišče–Stična 30 min

Viridina pot

Posavsko hribovje

Viridina pot poteka po označeni trasi Viridinega pohoda, ki ga krajevna skupnost Metnaj tradicionalno prireja vsako leto na velikonočni ponedeljek. Krožna pot z izhodiščem v Mekinjah nad Stično je speljana

po hribih v severnem delu občine Ivančna Gorica. Povezuje vse zaselke in vasi hribovite krajevne skupnosti Metnaj ter obišče tamkajšnje turistične kmetije. Pot večinoma poteka po gozdnih in planinskih

poteh, delno pa tudi po makadamskih in asfaltnih cestah. Primerna je za vsakogar, predvsem za družine, obiščemo pa jo lahko skozi vse leto.

Zahtevnost: Nezahtevna označena pot. Pot je dobro označena in opremljena z ličnimi lesenimi tablami, ki označujejo obe smeri pohoda.

Oprema: Običajna planinska oprema

Višinska razlika: 750 m

Izhodišče: Mekinje nad Stično, 460 m. Do sem se pripeljemo po dolenski avtocesti z izvozom za Ivančno Gorico, 4 km.
WGS84: N 45,965094°, E 14,813525°

Koča: Izletniški turizem Okorn, Pristava, 669 m, telefon 041 329 810

Časi: Mekinje nad Stično–Pristava 45 min
Pristava–Obolno 1.45 h
Obolno–Poljane–Derložnik 1 h
Derložnik–Metnaj 30 min
Metnaj–Mekinje nad Stično 45 min
Skupaj 4.45 h

Sezona: Vsi letni časi

Zemljevid: Turistična karta občine

Po Viridini poti sledimo značilnim oznakam. Foto: Roman Tratar

Skupaj 6.15 h

Sezona: Vsi letni časi

Zemljevid: Turistična karta občine Ivančna Gorica, 1: 50.000

Opis: S parkirišča pri samostanu v Stični krenemo mimo pokopališča za samostanom severno na hrib Nograd. Z vrha nas gozdna pot popelje levo do makadamske ceste, ki v blagem vzponu vodi na Sela. Vasico zapustimo v

desno skozi gozd v zaselek Izirk. V tem redko obiskanem kotičku dokaj neokrnjene narave prečimo potok Stičnico in se skozi gozdove vzpnejo na Obolno, 776 m. Okrepčilo dobimo v nekoliko nižjem kmečkem turizmu. Z vrha sestopimo po travniku skozi Plate, nad cesto nadaljujemo do razgledne vasice Goričice, nato se mimo lovske kočice vzpnejo v turistično vas Pristavo,

695 m. V bližini obiščemo izletniški turizem, od tam naprej po kolovozu čez polja. Sestopimo ob gozdu mimo kmetij na Dobravo. Zložno se spustimo skozi prijeten gozd, ki se konča s strmim vzponom k Lavričevi koči na Gradišču. Planinski ambient prijetne kočice zapustimo južno po poti proti Stični, ki nas v pol ure pripelje na naše izhodišče.

Roman Tratar

Viridina pot

Ivančna Gorica, 1: 50.000

Opis: Z izhodišča v Mekinjah gremo po gozdu na Dobravo nad Stično, nato naprej na Pristavo do Okornovih. Z vrha Pristave je pot speljana skozi park do cerkvice, od tam sestopimo do Belentinovega mlina in se vzpnejo v vasico Debeče. Asfaltna cesta nas po razglednem gričevju vodi skozi vasici

Planina in Osredok vse do Obolnega. Mimo kmečkega turizma Berčon se vzpnejo na 776 metrov visok najvišji vrh občine. Naprej sledimo označeni poti proti Pristavi, a le do vasi Poljane, od koder sestopimo v dolino Stiškega potoka, v Dermožnik, kjer je eden izmed izvirov potoka Stičnice. Iz doline nas oznake usmerijo na gozdno pot

strmo navzgor proti vasi Metnaj, ki jo dosežemo po makadamski cesti s severne strani. Sredi vasi bomo našli turistično kmetijo Miglič. Po asfaltni cesti iz Metnaja sestopimo do prve hiše ob krajevni tabli, od tam pa le še skozi gozd v Mekinje na izhodišče.

Roman Tratar

Lavričeva pot poteka po krožni trasi Lavričevega pohoda z izhodiščem v Šentvidu pri Stični. Sedemnajstkilometrsko označena pot povezuje hribe in vzpetine na severovzhodnem delu občine Ivančna Gorica. Pot je primerna za vsakogar in pravšnji izziv za družinski izlet. Lavričev pohod, ki ga domače Planinsko društvo Šentvid pri Stični tradicionalno organizira vsako tretjo nedeljo v oktobru, prikaže čare jeseni v razgibani dolnjski pokrajini. Cilj pohoda je Lavričeva koča na Gradišču, ki velja kot priljubljena izletniško-planinska točka.

Zahtevnost: Nezahtevna označena pot. Pot večinoma poteka po gozdnih in planinskih poteh, le manjši del po makadamskih in asfaltnih cestah.

Oprema: Običajna planinska oprema

Višinska razlika: 750 m

Izhodišče: Šentvidu pri Stični, Gostilna Jankl, 320 m. Do sem se pripeljemo po dolnjski avtocesti z izvozom za Ivančno Gorico, 4 km.

WGS84: N 45,953416°, E 14,838534°

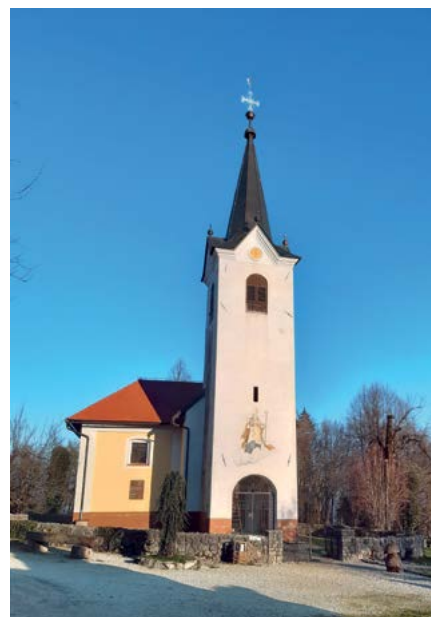
Koča: Lavričeva koča na Gradišču, 519 m, telefon 041 456 914

Časi: Šentvid pri Stični–Bukovica 1.30 h
Bukovica–Felič vrh 1 h
Felič vrh–Pristava 1.30 h
Pristava–Gradišče 1 h
Gradišče–Šentvid pri Stični 30 min
Skupaj 5.30 h

Sezona: Vsi letni časi

Zemljevid: Turistična karta občine Ivančna Gorica, 1: 50.000

Opis: Z izhodišča (I. kontrolni žig) krenemo skozi naselje proti vzhodu in zavijemo na makadamsko cesto severovzhodno vse do Velikih Češnjic. Vzpnemo se proti Malemu Kalu in sledimo lepi gozdni poti do cerkvice Janeza Krstnika. Nadaljujemo severno ob potoku Bukovica po dolini, iz nje pa se povzpemo proti zaselku Cerovec in desno proti "Lectovemu gradu", 610 m. Le še nekaj minut potrebujemo do druge kontrolne točke pri domačiji Berdajs Ivana na Felič vrhu, 625 m. Nadaljujemo po grebenu proti vasi Gorenji vrh pod vrhom Osrence, 710 m. Mehka gozdna pot nas vodi po sicer gozdnatem, a razglednem grebenu, v sestopu se priključi

Cerkev sv. Miklavža na Gradišču
Foto: Roman Tratar

makadamski cesti z Javorja in po njej nadaljujemo do vasi Debeče. Na tem delu se nahajamo na mejnem območju z občino Litija, kjer opazimo oznake Badjurove krožne poti in

Pot dveh slapov

Pot dveh slapov je označena krožna pot čez hribe severno od Višnje Gore, ki povezuje dolini dveh potokov s slapovi. Po njej PD Polž iz Višnje Gore vsako leto tretjo nedeljo v septembru tradicionalno prireja Pohod dveh slapov. Pohod s začetkom in zaključkom v Višnji Gori (mestno kopališče) običajno obišče več sto udeležencev. Zanimiva petnajst kilometrov dolga pot je primeren izziv za dnevno turo oziroma družinsko planinarjenje skozi vse leto. Če si v krajšem izletu želimo ogledati le lehnjakove slapove Kosce ali slapove v dolini Višnjice, pa priložnostam spomladanski ali jesenski čas.

Zahtevnost: Nezahtevna označena pot

Oprema: Običajna planinska oprema

Višinska razlika: 650 m

Izhodišče: Višnja Gora, 358 m. Do sem se pripeljemo po dolnjski avtocesti z izvozom za Višnjo Goro. Parkiramo pri železniški postaji.

WGS84: N 45,958035°, E 14,742211°

Koča: Turistična kmetija Habjan, Vrh nad Višnjo Goro, 552 m, telefon 01 788 47 57

Časi: Višnja Gora–Slapovi na Višnjici 1 h
Slapovi na Višnjici–Kucelj 1 h
Kucelj–Gradišče 1 h
Gradišče–Kosca 1 h
Kosca–Višnja Gora 45 min
Skupaj 4.45 h

Sezona: Vsi letni časi

Zemljevid: Turistična karta Občine Ivančna Gorica, 1: 50.000

Opis: Od železniške postaje v Višnji Gori nas oznake pospremijo na nasprotno stran avtoceste proti Ljubljani in vasi Dedni Dol. Asfaltni cesti sledimo do konca vasi, nato pa nadaljujemo po makadamu v gozd. Za kapelico zavijemo levo in prečimo potok Višnjico, ki mu mimo Mleščevega mlina sledimo vse do slapa. Z brvmi urejena gozdna pot nas vodi ob strugi mimo lehnjakovih slapov vse do izvira Višnjice, 640 metrov visoko. Na odseku neposredno ob slapu je zahtevnejša možnost poti speljana po železni lestvi, nekoliko lažja pa višje nad sotesko potoka. Od izvira sledimo oznakam in lesenim oznakam, ki nas pripeljejo iz

Slapovi Višnjice Foto: Roman Tratar

gozda mimo vasi Blečji Vrh. Tu se pot zasuče desno proti Kuclju. Na tem prostranem, 748 metrov visokem vrhu, se nahaja geodetski razgledni stolp, naokoli pa se odpira lep pogled na naše Alpe in dolnjsko hribovje. Od stolpa

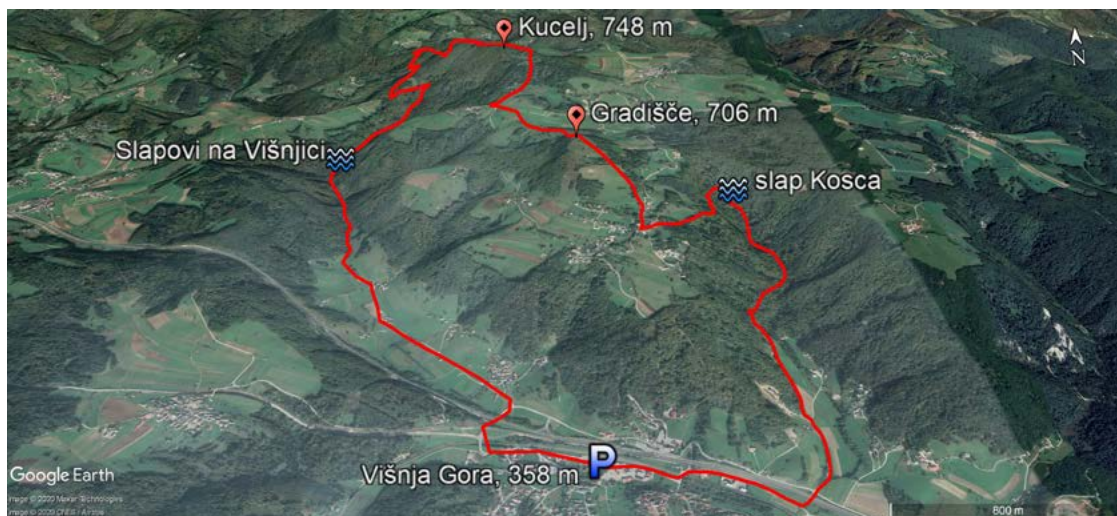
Javorske panoramske poti. Tik pred vasjo Debeče se pridružimo Viridini poti (smerne table). Z makadama stopimo levo na kolovoz v dolino proti Belentinovem mlinu, od tam pa se strmo vzpnemo po gozdu k cerkvi sv. Lamberta na Pristavi. Nadaljujemo desno po poti na Pristavo. Še v gozdu se znajdemo na stičišču kar štirih

poti pohodov; z desne se še pridružita Romanova pot in Krožna pot Občine Ivančna Gorica. Oznake Lavričeve poti nas povedejo čez polja v vas, kjer je pri domačiji Jefimovih tretji kontrolni žig. S Pristave Lavričeva pot krene po asfaltni cesti, a le do Dobrave, kjer nas oznake na koncu vasi spet povabijo v gozd. Po udobni gozdni poti sestopimo

do vnožja Gradišča, a vzpon nanj je kar strm. Okrepimo se v Lavričevi koči, 519 m. Z Gradišča sestopimo do izhodišča skozi Pristavljvo vas.

Roman Tratar

Pot dveh slapov

nadaljujemo nekaj sto metrov naprej nato pa desno skozi gozd v vas Gornje Brezovo, kjer kakih 300 metrov sledimo asfaltni cesti. Nadaljujemo po kolovozu, ki nas popelje na 706 metrov visoko Gradišče. Znašli smo se na mestu manjše prazgodovinske naselbine. Od lesenega križa na vrhu nas uhojena pot v sestopu vodi proti vasi Vrh

nad Višnjo Goro do kmečkega turizma Habjan, kjer se lahko tudi okrepčamo. S ceste proti Višnji Gori nas oznake kmalu usmerijo v levo med hiše na makadam, ki se izteče na gozdno pot. Ta se enakomerno spušča severovzhodno proti izviru Kosce in njenim lehnjakovim slapovom. Strm sestop po s stopnicami nadelani poti nam

omogoči, da si slapove in tolmune ogledamo povsem od blizu. Najzanimivejši so v spomladanskem času oziroma kadar je dovolj vode. Od slapa označena pot sledi strugi potoka, jo nekajkrat prestopi in se mimo zaselka v Kosci priključi makadamski cesti proti Višnji Gori, kjer je naše izhodišče.

Roman Tratar

Živalska (ne)sreča na Veliki planini

Ati Rado in sin Jernej sta tistega sobotnega jutra vstala zelo zgodaj. No, tako rano, da je zunaj še vladala črna tema. A se Jernej ni prav nič pritoževal, čeprav bi lahko spal po mili volji, saj ni imel pouka. Nasprotno – veselil se je, kajti skupaj z atijem ju je čakala nova planinska pustolovščina.

Trinajstletnik je že od prvega leta starosti preživel svoj čas razpet med dvema družinama, očijevu in mamimo. Odkar sta se njegova starša ločila, je vsak konec tedna, zimske počitnice in del poletnih preživel v Radovni z atijem in njegovo novo ženo Martino, ostale dneve in noči pa z mamo in maminim možem Edvardom v Mariboru. Ni se pritoževal, saj je bil že navajen nenehnih selitev pa tudi dveh domov, dveh sob, »dodatne« mame in »dodatnega« atija. Pravzaprav je bil vesel, da lahko živi v dveh zelo različnih svetovih in med toliko dobrimi ljudmi, ki ga imajo radi in on njih.

»A se res še nisi naveličal nenehnih voženj sem in tja?« ga je enkrat vprašal njegov najboljši mariborski prijatelj Erik.

»A si se ti že naveličal svojega atija in mame?« ga je namesto odgovora pobaral Jernej in mu namenil resen pogled naravnost v oči.

Oba sta obnemela obstala brez odgovora in odtlej v ta osir nikoli več ni dregnil ne prvi ne drugi.

Jernejev ati, velik ljubitelj gora, je sinu z lastnim zgledom že zgodaj privzgojil veselje do planinarjenja in odkrivanja planinskih lepot. Pri petih letih se je Jernej prvič povzpel na vrh Triglava. V prvem razredu osnovne šole se je pridružil planinskemu društvu in se je lahko tudi na ta račun pohvalil z veliko osvojenimi gorskimi vrhovi.

V tistem zimskem jutru, ko je februar komaj dobro pokukal iz koledarja, se je ati Rado odločil, da jo s sinom mahmeta na 1550 metrov visoko Veliko planino, bahavo razgaljeno v vsej divji zimski idili. Primerno oblečena in opremljena s pohodniškimi palicami, svetilko, zemljevidom,

Dragi najmlajši bralci in bralke,

ker nam je v februarški številki ponagajal sam poglavar tiskarskih škratov in nam zamenjal začetek zgodbe o (ne)sreči na Veliki planini, jo objavljamo še enkrat. V prihodnji številki pa boste lahko prebrali novo zgodbo o tem, kako so bistri polhi ukani-li bolezen. Prijetno branje oziroma poslušanje vam želimo!

dodatnimi oblačili in seveda z jedačo in pijačo sta v prvem jutranjem svitu zlagoma vijugala proti prelazu Črnivec. Tik preden sta ga dosegla, sta zavila levo proti Kranjskemu Raku, parkirala avto in zlagoma vzela pot pod noge. Z gozdarji sta zagazila v nizek sneg in prečila širne, zasnežene travnike, ki se jih je Jernej spominjal še iz poletnih dni, ko se je na zelenih planjavah paslo vse polno živine. Zdaj pa razen njiju ni bilo nikogar. Ne živali ne človeka, le bela belina ...

»Napni ušesa in prisluhni tišini,« mu je namignil ati. Jernej je res napel ušesa in prisluhnil. Poslušal je in vlekel na ušesa, a sprva ni slišal prav nič.

»Zapri oči in še bolj napni ušesa,« je dejal ati. Potem je deček miže prisluhnil tišini in iz nje izluščil tih šepet vetra, krik oddaljene ptice in škrtanje snega pod gozdarji.

»Zdi se, kot da je vse izumrlo, pa ni, a ne!?« je izrekel sin in ati mu je pritrdil.

Juhuhu, pa smo skupaj tu!

Srna Drna, ja, prav tista, ki je silvestrovala v Pravljičariji pod visokim kostanjem sredi

temnega gozda in se je neznanško bala snega, se je januarja preselila na Gorenjsko. Prav nepričakovano se je namreč do ušes zaljubila v postavnega srnjaka Akaja z Velike planine. Ker on ni hotel k njej, se je predala ona in se preselila k njemu. Sprva se je zaradi neskončne snežne beline počutila grozno prestrašeno, odkar pa se je navadila zakrivati svoje sledi, je ugotovila, da sneg res ni vreden tolikšnega strahu. Dovolj je bilo, če je na svoji poti večkrat sekala sledi križemkražem in že ga ni bilo junaka, ki bi razvozlal njeno pot. Seveda je najbolj uživala v Akajevi družbi, a kaj, ko je on imel vedno toliko opravkov, medtem pa se je sama zaradi obilice prostega časa pogosto dolgočasila. Še sreča, da je pred kratkim srečala pitbulko Dixie, ki se je na Veliki planini znašla z gospodičnino najboljšo prijateljico Renato. Nemudoma sta se zblížali.

»A si res ti, Dixie?« se je začudila srna, ko jo je prvič zagledala pred seboj.

»O, glej jo, glej, hov hov hov, saj to si ti, srna Drna?« se je enako začudila Dixie.

»Jaz sem, ja. Saj vem, da ne boš verjela, ampak semkaj sem se poročila in sem zelo srečna ... No, vse je idealno, le družbe mi manjka. A boš dolgo ostala tu?«

Pr eden je psička uspela kaj ziniti, je jezična srna že razlagala svojo ljubezensko zgodbo in zanjo porabila debelo uro.

Slednjič je do besede prišla tudi pitbulka.

»Odkar je moja gospodična odletela v toplo Kalifornijo, sem pri njeni najboljši prijateljici. Že tri tedne se dolgočasim tu, kjer nikogar ne poznam. V Pravljčariji je bilo veliko zabavneje, hov hov,« se je repenčila psička in v zapik zazelahala od dolgočasia.

»A se tudi ti dolgočasiš?« se je začudila Drna.

»Pa še kako! ... Kaj ko bi si skupaj izmislili kaj zabavnega,« se je domislila Dixie in se upajoče zazrla v srnine velike oči.

Ta je skomignila z rameni, se zamislila in izustila: »Hja, lahko bi tekmovali v hitrosti, če si za to?«

Izrečeno, dogovorjeno. Srna je pomigala z repkom, si nežno pretegnila telo in iztegnila vse štiri noge, Dixie pa je pomahala z repom, iztegnila vrat in pretegnila hrbet. Ko sta se postavili v štartni položaj, sta se domislili, da vsekakor potrebujeta sodnika, ki bo zažvižgal, naznanil začetek tekme in na koncu razglasil zmagovalko. Kaj pa zdaj? Le kje naj stakneta pomočnika? Pogledovali sta na vse strani, vendar nista videli nikogar. Skoraj sta že obupali, ko se je med njima prikazala rahla

megllica. Iz nje se je čisto počasi izluščila gorska vila Aliv. Saj veste, tista nečimrna vila, ki je starkam Krivopetam kradla mleko, Dixie pa izpolnila srčno željo, ko ji je pričarala pravljíčno kost, ki jo je psička še vedno imela pri sebi. Ni bilo treba veliko besed, da so se dogovorile, kako in kaj.

Živalska (ne)sreča

Vila je zabrlizgala v piščal in oznanila začetek tekme. Dixie in Drna sta se pognali v tek prav takrat, ko sta ati in Jernej prikoračila na poljano. Vile seveda nista videla, saj se zlepa ne pokaže človeškim očem, zato pa sta oba izbuljila oči ob pogledu na srno in psa, ki sta tekla vštric, kot da bi jima gorelo za petami.

Človeški bitji sta se ustavili, opazovali nevsakdanji prizor in se čudili, kaj je popadlo živali.

»Mogoče se pa igrata,« je dejal deček.

»Le kje si videl, da bi se pes in srna igrala?« je ugovarjal ati.

Sinovo dlan je stisnil v svojo in z roko v roki sta se odpravila naprej.

Dixie in Drna pa sta dirjali, kot da bi šlo za življenje ali smrt. Vila Aliv ju je s svojim vzpodbujanjem še dodatno podžigala, da sta se vedno znova znašli tik druga ob drugi.

»Še dvesto metrov,« je zavpila Aliv. Tekmovalki sta napeli vse sile in še bolj pohiteli. Tekli sta kot zmešani, dokler se ni spet oglasila Aliv in oznanila, da ju od izteka ločuje zgolj sto metrov.

»Dajmo, dajmo, napnita moči za zmago!« jima je prigovarjala.

Zmagala bom, zmagala bom, sta tekmovalki bahavo pomislili vsaka sama pri sebi in se še bolj potrudili. Napeli sta poslednje sile in se pognali proti ciljni črti.

Namesto v cilj pa sta družno omahnili v čisti nič, saj sta pred vilinimi očmi dobesedno izginiti v visokem snegu.

»Kaj pa je zdaj to? Kam sta se skrili? Nikar se ne šalita z menoj! Brž se prikažita na plano, da razglasim zmagovalko,« ju je klicala vila.

»Valko ... alko ... ko,« je ponavljal odmev za vilo, srna in pitbulka pa še vedno nista pokukali iz snega.

Aliv je nemudoma razprla krilca in poletela nad ciljno črto, v kateri je nastala globoka razpoka, ki je pričala, da se je sneg krepko vdrl in pod seboj pokopal tekmovalki. Če ne bi doma pozabila svoje čarobne paličice, bi kot za šalo pričarala odjugo in rešila prijateljici, zdaj pa vili ni preostalo drugega, kot da je začela na ves glas vpiti: »Nesreča, nesrečaaaaa, pomagajte!«

Krivopete so kuhale novo porcijo snežink pod Triglavom, ko so v svoja pretanjena ušesa ujele klic na pomoč.

»Eh, nečimrna, kradljiva vila Aliv očitno spet išče pozornost. Gotovo se samo šali,« je glasno razmišljala najbolj sitna Krivopeta.

K sreči ostali nista delili njenega mnenja. Na ogenj sta naložili še nekaj polen in pokrili kotel s snežinkami, da se te ne bi prehladile, ali še huje, da se ne bi preveč strdile, potem pa sta bliskovito šinili v smeri vilinega obupanega glasu.

Aliv jima je priletela naproti takoj, ko ju je zagledala, in jima brez pozdrava razložila, v kakšni godlji sta se znašli nesrečni živali.

Prva Krivopeta je svojimi velikimi, nazaj obrnjenimi stopali sunkovito razgrebla sneg, druga pa je s svojimi ogromnimi rokami izvlekla obe premrli telesu, ki sta negibno obležali na snegu. Zatem sta Krivopeti vzeli v naročje napol mrtvega psa in srno. Ogrevali sta ju s svojo toploto in jima prigovarjali, naj se prebudita ...

Slednjič se je res vse srečno izteklo. Prva se je iz otrplosti ovedla Dixie. Pomela si je oči in se začudila, ko je videla, v čigavem naročju leži.

Ko je oživel še Drna, je zavladalo neznanško veselje, saj je vseh pet začutilo, da so

zmagovalke, zato zadovoljstvu potem kar ni bilo videti konca.

»Drugič pa bolj preudarno in brez izzivanja usode!« je s starikavim glasom izrekla tretja Krivopeta, ki je šele tedaj zlagoma prikrevsala sestrama v pomoč.

»Hov hov, zagotovo. Obljubim, da bom odslej previdnejša,« je skesano zalajala Dixie, medtem ko je srna le sramežljivo pogledala v tla.

Jernej in ati sta sredi belega dne dosegla svoj cilj. Po izdatni malici in občudovanju speče narave sta se zlagoma vračala čez zasneženo poljano, kjer sta pred nekaj urami opazovala nesvakdanji živalski prizor. Ampak zdaj tam ni bilo nikogar. Se je pa Jerneju iznenada utrnila misel: »Ati, kaj pa če sta živali tekmovali in se jima je kaj hudega zgodilo? Mogoče ju je pokopal plaz ...«

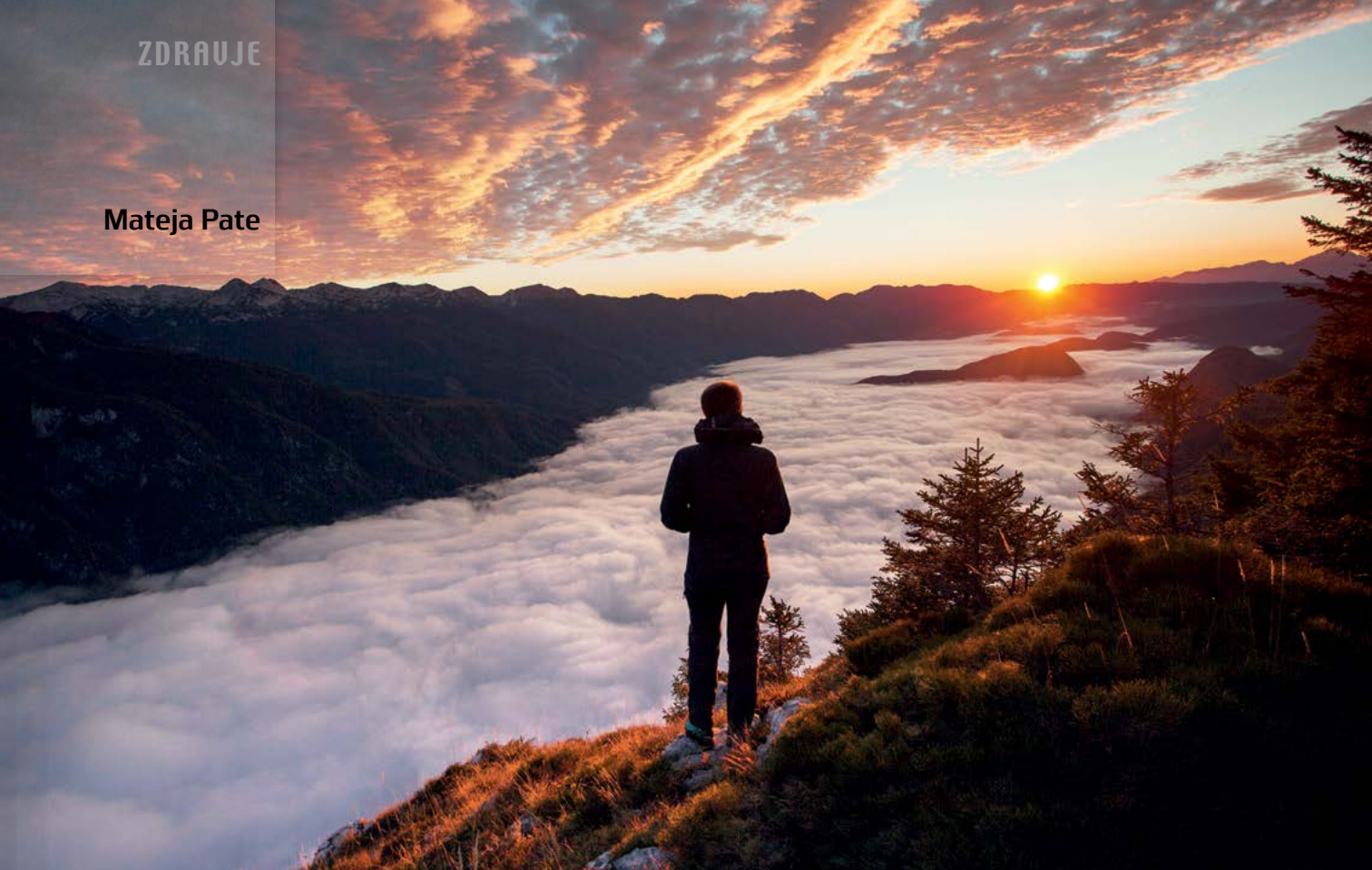
»Lepo te prosim, saj si vendar velik fant, Jernej! Nehaj že s temi otročarijami. Le kdaj se boš zresnil?« se je čudil ati ob spuščanju proti izhodišču.

Med vožnjo domov pa je dremajoči Jernej s kančkom očesa oplazil napol zasneženega psa, srno, vilo in tri starke, ki so na pobeljeni poljani stali v krogu in se živahno pogovarjali.

»Škoda, da tega ne smem povedati atiju,« je pomislil in zaspal na sedežu. ●

Med vožnjo domov je dremajoči Jernej s kančkom očesa oplazil napol zasneženega psa, srno, vilo in tri starke, ki so na pobeljeni poljani stali v krogu in se živahno pogovarjali.
Ilustracija:
Jernej Kovač Myint

Mateja Pate

Gore so primerno
okolje za nabiranje
duševnih moči.
Foto: Peter Strgar

Blagodejni učinki gora

Kako izplezati iz izgorelosti

"Neprestano sem utrujen, ponoči se pogosto zbujam poten in tresoč, ne morem zaspati nazaj. Včasih mi srce razbija kot ponorelo, spet drugič se mi zdi, da ne morem dihati. V službi, čeprav delam veliko, naredim veliko manj, izgubljam motivacijo za delo in ne vidim smisla v njem. Tudi počitek mi ne pomaga; ko grem na počitnice, pogosto zbolim. Občutek imam, da možganov sploh ne morem ustaviti, misli se mi vrtijo okoli vedno istih tem, ne morem se osredotočiti in v miru razmišljati. Večkrat se zalotim, da me zajame žalost, kar tako, brez razloga. Doma marsikdaj vzkopim, nepotrpežljiv sem do otrok, bolj sem razdražljiv, postajam ciničen. Kot da bi izgubil ves smisel za humor ... Nad sodelavci sem vse bolj razočaran, nobene želje po druženju s prijatelji nimam, ne vem, kaj bi se sploh pogovarjal z njimi. Vedno bolj sem nezadovoljen in preganja me zaskrbljenost."

Če se najdete v zgornjem opisu, potem je verjetno, da vas je doletela izgorelost, ki jo nekateri imenujejo tudi kuga 21. stoletja, saj zaradi nje trpi vse več ljudi, zlasti v zahodni civilizaciji. Čeprav ste zaradi izgorelosti lahko v hudo slabi koži, je spodbudno, da je bolezen ozdravljiva, pri okrevanju pa sta zahajanje v gore in/ali plezanje lahko v veliko pomoč.

Kaj je izgorelost¹

Izgorelost – stanje psihične, telesne in čustvene izčrpanosti – je psihosomatska bolezen, kar pomeni, da nastane zaradi psihičnih vzrokov, posledice pa se

odražajo na telesu. Pogosti telesni simptomi vključujejo utrujenost, nespečnost, glavobol, migreno, vrto-glavico, bolečine v križu, prebavne motnje, tesnobo, panične napade, okužbe, alergije, srčne aritmije. Izgorelost ni delovna izčrpanost zaradi prevelikih obremenitev, ki je normalno stanje po intenzivnem delu in izzveni po počitku. Izgorelost nastaja dolgo, mesece ali celo leta in ni povezana le z delom, temveč s človekovim delovanjem nasploh.

Vzrokov za izgorelost je lahko več, marsikdaj so med seboj prepleteni. Najpogostejši so preveč dela, pretiravanje s športom, zapleteni odnosi z bližnjimi, bolezen bližnjih, kronične boleznini in motnje spanja. Velikega pomena so tudi notranji dejavniki, torej osebne lastnosti, npr. vrednote, ob katerih smo zrastle, vzorci vedenja in notranje avtoritete; način, kako smo bili

¹ Povzeto po knjigi *Izgorelost: si upate živeti drugače?* (avtorica Tina Bončina, Mladinska knjiga, 2019; www.boncina.si).

vzgojeni, močno vpliva na to, kako živimo kot odrasli. Potrudi se, delaj; ubogaj, ustrezaj drugim; bodi močan; bodi popoln in pohiti so t. i. gonila – zapovedi, ki nam jih lahko privzgojijo starši. K izgorelosti pogosto pripomorejo deloholizem, perfekcionizem, izrazita potreba po nadzoru življenja, občutek, da se ne smemo ustaviti in zadihati, kar nam narekuje ta družba in okolje današnjega časa, razmere na delovnem mestu, nenehna dosegljivost, poplava informacij na spletu, katastrofične novice v sredstvih javnega obveščanja in bleščeča navidezna resničnost na družabnih omrežjih.

Zdravljenje izgorelosti traja toliko časa, kolikor je bolezen potrebovala, da se je razvila, torej se je ne znebimo čez noč, stanje pa se lahko med zdravljenjem večkrat poslabša. Zdravljenje vključuje psihoterapijo, ki nam pomaga raziskati samega sebe in ugotoviti, kako razviti več samospoštovanja in kako si ustvariti polno in zadovoljno življenje. Če so izgorelosti pridružene še psihične težave (tesnoba, panični napadi, depresija), zdravnik predpiše antidepresive in druga zdravila, ki delujejo kot opora in nam pomagajo, da se sploh lahko ukvarjamo z okoliščinami, ki so nas pripeljale do takega stanja. Navsezadnje imata na poti k okrevanju pomembno vlogo tudi zdrava prehrana in gibanje.

Pot nazaj navzgor – po dveh ...

Blagodejni učinki hoje v naravo so bili dobro znani že našim prednikom. "Tisoči utrujenih, živčno razravnanih ljudi so začeli spoznavati, da je hoja v gore vračanje domov, da je divjina nujnost in da gorsko okolje ni le vir lesa in vode, temveč vir življenja," je pred več kot stoletjem zapisal John Muir, "oče narodnih parkov", borec za ohranitev divjine v Združenih državah Amerike. Kar so spoznale generacije pred nami, zdaj potrjuje tudi znanost. V eni od raziskav so ugotovili, da že samo opazovanje fotografij naravnega okolja pripomore k blaženju stresa, medtem ko so rezultati druge pokazali, da sprehod v naravi med odmorom za kosilo v službi znižuje krvni tlak in dojemanje stresa. Napori urbanega življenja, nenehni hrup in stalno bombardiranje z informacijskimi dražljaji iz okolja, ki tekmujejo za našo pozornost in nam jemljejo prostor za razmišljanje, povzročajo t. i. utrujenost možganov – postanemo odsotni, raztreseni, nezmožni osredotočanja. Gibanje v naravi umirja um s t. i. neprostovoljno pozornostjo, z nežnim vključevanjem možganov – naravno okolje sicer pritegne našo pozornost, vendar hkrati omogoča čas za razmislek. V takih okoliščinah postanemo tudi ustvarjalni.

"Vse resnično velike zamisli se porodijo med hojo," je zapisal Nietzsche². Podobno Thoreau³: "Zdi se mi, da v trenutku, ko se moje noge začnejo premikati, moje misli postanejo pretočne." Hoja izboljšuje našo sposobnost preklapljanja med načini razmišljanja, našo pozornost, spomin in pospešuje okrevanje od umske

utrujenosti, kar pripomore k ustvarjalnemu razmišljanju in oblikovanju novih zamisli. Še več, pozitivni učinki telesne aktivnosti na duševno zdravje naj bi bili po eni izmed raziskav primerljivi z učinki antidepresivov.⁴ Zahajanje v gore je čudovita oblika gibanja, ki torej lahko pripomore k izboljšanju zdravstvenega stanja pri izgorelosti, vendar le, če je telesna aktivnost prilagojena stanju in sposobnostim telesa. "Res je, da ustrežna aktivnost ščiti in vzdržuje zdravje, toda neustrezna škodi," opozarja zdravnica in psihoterapevtka Tina Bončina v knjigi *Izgorelost: si upate živeti drugače*. "Poleg tega psihična struktura ljudi s povečanim tveganjem za razvoj izgorelosti običajno sili k vadbi na enak način, kot sicer v življenju delajo. To pomeni, da ne migajo za zdravje telesa in duše, ampak že tekmujejo, rinejo, poganjajo, merijo rezultate, pri tem pa pozabljajo na opazovanje narave, na pivo po rekreaciji ... Kar je spet še več istega in to seveda ni zdravo, temveč prispeva k bolezni. Ne stremite k previsokim

Legenda slovenskega športnega plezanja Tadej Slabe je v nekem intervjuju dejal: "Plezanje je v resnici moja psihoterapija. Včasih ko pridem iz službe, mi žena reče: 'Spet si čisto bled.' Res sem včasih čisto povožen, ampak 20 minut po tem, ko začnem plezati, sem kot nov."

ciljem, kadar je že odhod v trgovino zahteven projekt, po katerem spet dolgo počivate." Narava pa ni zgolj poligon za rehabilitacijo, temveč tudi naša učiteljica. Dogajanje v njej ima simbolni pomen. "Narava nas z večnim spreminjanjem letnih časov opominja na cikel življenja: včasih vse umre, da se potem rodi novo," pravi Bončina. Izgorelost je nedvomno priložnost, da pokopljemo star način življenja in da iz pepela vzklije nekaj novega.

... ali po useh štirih

Mnogi plezalci so mnenja, da ima plezanje psihoterapevtske učinke. Legenda slovenskega športnega plezanja Tadej Slabe je v nekem intervjuju dejal: "Plezanje je v resnici moja psihoterapija. Včasih ko pridem iz službe, mi žena reče: 'Spet si čisto bled.' Res sem včasih čisto povožen, ampak 20 minut po tem, ko začnem plezati, sem kot nov." Podobno plezanje dojema David Debeljak, alpinist in trener športnega plezanja: "Plezanje je dejavnost, ki te res posrka, mnogi jo jemljejo na nek način kot terapijo, da v steni pozabijo vse skrbi. Nimaš časa razmišljati, ker si ves čas skoncentriran na posamezen gib," je povedal za MMC RTV Slovenija.⁵ Občutke med plezanjem pa je takole strnila plezalka Maja Fridau: "Ko sem prvič prišla v stik s skalo, sem ugotovila, da gre za dejanski prisilni preskok v *tu in zdaj*. Ko greš v nekaj, kjer se

⁴ <https://www.ncbi.nlm.nih.gov/pubmed/17846259>; <https://www.thebmc.co.uk/six-surprising-scientific-facts-about-walking>.

⁵ <https://www.rtv slo.si/sport/novice/ko-v-patagoniji-poves-da-si-iz-slovenije-se-vsi-takoj-spomnijo-silva-kara/515517>.

² Friedrich Wilhelm Nietzsche (1844–1900), nemški filozof, skladatelj, pesnik in filolog.

³ Henry David Thoreau (1815–1862), ameriški esejist, pisatelj, politični aktivist, okoljevarstvenik in filozof.

S ptičje perspektive se drugače vidijo tudi težave v dolini.
Foto: Andrej Trošt

presegaš in ti ne gre lahko, ne moreš razmišljati o ničemer drugem. To te prisili, da se zbereš in tako na nek način v skali meditiraš, kar te osvobaja in pomirja. Je kot neka psihoterapija, ki nam pomaga razrešiti marsikatero težavo.⁶

Opažanja plezalcev podpirajo tudi znanstveni izsledki. Raziskava o vplivih balvankega plezanja na zdravljenje depresije je pokazala, da so bili učinki osem tedenske terapije s plezanjem podobni učinkom zdravljenja z zdravili v enakem obdobju.⁷ Plezanje v skupini zmanjšuje negativne plati izolacije, v katero se pogosto umaknejo osebe z depresijo, poleg tega pa je narava športa taka, da zahteva popolno koncentracijo, ki umirja divjanje misli v možganih.

Ponekod v Evropi je plezanje že uveljavljen del zdravljenja duševnih motenj; na več klinikah v Nemčiji in Avstriji so postavljene plezalne stene kot pripomoček za rehabilitacijo. Institute for Climbing Therapy⁸ v Avstriji organizira tečaje, na katerih strokovnjake z različnih področij poučujejo o koristnosti plezanja kot terapevtskega ali pedagoškega orodja. Hkrati osebje inštituta uporablja plezanje pri delu z otroki z motnjami pozornosti, z osebami s tesnobo, depresijo, ortopedskimi in nevrološkimi težavami, kroničnimi bolečinami, osebami s posebnimi potrebami in odvisniki.

⁶ <https://www.dostop.si/na-koncu-steje-le-to-da-si-clovek/>.

⁷ <https://bmcpyschiatry.biomedcentral.com/articles/10.1186/s12888-015-0585-8>; <https://www.dnevnik.si/1042781764>; <https://www.senderoneclimbing.com/climbing-as-therapy-what-research-shows/>.

⁸ <http://www.climbingtherapy.com/about-us-therapeutic-climbing-training/>.

"Plezanje je ena najboljših možnosti, da ljudi z nizko motivacijo spravimo iz postelje," je v intervjuju za spletno stran UKClimbing⁹ dejal Alexis Zajetz, psihoterapevt, inštruktor plezanja in ustanovitelj zgoraj omenjenega inštituta. "Poznam veliko zgodb psihiatrov, katerih bolniki so bili v taki depresiji, da niso hoteli zapustiti sobe, pravzaprav niti vstati iz postelje. Ko pa so ugotovili, da je na kliniki plezalna stena, so se odločili za ta način pristopa k okrevanju, saj plezanja niso imeli za zdravljenje. Plezanje je lahko že od samega začetka zabavno. S psihološkega vidika je pomembna naravna danost za plezanje, zaradi katere ni važno, ali plezati začne pacient star 19 ali 100 let – v obeh primerih bo takoj znal plezati. To je zelo dobra motivacija za ljudi z depresijo, ki so prepričani, da ne zmorejo ničesar – pokažemo jim, da so sposobni *plezati!* Plezanje pa je nekaj, za kar so mnogi ljudje nasploh prepričani, da je zanje nemogoče."

Po zbranih podatkih v Sloveniji nihče ne ponuja psihoterapije, ki bi vključevala plezanje, "čeprav se s tem po malem ukvarjamo mi vsi", je na moje poizvedovanje dejal Matjaž Jeran, direktor Plezalnega centra Ljubljana, pri čemer je bržkone imel v mislih vse, ki poučujejo plezanje in navsezadnje vse, ki plezajo. Tako smo plezalci vedoč ali nevedoč, hote ali nehote sami svoji terapevti, s plezanjem pa dobimo še mnogo več kot zdravega duha. "Gre za naravno, prvinsko gibanje, raznolikost, koordinacijo, moč, eksplozivnost, spomin, koncentracijo, vztrajnost, gradnjo samopodobe, oblikovanje telesa kot celote, športno plezanje velja za sproščen šport, učeč skromnost, v steni se navzameš terapevtskih, psihoterapevtskih blagodati, šport ni pretirano drag, ponuja družabnost, zlasti balvanška različica, navsezadnje, ko zapustiš dvorano, greš v skalo, potuješ, spoznaš čudovite kraje, zlasti ko se v plezališču obrneš stran od stene ..." je popotovanje od oprimka do oprimka opisal Grega Kališnik, novinar *Nedela*.¹⁰

Kdo je tu nor? Nihče!

Po podatkih Nacionalnega inštituta za javno zdravje so bile leta 2018 s skoraj 21.500 primeri duševne in vedenjske motnje na petem mestu med vzroki za začasno odsotnost z dela zaradi bolezni, poškodb in drugih zdravstveno opravičenih razlogov. Zdravila z delovanjem na živčevje so bila na drugem mestu po številu izdanih receptov.¹¹ Marsikdo o svojih težavah ne govori, ker se boji stigme. "Čeprav se pogled na psihične stiske v 21. stoletju izboljšuje in take težave ne pomenijo več, da si nor, pa se ob ponovnem vključevanju v vsakdanjik še vedno pojavljajo neprijetnosti," piše Tina Bončina.

⁹ https://www.ukclimbing.com/articles/features/climbing_therapy_in_europe_-_a_modern_medicine-8502.

¹⁰ <https://www.gore-ljudje.net/novosti/146099/>.

¹¹ https://www.nijz.si/sites/www.nijz.si/files/uploaded/publikacije/letopisi/2018/2.6_bs_2018.pdf.

Pomemben korak naprej pri razbijanju "neprijetne tišine" okoli duševnega zdravja je pred nekaj leti naredil British Mountaineering Council s podpisom listine o duševnem zdravju pri športu in rekreaciji,¹² ki športnim organizacijam narekuje vzpostavitev dobre prakse duševnega zdravja, po kateri bodo njihove aktivnosti vključujoče, pozitivne in odprte za vsakogar. K destigmatizaciji pripomorejo tudi članki v plezalnih revijah, ki ozaveščajo o problematiki duševnega zdravja, in blogi, v katerih plezalci delijo svoje izkušnje o spopadanju s psihičnimi težavami. Nekaj jih

¹² https://www.ukclimbing.com/articles/features/mental_health_and_climbing-7264.

lahko preberete v prispevku *Head games: mental health and climbing* na spletni strani UKClimbing, kjer je govora tudi o tem, zakaj duševno zdravje ostaja tabu in kako ga razbiti.

Nedolgo tega sem eno od kolumn posvetila starejši plezalki, ki dobro ve, kako ohranjati ravnovesje duha. "Če ne grem plezat, *ratam* strupena!" pravi in kadar se le da, teče v bližnje plezališče. Ob laskanju, kaj zmore v vertikali pri svojih ne ravno rosnih letih, skromno zamahne z roko in reče: "Samo svojo dušo hranim." Najboljše stvari v življenju so zastoj, pravijo. Lahko torej ob izgorelosti namesto v lekarno zavijemo v naravo? Ali pa vsaj v lekarno *in* naravo? Duša nam bo zagotovo hvaležna, telo pa tudi. ○

Predstavitev stalnih sodelavcev revije

Moja služba je moj najljubši hobi

Jernej Myint, ilustrator

Kaj ste po izobrazbi in s čim se preživljate (oz. kaj bi najraje počeli za preživljanje)?

Po izobrazbi sem arhitekt, ker pa so ravne linije omejevale mojo domišljijo, sem prestopil v svet ilustracije. Otroci na srečo niso naročniki hiš, temveč ilustriranih pravljic, zato sem raje ilustrator, in to počnem z ljubeznijo že štiri leta. Če boste brskali, me lahko najdete pod ustvarjalnim imenom MYINT.ILLUSTRATES.

Kaj najraje počnete v prostem času?

Prosti čas? Kaj je že to? Ali je to tisto, ko rišem v svojo skicirko, sedeč na štoru sredi neokrnjene narave, in se imam najlepše? Na srečo je moja služba hkrati moj najljubši hobi. Poleg planinarjenja, badmintona in kolesarjenja, seveda.

Kakšna je vaša povezava z gorami?

Sem strasten "goroljubeč"! In ker sem otrok po srcu, še vedno zelo rad zbiram žige. Zato se že nekaj let trudim, da čim prej poštempljam celotno knjižico slovenske transverzale. Šalo na stran ... V gore zahajam zelo rad, saj ni lepšega kot doseči zastavljeni vrh, se zlekniti na skalo z najlepšim razgledom, si privoščiti doma pripravljeno malico, poiskati žig in ga odtisniti v svojo najbolj varovano knjižico slovenske gorske transverzale.

Vaš najljubši kotiček/najljubša aktivnost v gorah?

Najljubši kotiček v gorah je tisti na vrhu z neprecenljivim razgledom. Ali pa ne. Mogoče je še eden, ki malo prednjači pred njim. To je tisti, ki ponuja varno zavetje, da v miru pomalicam svoj velikanski sendvič, ki bi se z lahkoto kosal z marsikaterim dvatisočakom.

Vaš moto v življenju je ...?

Nimam posebnega življenjskega mota, ker vsak dan prinese nekaj novega in bi vsak dan moral izbrati drugega. Če pa že

Jernej Kovač Myint: avtoportret.

moram najti enega, ki ga večkrat izustim, pa je: "Saj bo." Pride še kako prav v vseh mogočih situacijah.

Kako ste začeli sodelovati s *Planinskim vestnikom*?

Po čistem naključju. Odzval sem se na oglas na družbenem omrežju in po nekaj dneh je v kontakt z menoj stopila čudovita oseba, urednica Mateja Pate. Še danes se spomnim tega dne, saj je bilo to eno mojih prvih resnih sodelovanj s profesionalnim uredništvom.

Zakaj radi sodelujete s *Planinskim vestnikom*?

Po domače in koroško povedano – ker je to najstarejša revija za same *fejst ledi*. ○

Pa na higieno ne pozabimo!

Te dni se Slovenija, kot tudi cel svet, spopada s pandemijo, okužbo s koronavirusom. Preprost organizem, ki ga pravzaprav težko kategoriziramo kot živo bitje, nam je zatresel temelje sodobne družbe. Trenutno, v danih razmerah, (mali) človek ne more storiti več kot to, da upošteva navodila in priporočila stroke, državnega aparata in drugih referenčnih organizacij. Kdor še lahko hodi v službo ali dela od doma, mora to početi. Preostali pa se moramo doma, striktno v okviru družine, zaposliti, kakor vemo in znano. Upam, da večinoma s čim pametnim.

Kakšne bodo posledice pandemije, tudi veliki umi še ne znajo predvideti. Če nam kratkoročno ne uspe zajeziti njene širitve, če višje pomladanske temperature ne bodo "odnesle" virusa ali če se "hitro" ne iznajde kakovostno cepivo, bodo lahko posledice za trenutni ustroj našega načina življenja zares drastične. Zdaj je že jasno, da se bo korenito zatreslo gospodarstvo. Žal se že trese, saj je velik del populacije na prisilnem nedelu. Kaj sledi? So mehkejši in trši scenariji. Upam, da bomo ljudje v tem težkem obdobju znali ohraniti vsaj minimalno stopnjo človečnosti in od vsega odnesli tudi kaj pozitivnega. Morda se zgodi tudi kak premik na bolje pri posameznikih in v družbenih procesih. Upam, da!

A za temeljit razmislek o prihodnosti bo še čas, čeprav je treba pljuniti v roke že danes. Stanje se spreminja iz dneva v dan, celo iz ure v uro. Pogoji se zaostrejejo. Globalno in lokalno. Ne gre več zgolj za golo dejstvo, da se posamezniki obvarujemo okužbe, temveč se radikalno spreminja naš vsakdan. Vse omejitve, eksistencialistična vprašanja, strah pred neznanim in strah pred negotovo prihodnostjo zapolnjujejo naše miselne in duševne procese.

Kaj lahko v teh razmerah storimo planinci, gorniki, alpinisti, plezalci ter drugi člani široke družine dejavnosti na prostem? Zares nič tako posebnega. Ali pač? Držimo se priporočil avtoritet in naredimo vse, kar je mogoče, da v teh kriznih časih prispevamo vsak svoj delež k normalnejšemu funkcioniranju naše slovenske družbe. Morda gre bolj za vprašanje, česa kot gorniki te dni ne smemo početi. Kar je bistveno: ne smemo se izpostavljati morebitni okužbi z virusom. Zakaj tako, mora biti zdaj že vsem kristalno jasno. Poleg tega se ne smemo po nepotrebnem izpostavljati nesreči, kar pomeni izogibanje dejavnostim v visokogorju ter drugim tveganim dejavnostim na prostem. Danes

moramo po spominu črpati tiste notranje občutke, ki jih sicer doživljamo npr. po vrnitvi z nepozabne gorniške ture v dolino. Drugače ne gre. Seveda se lahko tako ali drugače tudi danes gibljemo v naravi ali v hribih, ampak po "prilagojenem programu".

Za ljubitelje gora so (tudi) gore tiste, kjer se učimo, odraščamo, napajamo, rastemo, izražamo, izpopolnjujemo, notranje bogatimo itn. Iskreno verjamem, brez pretiravanja in nepotrebnega idealiziranja, da ljubitelji gora s svojim početjem v gorah ter z energijo, ki jo tam posrkamo, to potem na različne načine širimo v številne pore družbe. Verjamem, da smo zreli in pravi ljubitelji gora nekakšen most med neokrnjeno naravo gora ter preostalo "dolinsko" družbo.

Verjamem, da ima naša simbioza z gorami vpliv v družbi, v taki ali drugačni obliki in količini. Brez nepotrebne povečevanja, a stik s pristno naravo je za današnjega človeka pomembnejši, kot si morda v širši družbi to priznamo. Menim, da je neokrnjen svet narave ena izmed bistvenih protiteži zablodam in podivjanosti sodobnega človeka.

Mnogokrat govorimo in razlagamo, kako smo zaradi gora drugačni ljudje. Notranje bogatejši. Menim, da je (in bo) v teh kriznih trenutkih čas, da se posamezniki, ljubitelji gora, spomnimo, zakaj hodimo v hribe. Zdaj je čas, da se "tisto več", česar se naužijemo tam zgoraj, manifestira pri vsakem posamezniku, v družini, v službi in povsod, kjer lahko v družbi pustimo svoj pečat. Če ne zdaj, kdaj potem?

V teh kriznih časih se mora vsak posameznik spopasti s svojo lastno integriteto, z osebno, notranjo higieno. Se spomniti, kaj so nas tudi gore naučile, in tako tudi živeti. Ostati moramo trdni, vestni, solidarni, preudarni, modri, zelo (samo)disciplinirani, močni, optimistični in se vsak po najboljših močeh soočiti z dnevnimi izzivi. Kljub vsem strahovom se moramo zavestno boriti z lastnimi osebnostnimi šibkostmi ter z lastno nemočjo. V življenje posameznika včasih pride osebna kriza, lahko pa se zgodi kriza celotne družbe, in to doživljamo zdaj. Če se trenutna pandemija

zavleče in še konkretnije poseže v naše življenje, se bo treba soočiti še z novimi izzivi, osebnimi in kolektivnimi. Zato zdaj ni časa za slabe misli, še manj za slabe poteze. Ohranjati moramo moralno razsodnost na najvišji stopnji, spoštovati zakone države, uporabljati zdravo pamet, izkazovati čustveno in socialno inteligenco ter gojiti upanje v rešitev iz trenutne zagate.

Gore nas učijo, kako se moramo tam zgoraj nenehno prilagajati. Posledično tudi v dolini. Če vsega tega ljubitelji gora v teh kriznih časih ne bomo zmogli, je vse izrečeno o "nečem več v gorah" le prazno leporečje. Morda bo pandemija zatresla dosedanja način življenja in se bo treba spremeniti, prilagoditi, tudi kaj žrtvovati. Za določene stvari po tiho upam, da bo tako. Pot zna biti dolga in težka. A zdaj je treba "stisniti", globoko zadihati in kot v gorah "opraviti vzpon in sestop do konca". Pa kar koli že to pomeni. Saj veste, dokler nisi čisto v dolini, še ni konec ture!

Pri tem pa nikoli ne pozabiti na higieno, takšno in drugačno. ●

Markovo, 19. 3. 2020

Kolumna izraža stališče avtorja in ne nujno tudi uredništva in Planinske zveze Slovenije.

*Gore nas bodo počakale. Bivaki tudi.
Foto: Rožle Bregar*

Damjan Slabe

Visoke Tatze z
markantnim
Lomnickým štítom
(2634 metrov)
Foto: Damjan Slabe

Turnosmučarska svoboda v Tatrah

Od Štrbskega plesa do Tatranske Javorine

Naslov članka sem priredil po naslovu dokumentarnega filma režiserja Pavola Barabaša. Film se me je dotaknil zaradi dela nosačev, ki oskrbujejo kočice v Visokih Tatrah na Slovaškem. Ob težko predstavljeni teži tovorov, ki jih nosijo ti možje, stari tudi 70 let, mi je postalo nerodno, da sem se včasih možato postavil pred kolegi, češ, kakšen tovor da sem pred kratkim nesel na planino. Hkrati so oživel spomini na turnosmučarsko prečenje Visokih Tater od Štrbskega plesa¹ na jugozahodu do Tatranske Javorine na severovzhodu, ki smo ga konec februarja 2012 naredili v družbi šestih francoskih turnih smučarjev ter Majde² in Lidije.³

Prvo srečanje s Tatrami

V soboto zjutraj sem, nebodigatreba, moral še nujno v službo, nato pa smo vso pot proti Tatrah za rep lovili fronto, ki je v Ljubljani natresla četrta metra snega. To je bil spodbuden obet za naš smučarski načrt. Ceste so bile splužene in vožnja udobna, vendar dolga. Že v trdi temi sem povozil robnik otoka na cesti. Robnik jo je dobro odnesel, na srečo je ostala cela tudi sprednja leva pnevmatika, pripetljaj pa me je zbistril, da sem zdržal še tisto zadnjo uro vožnje do Poprada. Precej pozno je že bilo, ko smo se srečali s francoskimi kolegi kluba AS CEA/ST⁴ iz Grenobla. Leto poprej smo z Bernadette,⁵ Thierryjem⁶ in Brunom⁷ že skupaj smučali na Durmitorju, ponovno srečanje je bilo zato radostno.

Simpatična Dominique,⁸ energični Michel⁹ in zagoreli Herve¹⁰ pa so bili zame v družbi novi.

Zjutraj smo se polni pričakovanja in razposajeni kot kakšni šolarji na končnem izletu zapeljali z vlakom pod južne obronke Visokih Tater proti zahodu do priljubljene turističnega kraja Štrbskega Plesa. Že takoj na postaji smo stopili na smučič, saj je bilo snega tudi v dolini precej. V zložnem vzponu smo se skozi gozd napotili do s snegom pokritega Popradskega jezera. Ozračje je bilo vlažno, okoliški vrhovi pa skrivnostno oviti z meglo. Popoldne smo se vzpeli po dolini severovzhodno nad kočico, a nismo prišli prav visoko. Med vetrom in sneženjem smo opazovali vse večje plaziče svežega snega, ki so se usipali čez stene, in gamse, ki so kljubovali tem

¹ pleso – ledeniško jezero.

² Majda Šmit.

³ Lidija Honzak.

⁴ L'Association Sportive du Commissariat à l'Energie Atomique et STMicroelectronics Grenoble, <http://www.asceast38.fr/comeol/page.php?id=-1>.

⁵ Bernadette Jalifier.

⁶ Thierry Duffar.

⁷ Bruno Derudet.

⁸ Dominique Berger.

⁹ Michel Vivaudou.

¹⁰ Hervé Sassoulas.

neugodnim okoliščinam. V hotelu Horskym smo našli udobno namestitev, za Slovaško značilne, nad soparo kuhane knedličke in poceni pivo. Pravo razkošje!

Naslednje jutro je Thierry prekinil dopustniško vzdušje in oznanil, da gremo na Rysy. Vrh leži povsem na meji s Poljsko in velja z 2503 metri za njeno najvišjo točko. Panoramska fotografija gore na eni od sten v koči in sveže zasneženi ostro zašiljeni vršaci so dali vedeti, da z njimi ne bo šale. Kočo smo zapustili skupaj z družinico, ki je dojenčka, zavitega v odejo, pripela na sani kar s pajki – elastiko za pritrnitev tovora, za vleko pa je uporabila pramen alpinistične vrvi, medtem ko so preostali deli vrvi služili kot blazina otroku. Mladi starši so se na turnih smučeh odpravili proti dolini, izpod rumene kapuce pa so gledali radovedni očki; prizor je še posebej raznežil ženski del našega moštva. Vzpeli smo se mimo Malega Žabiega jezera, ko pa nam je strmina proti Zbojnicke chate¹¹ skočila v zobe, smo se obrnili, saj so bile razmere za vzpon zaradi obilice novega snega preveč tvegane. Raje, kot da bi se morali soočiti s plazom, smo se napotili po varnejših terenih do Velikega Hinckovega jezera. Med vzponom sem občudoval igro vetra, megle in svetlobe po grebenih nad nami, ki so iz trenutka v trenutek kot kalejdoskop spreminjali podobo vršacev okoli nas. Kljub nič kaj ugodnim razmeram je po enem od reber sestopala skupina alpinistov. S cepini so udarjali po derezah in si tako otresali snežne cokle. Odsmučali smo v smeri vzpona in kar prehitro smo bili nazaj pri koči. Prvo srečanje z Visokimi Tatrami je bilo zame predvsem spoznanje, da to ne bo smučanje po pohorskim gričem podobnih hribih, kot sem imel o Tatrah povsem napačno predstavo, od kdo ve kdaj. Pohorje? Nizke že, Visoke pa nikakor!

Mimo jezer do Velike studene doline

Zjutraj smo se izognili napetemu vzponu na Sedlo pod Ostrvo, ker bi bil teren zaradi na debelo napihanega snega lahko precej nevaren za plaz. Ubrali smo varnejšo, a daljšo varianto; sprva skozi gozd, više pa po odprtih južnih pobočjih Ostrve ter nekje pri Batizovskem jezeru smo ujeli običajno markirano pot za Sliezky dom. Vmes smo se čudili v snegu precej svežim sledovom medvedje družine, ki so kazali, da se je mladiček drčal po zadnji plati. Čeprav nam je prizor, ki smo si ga vrteli v mislih, vzbujal simpatije do malega kosmatinca, smo čuječe nadaljevali prečenje. Sneg je na soncu popustil, v strmini se je smučina občasno sesula, prečili smo tudi svež plazič. Bolj zagnani del ekipe je naredil obvoz v Batizovsko dolino, z Lidijo pa sva sedla na nahrbtnika, nekaj pojedla in uživala v prostranem razgledu, v katerem so se na drugi strani z meglenim morjem zalite doline reke Váh razkazovale Nizke Tatre, in razpravljala o *ferajnovskih* epskih zgodbah. Sonce je bilo že nizko na desni, ko smo se spustili na vzhodno, senčno stran Gerlahovskega štita. Sneg je postal trd, v senci je hladilo, moral sem se topleje obleči. Vendar nam je Sliezky dom, v katerem nam je postregel večerjo

natakar z belimi rokavicami, kmalu ponudil nadstandardno udobje. S sušenjem mokrih smučarskih kož in preznojenih majic smo si ga prikrojili po svoje in naredili bolj domačega. Razmišljal sem o smiselnosti takega gorskega udobja, nato pa sem skočil pod tuš s toplo vodo, ki se je presneto prilegel. Res se nisem imel nad čemer pritoževati.

Naslednje jutro je bilo velikopotezno v vseh pogledih. Premagali smo strmo stopnjo mimo slapu Velický tik nad Velickem jezerom, nato je sledil zložen vzpon po dolini proti severu. Radovedno sem opazoval zaledeneli slap s konkretno svečo v steni na levi in tehtal, kje bi se ga dalo splezati. S snegom ometane stene so dajale turi resnoben pridih. S pogledom sem raziskoval, kje je izhod iz zatrep doline, a ga nisem našel. Da se nam je uspelo pretolči na Polski hreben, so morale smuči na ramena, v roke pa smo namesto palic vzeli cepin; pomagali smo si tudi z verigo, ki jo je Bruno izbrskal izpod snega. Kot prekaljeni tekač je imel kondicije na pretek in je bil praviloma vedno na čelu skupine. S sedla smo odsmučali na severno stran v varnih razmakih, *one by one*¹². Spuščal sem se previdno, v nenehni pripravljenosti, če bi se sneg splazil. Spust proti Bielevodski dolini je bil vabljev, a smo se pri Zamrznutem jezeru usmerili desno, nekaj časa še s smučmi na nogah, ko se je teren postavil pokonci, pa smo na derezah odpikali do sedla Prielom. Jezil sem se nad nahrbtnikom in samim seboj, saj sem na turo vzel čisto preveč krame. Šola za drugič.

¹² Eden po eden.

Spust s Priečnega sedla se zdi hudičovo strm.
 Foto: Damjan Slabe

¹¹ chata – kočica.

Toda takih lekcij sem si pridelal že precej! Kot na primer tisto, ko sva z Miretom¹³ še v času internetne kamene dobe brez pravih informacij in ob vsej plezalni rototiji tovorila proti Stüdlhütte v plastenkah galone vode, pod potjo pa je žuborel bister gorski potok. S sedla smo se spustili do odcepa za Svištovy štít, 2382 m. Z njegovega hrbta do Zbojnícké chate v Veliki studeni

Z ledenimi svečami ovešena Chata pri Zelenom plesu
Foto: Damjan Slabe

dolini pa smo odsmučali že pozno popoldne. Med spustom smo se čudili, kako visoko na nasprotni breg so pljusknili plazovi, ki so se dan ali dva prej utrgali s strmih pobočij izpod sten na desni. Takrat ne bi bilo dobro biti v bližini. Čeprav smo bili tako rekoč še sredi zimske sezone, so bile kočice vseeno odprte in dobro oskrbovane. Za trenutek so se mi utrnile pregrešne misli – predstavljaj sem si nekaj podobnega v naših gorah; na primer Planino pri jezeru ali Kočo na Prehodavcih. Njihove kočice zagajajo nosači, nekateri si optajajo tudi stokilogramski tovor. Lahko se jim le globoko priklonim.

Napeto do Zelenega jezera

Prečenje smo nadaljevali z vzponom na Priečne sedlo, od koder smo odsmučali do Teryho chate v Mali studeni dolini. Spust povsem s sedla se je zdel hudičevo strm. Na srečo je bil žleb poln snega in brez ledu. Kljub temu sem si pripel smučiče šele, ko je strmina nekoliko popustila. Nisem bil edini. Občudoval sem Majdo, ki je odsmučala prav z vrha. Ob vsakem zavoju so se ji pod smučmi razlomili kosi klože in odrfčali po strmini. Ko sva pred četrto stoletja prvič smučala z njene domače Begunjšice, je kazalo, da bova ubrala običajno, lažjo varianto po Šentancu. Že skoraj pri izstopu iz grape Y v severni steni te gore pa se je obrnila in zapeljala v strmo Centralno grapo. Ni mi kazalo drugega, kot da sem ji sledil. *Korajžna ženska!*

Popoldne smo naredili v dveh skupinah krajši smučarski turi severno od kočice. Z Lidijo sva se vzpela kar se da visoko nad Baranie plesko. Spust je bil uživaški. Tudi v zdušje v najvišje ležeči koči v Tatrah, ki je odprta

vse leto in je dobila ime po zdravniku revnih Edmundu Teryju, je bilo prijetno. Trio na godalih mu daje svečan pridih. V trdi temi pred kočico sem občudoval zvezdnato nebo nad sabo in mežikajoče luči v dolini. Trenutek je bil primeren za Kantovo misel: "Vredno čudenja je le dvoje: zvezdno nebo nad nami in moralni zakon v nas." Mraz je rezal do kosti in mi ni dovolil dolgo ostati na planem. Hervé je pokazal veliko zanimanje za slovenski jezik in imena slovaških vrhov. Kako tudi ne, saj ima po starih starših ruske korenine.

Kočico smo zapustili v vetrovnem jutru, okrog vrhov so se zatikale megle, iz katerih so poplesavale snežinke. Čakal nas je strm vzpon na Baranie sedlo, nato pa, se zdi, še strmejši spust proti desno usmerjenem žlebu, ki se je odprl v Veliko zmrzlo dolino pod Čiernym štítom. Vse je bilo v megli, vidljivost je bila slaba, svetloba difuzna. Snežilo je. Nekje na polovici spusta se je pod Lidijo utrgala kloža. Na srečo se je tudi kmalu ustavila. Razen tega, da smo imeli v trenutku vsi zvrhano mero adrenalina v krvi, se je vse dobro izšlo. Še z večjo previdnostjo smo nadaljevali spuščanje, živci pa so bili napeti. Nižje je široko pobočje prešlo v strmo grapo, ki je z vrha nismo mogli videti v celoti. Skrbelo me je, ali jo prekinjajo skoki. Čar – ali pa tudi past – turnosmučarskih prečenj je, da nikoli zagotovo ne veš, kakšne razmere te čakajo. Globoko pod nami se je pokazala kočica, toda do nje se je zdelo še nedosegljivo daleč.

Prvi je v grapo zapeljal Thierry in preizkusil teren. Sneg je držal. Počakal je, da smo jo v varni razdalji presmučali drug za drugim. Mestoma je hudo strma, vendar brez skokov. Šele ko se je grapa odprla, je napetost popustila in bolj sproščeno sem odsmučal po blažji strmini. Ko sem drsel čez zasneženo jezero, sem se s kančkom ponosa oziral nazaj po presmučani liniji. Zares pa sem si oddahnil šele v z ledenimi svečami ovešeni Chati pri Zelenom plesu (jezeru). Hm, toliko plesov, a tudi tu nihče ne pleše! Mimogrede sem pomislil, da je menda tudi Dvoržak moral obhoditi vsa ta jezera, da je dobil navdih za naslov in glasbo Slovaških plesov! Koča je bila nabito polna poljskih, slovaških in čeških alpinistov. Te gore so njihov poligon. Nekdo mi je na telefonu pokazal nekaj dni star posnetek ogromnega plazua, ki se je utrgal prav s pobočij, ki smo jih še malo prej presmučali. Snežni oblak je prineslo vse do kočice. Vsi so se čudili, iz katere smeri smo prišli v teh razmerah, še posebej Francozom, češ, kaj delajo v Tatrah, ko pa imajo doma toliko visokih gora. Skupaj še z nekaj domačimi alpinisti so nas namestili v mrzli zimski sobi, v kateri smo se do jutra stiskali pod odejami.

Češnja na smetani

Počasi sem imel zahtevnega prečenja dovolj, tudi vreme je postalo bolj klavrno. Z Lidijo sva lobirala, da bi v najkrajši smeri odsmučali proti jugu v dolino. Toda Thierry je za posledek izbral vzpon na Kopske sedlo in spust proti severu proti Medodolskyga potoka. Dolg spust s sedla je bil res za prste obližni! Vsak svojo smučino smo rezali po s pršičem lepo obdarjeni dolini, dokler nismo naleteli na zasneženo cesto, po kateri smo

¹³ Mire Steinbuch.

prismučali do Tatranske Javorine, že povsem ob poljski meji. Tako rekoč smo šele na avtobusni postaji sneli *dilce*, posneli spominsko fotografijo in se kmalu vozili nazaj proti Popradu.

Naslednji dan sem naredil med vožnjo proti avtocesti kratek postanek, le toliko, da sem v objektiv ujel s

soncem obsijane vršace vzhodnega dela Visokih Tater z markantnim *Lomnickym* štitom, 2634 m, na sredi. Južni del našega smučarskega prečenja sem z lahkoto razločil. Proti domu sem se vozil hvaležen za turno-smučarsko doživetje zasneženih slovaških gora in občutek svobode ob tem. ●

Predstavitve stalnih sodelavcev revije

Vera Šeško, varuhinja slovenskega jezika

Kaj ste po izobrazbi in s čim se preživljate (oz. kaj bi najraje počeli za preživljanje)?

Po izobrazbi sem profesorica slovenskega jezika. Prihajam iz Laškega, kjer sem preživela osnovnošolska in srednješolska leta, študij slovenščine pa me je zvabil v Ljubljano, kjer sem se po zaključenem študiju zaposlila v srednji šoli. Prepričana sem, da mi je ljubezen do jezika privzgojila/dala mama. Ko sem šla v šolo, si je mimogrede zapomnila pesmice iz berila in mi jih je recitirala, naučila se jih je pred mano, ker jo je to zabavalo, veliko se je doma tudi pelo – ljudske pesmi, popevke, ki so bile takrat popularne. Mama je tudi strastna bralka. Svoje je dodala še šola. Imela sem odlične učitelje in profesorje, tako v osnovni kot v srednji šoli in naprej. Spodbud je bilo veliko doma in v šoli. Že v osnovni šoli sem vedela, da bom učiteljica. Zdi se mi, kot da sem se s to odločitvijo rodila. Na fakulteti sem se temu poslanstvu malo upirala in sem začela lektorirati na televiziji v uredništvu teleteksta, potem pa sem se nekega dne odločila, da grem v šolo, med počitnicami napisala nekaj prošenj in na prvem razgovoru bila sprejeta v srednjo šolo, kjer delam še danes.

Kaj najraje počnete v prostem času?

Športno plezanje je moj najljubši šport, čeprav sem se z njim začela ukvarjati pozno. Zavzema precejšen del mojega prostega časa. Ljubo mi je tudi kolesarjenje, potepanje po hribih, rada skočim v kino in redno obiskujem gledališče, berem in se družim s prijatelji. Druženje s prijatelji in družino me še posebej osrečuje. Zabava me, ko opazujem odrasčanje mojih nečakov in nečakinje.

Kakšna je vaša povezava z gorami?

Odraščala sem v družini, ki ni imela navade hoditi v hribe. Oče je bil doma z manjše kmetije blizu Laškega, iz mesta je hodil domov pomagat in mi z njim. Gozd za hišo in še malo dlje je bilo moje igrišče. Nekega zgleда, da se gre za konec tedna v hribe, nisem imela. Niti ne vem, kdaj se je porodila ta želja, je pa v meni tlela kar nekaj let. Prvič sem šla na Triglav, ne da bi pred tem stopila na kakšen drug vrh. Potem je minilo nekaj let. Drugič sem bila v Triglavu, ko me je po Slovenski smeri peljal Matko¹. Matko je bil moj sodelavec v šoli, alpinist. Nekoč je v zbornici omenil, da naju lahko s sodelavko pelje po Slovenski na Triglav in jaz sem povabilo zagrabila z obema rokama. Niti približno se mi ni sanjalo, v kaj se spuščam, me je pa odločilno

zaznamovalo. Pred Triglavom me je nekajkrat peljal v hribe, me preizkusil, če mi bo plezanje šlo, potem pa sva šla. Sodelavka je odpovedala, jaz pa ne. Izkušnja pa ... nepozabna. Na trenutke je bilo naporno, na koncu pa sem bila vzhicena. Vedela se, da to hočem še početi. Nazaj grede v dolino sem ga vprašala, kje se lahko naučiš vsega tega, kar zna on, in me je povabil v alpinistično šolo. Tako se je začelo.

Vaš najljubši kotichek/najljubša aktivnost v gorah?

Težko bi se odločila za najljubši kotichek. Verjetno še vedno gozdovi in poti za domačo hišo. Najljubša aktivnost v gorah pa trenutno turno kolesarjenje.

Vaš moto v življenju je ...?

Pomembno se mi zdi, da smo ljudje čim bolj iskreni do sebe, da znamo pogledati v svojo notranjo resnico, ki je drugačna od naših zunanjih mask. Da smo resnični v svojih čutenjih.

Kako ste začeli sodelovati s *Planinskim vestnikom*?

Tina Leskovšek je bila poleg Jake Rovana vodja moje alpinistične šole in me je povabila k sodelovanju. Na turah je čas za klepet, pogovarjanje o doživetjih in nekoč mi je rekla: "Vera, napiši!" Obljubila sem, da bom, ampak še nisem, sem pa sprejela njeno vabilo, da lektoriram revijo.

Zakaj radi sodelujete s *Planinskim vestnikom*?

Zaradi izjemnih ljudi, ki ga ustvarjajo. Všeč mi je povezanost, sodelovanje, pestra in kakovostna vsebina. ●

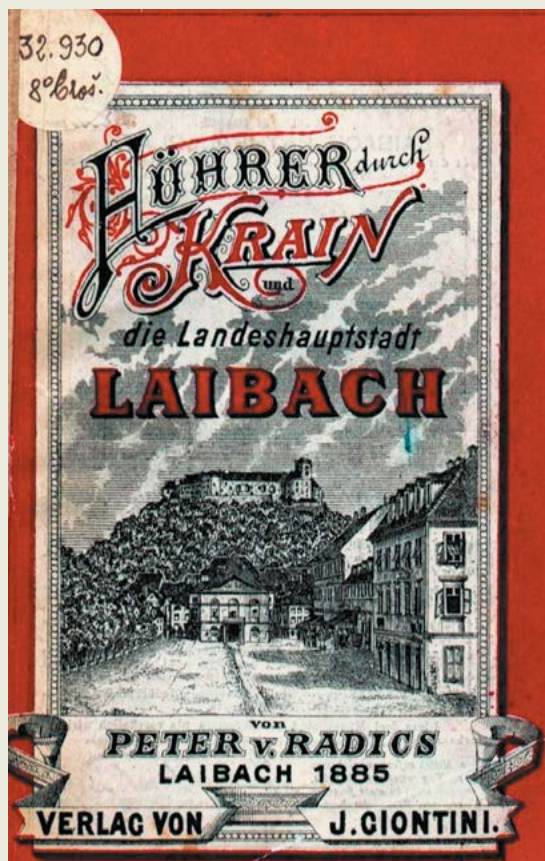
¹ Matevž Kramer.

Kratek pregled vodnikov do prve svetovne vojne

Verjetno se bo bralcu ob branju naslova najprej pojavilo vprašanje, zakaj ravno vodniki. Dejstvo je, da so bili do srede 20. stoletja, ko je porastel avtomobilizem, najpogostejši cilj izletov ravno hribi. Zato sta se v našem jeziku v tistem času uporabljali besedi popotnik in turist, zadnja v pomenu "hribohodec" ali "gorohodec".

V planinstvu se izraz turizem razlaga drugače, ker izvira iz pojma planinska "tura", planinci pa so bili turisti. Njihova dejavnost se je imenovala turistika, zimski vzponi pa zimska turistika. Na prelomu 19. stoletja v 20. je obstajal celo poseben izraz za alpinizem – kolikor so si ga člani SPD v tistem času znali predstavljati –, ki ga je Fran Orožen (1853–1912), prvi urednik Planinskega vestnika, imenoval "visoka turistika". To dokazuje uvodna misel tik pred vojno izdanega vodnika, v katerem piše "Predstoječa knjižica ni trgovsko podjetje; služi naj turistiki in tujskemu prometu." Slovar slovenskega knjižnega jezika za knjigo, brošuro s podatki, slikami, zemljevidi in znamenitostmi navaja besedi 'vodnik' in 'vodič'. Ker je prvo tovrstno slovensko delo izšlo pod naslovom Vodnik za Savinske planine in najbližje okolico, se je za vsa poznejša dela uporabljala beseda 'vodnik'.

Peter Radics, zgodovinar in časnikar, je bil med drugim dopisnik časopisa Österreichische Touristenzeitung. Med njegovimi deli izstopata vodnik po Kranjski s poudarkom na Ljubljani ter delo Hoja v hribe; nekoč in danes.
Foto: Dlib

Zunanja podoba pregledanih vodnikov je bila po pravilu mehko vezana tanjša brošura manjšega formata. Za lažjo predstavo: višina je bila večinoma 18–19 cm, širina običajno 11,5 cm.

Zgodovino turizma lahko razdelimo na tri obdobja, od začetnega, ko še ni bilo turističnih središč in društev, do drugega, ki se je začelo z izgradnjo železnice in je trajalo do prve svetovne vojne – vanj sodijo tudi naši vodniki, ter tretjega med prvo vojno in po njej.

Na začetku druge polovice 18. stoletja se je zanimanje za gore in alpski svet zelo povečalo. Začetki organiziranega planinstva segajo v leto 1857. Takrat so v Londonu ustanovili Alpine Club, pet let zatem so na Dunaju ustanovili Avstrijsko planinsko društvo (ÖAV), med ustanovitelji sta bila tudi dr. Karel Dežman (1821–1889) in dr. Vinko Feri Klun (1823–1875). Leta 1873 se je Avstrijsko planinsko društvo združilo z Nemškim planinskim društvom (DAV) v Nemško in avstrijsko planinsko društvo (DuÖAV).

V Ljubljani se je že leta 1871 zbrala družba ljubiteljev gora s tiskarjem Otmarjem Bambergom (1848–1934) na čelu, ki je postavil^a prvo kamnito kočico pod Triglavom, verjetno blizu današnje Planike. Leta 1874 je bila ustanovljena sekcija DuÖAV za Kranjsko, ki sta jo vodila Bamberg in dr. Moschè (1839–1901). Poleg te sekcije je na Kranjskem deloval še Avstrijski turistični klub (ÖTK) z graško sekcijo, v kateri je deloval Johannes Frischauf (1837–1924).

Poleg vodnikov so za razvoj planinstva pomembni članki, objavljeni v Planinskem vestniku, glasilu SPD, ki je začel izhajati leta 1895. Do takrat so planinske članke objavljali časopisi Novice, Slovenski glasnik, Ljubljanski zvon, Slovenski narod, Slovenec, Mladika.

Pred pregledom avtorjev morda še to: ker so naslovi pregledanih vodnikov precej dolgi in bi njihovo navajanje terjalo preveč prostora, so v prispevku navedeni le avtorji in področja opisa. Bralci celotne naslove najdejo v informacijskem sistemu COBISS, prelistajo pa jih lahko v čitalnici knjižnice Narodnega muzeja v Ljubljani.

Na avtorje nekaterih vodnikov še spominjajo imena planinskih koč in zavetišč SPD in poznejše PZS. Na seznamu koč najdemo Johannes Frischaufa, katerega ime nosi dom na Okrešlju. Matematik, astronom in

redni profesor v Gradcu je bil alpinist in avtor več vodnikov predvsem po Kamniško-Savinjskih Alpah. Sprva je Frischauf sodeloval z nemškimi planinci, po sporu z njimi pa začel sodelovati s slovenskimi. Prepričan je bil, da pripadajo gore narodu, ki pod njimi biva. V alpskem svetu je vodil gradnjo planinskih poti in koč ter to večkrat gmotno podprl.

Savinjske Alpe so zanimale tudi učitelja in pisca našega prvega vodnika, Frana Kocbeka (1863–1930), po katerem se imenuje koča na Korošici. V slovenskem jeziku sta tik pred prvo svetovno vojno izšla še dva, in sicer Badjurov o Triglavu ter že omenjeni Vodnik za Julijske Alpe in Karavanke po Gorenjskem, brezplačni izvod v obsegu desetih strani, ki so ga izdale gorenjske podružnice SPD.

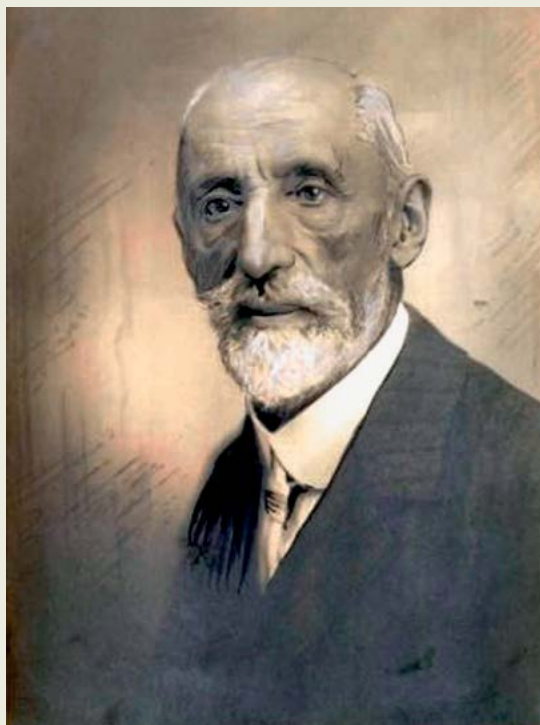
Avtorji planinskih vodnikov so bili različnih poklicev, večinoma (visoko) izobraženi. Poleg omenjenih najdemo še botanika Markusa Freiherra von Jabornegga (1837–1910), katerega vodniki so danes v lasti zasebnih zbirk. Skupaj z založnikom in knjigarjem Eduardom Gottliebom Amthorjem (1820–1844) sta napisala obsežen vodnik pa Koroškem s poudarkom na mejnih področjih.

Koroško hribovje, še zlasti Karavanke je proučeval tudi kemik Ludwig Jahne (1856–1937). O Polhograjskem hribovju in o Karavankah je precej zanimivo pisal koroški avtor, solnik in publicist Johann Sima (1847–1898). Med avtorji vodnikov gre omeniti še podjetnika Gustava Jägerja (1815–1875), ki je kot alpinist raziskoval Kanalsko dolino, posebno delo je namenil še okolici Donačke gore.

Uradnik Josef Wagner (1803–1861) je skupaj z Vinzencom Hartmanom v vodniku po alpskem svetu raziskoval tudi njegovo zgodovino in mite. O Triglavu je precej široko pisal finančnik Rudolf Roschnik.

Med avtorji je Peter Radics (1836–1912), zgodovinar in časnikar, zagotovo nekoliko poseben, morda tudi zato, ker je bil med drugim dopisnik časopisa Österreichische Touristenzeitung. V njem je leta 1886 izšla njegova razprava o Bohinju, v kateri je v uvodu navedena pesem grofa Auersperga - Anastazija Grüna (1806–1876) o Triglavu. Razloga za njeno omembo sta vsaj dva. Prvi je v dejstvu, da so bili skoraj vsi vodniki opremljeni z liričnimi dodatki, drugi pa v tem, da se je omenjena pesem v pregledanih vodnikih pojavila večkrat in je v vrstnih besedilih priljubljena še danes.

Med Radicsevimi deli izstopata vodnik po Kranjski s poudarkom na Ljubljani ter delo Hoja v hribe; nekoč in danes 1863–1887. Zadnji ni pravi klasični vodnik, saj vključuje daljša poglavja z opisi različnih vrhov celotnega alpskega sveta (tudi Triglava, pri katerem podrobno opiše poti na vrh in nazaj) in eno poglavje nameni še danes aktualni in nedokončani zgodbi o primerni planinski opremini. Pri tem se je naslanjal na delo slavnega Baltazarja Hacqueta (1739/40–1815), avtorja prvega vira o pristopu na Triglav v letih 1778–1784. Tako za Hacqueta kot Radicsa je bila hoja v hribe moška domena. To dokazuje dosledna raba moških zamkov in samostalnikov, zato ne preseneča, da med

Otmar Bamberg je bil pomemben ljubljanski tiskar in vodja nemške sekcije DÖAV Krain. Sprva je tiskal in izdajal izključno nemške knjige, proti koncu 19. stol. pa tudi vse več slovenskih, med njimi prvo izdajo Cankarjeve Erotike. Foto: Dlib

avtorji vodnikov najdemo moške. Več podrobnosti pa kaže na dejstvo, da so se na prelomu stoletja ženske začele vse bolj družbeno uveljavljati – pri čemer hoja v gore ni bila izjema. O tem pričajo v vodnikih objavljeni oglasi planinskih koč, ki so poleg sob za moške nudili tudi sobe planinkam. Znana so tudi prizadevanja posameznic, na primer Albine Hintner (1871–1952), bolj znane kot Albe Hintner, avtorice slovenskih pravljic v nemškem jeziku. V njenih planinskih zapisih, ki jih je v podlistku najprej objavil Laibacher Zeitung, se je posvečala predvsem koroško-kranjskemu in kranjsko-štajerskemu hribovju. Avtorica je bila v planinskih krogih znana in cenjena, sicer njenega poglavja z naslovom Frauenbergfahrten društvo DuÖAV za Kranjsko v slavnostni publikaciji, ki je bila izdana ob 20-letnici njenega obstoja, zagotovo ne bi objavilo. Albina Hintner se je ob zavedanju fizičnih razlik med spoloma zavzemala za gibanje žensk v naravi in ženske k temu spodbujala, saj naj bi imelo blagodejne učinke na dušo in telo. Prepričana je bila, da bo zaradi hribolazenja vloga ženske kot matere in gospodinje še kakovostnejša. Dobro materino počutje naj bi se namreč odražalo v dobrih družinskih odnosih in v boljši vzgoji otrok, kar bi ugodno vplivalo na celotno družbo.

Današnji seznam planinskih koč razkriva še eno pomembno ime iz obravnavanega obdobja, Henrika Tumo (1858–1935), ki je veljal je za enega najboljših alpinistov – znan je bil po zimskih turah. Čeprav ni bil avtor vodnika, ga navajamo, ker je njegov prispevek na področju kartografije in imenoslovja ogromen. Pri kartografskih izdelkih je uporabljal italijanski, precej redko slovenski, večinoma pa nemški jezik, kar ne preseneča. Nemškega jezika je bil namreč vajen zaradi očeta, ki je bil zelo načitan in je bral le nemško literaturo. Morda na tem mestu spomnimo, da je bila raba nemškega jezika v drugi polovici 19. stoletja precej običajna tudi v

Jezero Rara

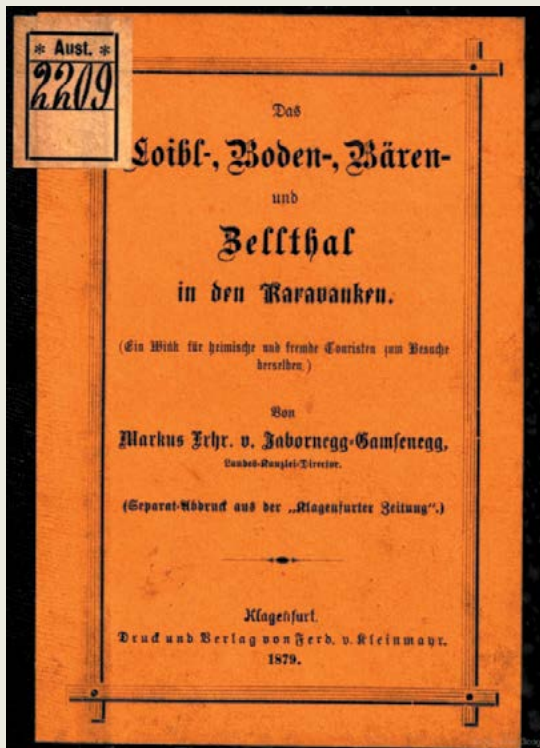
Po lanskem oktobrskem obisku Mananga, kjer sem s sopotniki občudoval drzna ostenja gorske verige Anapurn in užival v udobju enega turistično najrazvitejših območij Himalaje, vključno z zaključkom trekinga v eni od nepalskih turističnih Mek, Pokari, sem novembra nadaljeval svoje prečenje Nepala. To slikovito deželo namreč želim prehoditi in preplezati v smereh sever–jug in vzhod–zahod.

Za tokratno, predzadnjo etapo prečenja od Jumle do Simikota na skrajnem severozahodu dežele sem si vzel dobrih 14 dni časa. Pridružila sta se mi izkušena in zanesljiva himalajska sopotnika Ljuba Kenda in Danilo Oražem. Veselilo me je dejstvo, da me bo od visokogorskega letališča Jumla, kjer smo pristali pred dobrim letom in se usmerili proti vzhodu, pot tokrat vodila proti zahodu. Območje, na katerem nihče od nas še ni bil, je dajalo potovanju dodatno draž.

Po pristanku v Jumli smo se spoznali z našo spremljevalno ekipo. Sardar Tek in kuhar Sangye sta Tamanga in stara znanca s prejšnjih potovanj. Kuhinjska pomočnika Ram in Lok Bahadur ter gonjača šestih mul, Buda in Munlal, pa so domačini iz rodu Magar in so prvič z nami. Kar številna ekipa, a drugače v zahodnem Nepalju skoraj ne gre. Turistično je ta predel še povsem nerazvit in vse, kar potrebuješ na poti, moraš tovoriti s seboj.

Že prvi dan hoje se je izkazalo, da so naši spremljevalci iz pravega testa. V enem zamahu smo se iz Jumle mimo kamnitih hiš, obraslih s trto, ki sem jo v Nepalju videl prvič, dvignili dobrih 1300 višinskih metrov, na 3800 metrov visoko sedlo Dafne Langa. Na drugi strani, sto višinskih metrov niže, smo se utaborili na idilični zeleni planini, polni pasočih se ovc, koz, konjev in mul. Mimogrede smo se povzpeli še na dva razgledna štiritisočaka. Ob prihodu v tabor so bili šotori že postavljeni, kuhinja pa je delala s polno paro.

Naslednje dopoldne med spustom v samotno, zeleno in divjo dolino reke Nauri Gad smo izgubili skoraj vso pridobljeno višino. Tako značilno za hojo po Nepalju. Utaborili smo se v zaselku Kapra Odar. Kuhar Sangye s pomočnikoma je na improviziranem ognjišču ustvarjal prave male kulinarične čudeže, Buda in Munlal pa sta najprej poskrbela

Vodnik barona Markusa Freiherra von Jabornegga *Das Loibl-, Boden-, Bären- und Zellthal in den Karawanken* iz leta 1879.

Foto: Dlib

domačem okolju, kar dokazujejo zapisi spominov znanih Slovencev.

Predhodniki novodobnih planinskih vodnikov so bili skromni s slikovnim gradivom. Namesto fotografij so jih krasile risbe krajev, koč, razgledov ali vrhov. V vodnikih, izdanih tik pred prvo svetovno vojno, so fotografije in geografske karte pogostejše, še zlasti pri Roschnikovem vodniku po Triglavu.

Med avtorji slikovnega gradiva najdemo avstrijskega krajinarja Alfreda Zoffa (1852–1927) in slikarja Marcusa Pernahrta (1824–1871), velikega ljubitelja gora, ki je leta 1849 stal na Triglavu.

Večina vodnikov je bila napisana v nemškem jeziku, v latinici, redki v tiskani gotici. Radicsev vodnik po alpskem svetu je bil denimo natisnjen v gotici, vodnik po Kranjski pa v latinici. Poimenovanje geografskih pojmov, krajev, hribov, gora in dolin je bilo večinoma nemško, sploh če je šlo za Karavanke in Kamniško-Savinjske Alpe. V primeru, da imena v nemščini ni bilo, je bilo slovensko ime zapisano po nemško. Triglav je bil v različnih različicah (Triglaw, Trglau) skoraj vedno zapisan slovensko.

Nekateri avtorji so za svoje nemško govoreče uporabnike na koncu vodnika v tabeli za določen vrh predstavili obe imeni in pri slovenskem zapisu za lažjo uporabo navedli fonetični zapis.

Kratek pregled vodnikov po alpskem svetu do prve svetovne vojne prinaša kar nekaj ugotovitev, upošteva je dejstvo, da ne gre za popoln prikaz, ker je del te literature v zasebnih zbirkah in je praktično nedostopen. Obravnavana dela so napisana prepričljivo, kar je posledica osebnih izkušenj avtorjev, ki so se zavedali ne le naravnih lepot alpskega sveta, ampak tudi pomena in skupnih značilnosti tega srednjeevropskega prostora. ●

za mule. Postregla sta jim z vodo in ovsom ter jih šele potem spustila na pašo v okolico. Vsi smo se zavedali, kako ključne bodo za uspešnost naše poti.

3300 metrov visoka planina Bulbule je vstopnica v narodni park jezera Rara. S 3800 metrov visokega Sapana Rija (Sanjski vrh) legendarno jezero na višini 3000 metrov prvič zagledamo. Še dva dni bomo hodili do njega. Razgled z vrha je neverjeten. Na severu, na meji s Tibetom, se druga za drugo nizajo številne gorske verige. Na jugozahodu pa prepoznam verigo več kot 7000 metrov visokega Saipal Himala. Res pravi sanjski vrh.

Izjemen dan nam je popestrilo srečanje s pastirji na planini pod njim. Ob ognju so nam ponudili čaj in njihov sir, mi pa smo se oddolžili z nekaj energetskimi ploščicami. S pomočjo rok in ščepca nepalskih besed, ki jih poznamo, smo se pogovorili čisto o vsem, kar nas je zanimalo. Če se ljudje hočemo sporazumeti, znanje jezika sploh ni problem.

Dva dni kasneje smo dosegli "nebesa na zemlji", kot so Nepalci poimenovali jezero Rara že pred stoletji. Leta 1972 so ga uradno zaščitili kot rezervat. Približno dvakrat večje je od Bohinjskega in prav tako obkroženo z gozdovi. Le da se gore nad njim ne dvigajo dva tisoč, ampak šest in sedem tisoč metrov visoko. Kot nekakšen orjaški krater je ugnезden v magično pokrajino, visoko dvignjen nad naseljene doline. Pred leti jim je z juga do njegove bližine uspelo pripeljati cesto, a so bili dovolj pametni, da je niso zgradili čisto do jezera. Zadnjo uro hoje je treba opraviti peš ali na konju.

Za gostim drevjem se obiskovalcem skriva kot sramežljiva princeska, vse dokler ne stopiš na njegovo obalo. Mir, čista voda in tišina so me čisto prevzeli. Še posebej, ker sem pričakoval turistični direndaj, kot recimo ob jezeru Pokara. Ob celotni obali je eno samo naselje, ki ga sestavlja manjša vojaška postojanka, za katero ni povsem jasno, ali je tu zato, da vojaki čuvajo jezero, ali

pa gre za vojaško letovišče. Imajo celo nekaj napihljivih čolnov, a veslajo le zjutraj in dopoldan. Okoli pol dneva rahel veter nekoliko nakodra površino jezera in takrat je, kot pravijo, za veslanje prenevarno.

Vzhičen nad lepoto kraja, po petih dneh šotorjenja pa tudi potreben toplega tuša, sem zavil v prvega od dveh "hotelčkov" ob postojanki. Vse sobe so imeli zasedene. V drugem pa so še bile na voljo. Pokazali so mi najboljšo, kar jih premorejo, a po videnem sem pomirjen odkorakal nazaj na prostor za taborjenje. V tisti sobi in kopalnici bi se kvečjemu še bolj umazal. Tuš in postelja bosta morala še malo počakati. Kljub legendarnosti jezera in njegovi privlačnosti je turizem tu res še v povojih. Morda pa je kar prav tako.

Obhod jezera, ki smo ga naslednji dan opravili v dobrih petih urah, me je še dodatno očaral. Z vsemi nepalskimi turisti in vojaki nas je bilo ob jezeru vsega kakih sto. Od tega smo bili mi trije edini zahodnjaki. Pomirjujoča tišina, kristalna voda, starodavna drevesa, ki segajo v jezero, jate ptic, osupljivi pogledi na okoliške gore. Smo morda res našli mistični, skrivnostni Šangrila?

V šotoru na obali sem še dolgo v noč razmišljal, kateri del Nepala mi je ljubši. Turistično razvitejši, kjer so na voljo številna prenočišča, opremljena s tuši, WC-ji, raznovrstno ponudbo hrane in pijače, ali pa s temi dobrinami več kot skromni, odmaknjeni predeli dežele, ki so videti, kot da se je tu čas ustavil pred stoletji.

Pravzaprav se po več kot štiridesetih letih zahajanja v meni tako ljubo deželo sploh ne morem odločiti. Vesel sem le tega, da lahko izbiram. Nepal v vsej polnosti ponuja eno in drugo. In glede na njegova velika, čarobna prostranstva verjamem, da bo še dolgo tako. ●

Kolumna izraža stališče avtorja in ne nujno tudi uredništva in Planinske zveze Slovenije.

*Mistična samota jezera Rara
Foto: Viki Grošelj*

Jože Prah

Evropske pešpoti so vzpostavljene z namenom, da bi sodelovali brez meja, spodbujali boljše razumevanje in spoštovanje okolja.
Foto: Jože Prah

U Sloveniji tri evropske pešpoti

50 let evropskih pešpoti

Zgodovina pohodništva po evropskih pešpotah sega v leto 1969, ko je bila v Nemčiji ustanovljena Evropska popotniška zveza (ERA) in se je začel postopen razvoj. Danes to organizacijo sestavlja triinšestdeset pohodniških organizacij iz tridesetih evropskih držav in štirih organizacij, ki so včlanjene kot zunanje opazovalke – dve iz Maroka, ena iz Izraela ter po ena iz Združenih držav Amerike in Kanade. ERA združuje več kot tri milijone članov.

Glavni moto prvega predsednika Evropske popotniške zveze dr. Georga Fahrbaucha na ustanovnem sestanku 19. oktobra 1969 v kraju Raichberg je

bil: "Odprimo meje, pojdimo drug do drugega peš, kajti le tako se bomo med seboj najboljše spoznali in naučili spoštovati in ceniti sočloveka!" Ta moto je kaj kmalu doživel velik odziv v Evropi in drugod. Tudi pri nas.

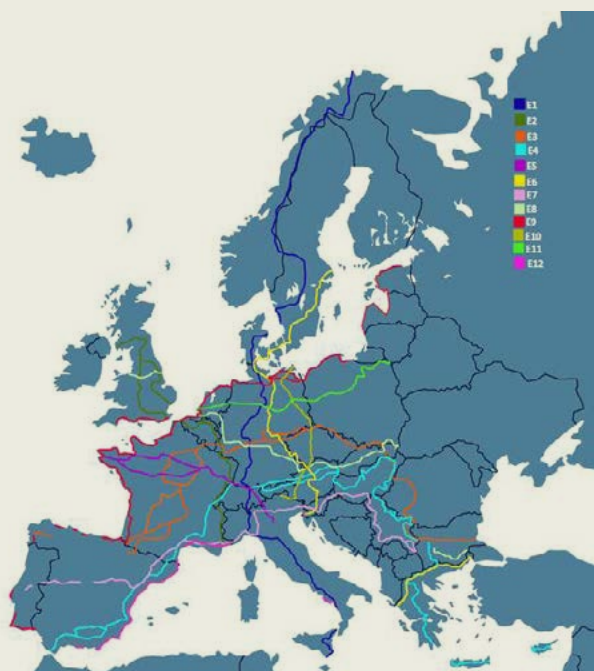

Evropske pešpoti v Sloveniji

V Evropi je danes speljanih dvanajst evropskih pešpoti (E-poti). Skozi Slovenijo potekajo tri, in sicer E6, E7 in E12. Celotna pot E6 poteka od Roskilda pri Köbenhauu na Danskem do Kastava nad Reko. Odrpota je bila 22. junija 1975 v Mariazellu v Avstriji. Slovenski del poti E6 je bil odprt 24. maja 1975 na Mašunu v okviru tedna gozdov in proslave stoletnice prvega gozdarskega društva na Slovenskem. Pobudo za ureditev je dal inženir gozdarstva Milan Ciglar, po

katerem se danes ta del poti imenuje "Ciglarjeva pot od Drave do Jadrana". Pot E7 sta na pobudo Milana Ciglarja in Marka Kmecla trasirala in uredila Boštjan Anko in Zoran Naprudnik. Odrpta je bila 12. septembra 1986 na Mačkovcu v počastitev Svetovnega kongresa Mednarodnega združenja gozdarsko-raziskovalnih organizacij (IUFRO) ob navzočnosti gozdarskih delavcev vseh celin in številnih pohodnikov. Danes nosi ime po Zoranu Naprudniku, zelo prizadevnem družbenem delavcu v športu in turizmu. E6 poteka zdaj od Baltika do Jadrana, rada pa bi segla – po kopnem seveda, do Egejskega morja. Slovenski del E6 je do razpada Jugoslavije vodil od mejnega prehoda Radlje na Hrvaško do Kastava, danes pa do Strunjana. Dolga je okoli 350 kilometrov, z 39 kontrolnimi žigi. E7 v Sloveniji sega od Robiča do Hodoša in poteka v nasprotni smeri od E6. Ko je imela še končnico YU, je držala do Sotle, leta 1995 pa so jo bistveno podaljšali – vse do Mure in naprej na Goričko, tako da je zdaj dolga okoli 650 kilometrov, z 42 žigi. Nekoč ji bo v celoti uspelo, da bo povezala Atlantik in Črno morje. V zahodnem delu Evrope ji manjka začetni del na Portugalskem, odsek skozi del Italije, na vzhodu pa nadaljevanje skozi Romunijo in Ukrajino. Evropska pešpot E12 (Meditranska pešpot) je bila v Sloveniji odrpta 10. decembra 2016 v Kopru. Pot poteka od stične točke z italijansko traso "Poti zdravja – Parenzani" v Škofijah mimo Kopra, Strunjana in Portoroža do Sečovelj in mejnega prehoda Sečovlje, kjer skupaj vstopita na hrvaško ozemlje. Pot je dolga nekaj manj kot 50 kilometrov in ima 3 žige. Za pot potrebujemo dva do tri dni. Evropska pešpot E12 prihaja iz Španije prek Francije in Italije na slovensko in hrvaško jadransko obalo, vodi v Črno goro, Grčijo in naprej v vzhodno Sredozemlje.

E6 in E7 se pri nas srečata nedaleč od medvedjih stopin v Predgozdu, blizu Mačkovca in Sela pri Robu

sredi prekrasnih gozdov. E6 in E12 pa svoji poti združita ob Jadranskem morju v Strunjano. Vse evropske pešpoti v Sloveniji so označene z rdeče-rumenimi markacijami. Za evropske pešpoti v Sloveniji skrbi Komisija za evropske pešpoti v Sloveniji (KE-UPS, <https://eupoti.com/>), ki so jo ustanovili Zavod za gozdove Slovenije, Planinska zveza Slovenije, Turistična zveza Slovenije in Zveza gozdarskih društev Slovenije.

Poslanstvo Komisije za evropske pešpoti v Sloveniji je vključevanje v evropske tokove pohodništva, sodelovanje z Evropsko popotniško zvezo, koordiniranje Kluba popotnikov po evropskih pešpotah v Sloveniji (organiziranje vsakoletnega srečanja slovenskih pohodnikov po evropskih pešpotah), seznanjanje, uveljavljanje, širjenje in promocija ideje hoje in pohodništva – s tem pa želja, da bi prispevali k spoznavanju etnoloških, kulturnih in zgodovinskih zanimivosti Slovenije, razvoju podeželja, trženju v turizmu in njegovem razvoju, popularizaciji gozdov in zavedanju njihovega pomena. Skratka – uveljaviti javni in državni interes za evropske pešpoti, spodbujati varovanje narave, okolja in lastnine v naravnem okolju ter sodelovati v medsebojnem spoznavanju ljudi v domovini in drugih državah zaradi sožitja, sporazumevanja in miru v svetu.

Glavni moto naših E-poti je: "Kdor hodi, je vedno pred časom. Kdor hodi po evropskih pešpotah, je nekaj desetletij pred časom. Kdor hodi po slovenskem delu dveh evropskih pešpot, je že četrto stoletje pred časom. In ta čas je vedno zdaj."

Potek E-poti

E-poti so temeljni evropskih sprehajalnih poti. So poti na dolge razdalje, ki povezujejo tako državne kot regionalne pohodniške poti. Skupaj merijo skoraj sedemdeset tisoč kilometrov. Omogočajo medkulturno doživetje prek meja. E-poti povezujejo ljudi – so poti miru, razumevanja in enotnosti.

E-poti naj služijo razumevanju in sodelovanju med ljudmi in narodi.

Foto: Jože Prah

E-poti povezujejo države od Severnega rta do Krete ter od Atlantskega oceana do Karpatov in Črnege morja. Dogovorjeno je, da se označujejo enotno: modri ščit z rumenimi zvezdami Evrope, na sredini je črka E in ustrezna številka E-poti.

Obstaja 12 E-poti, ki nosijo imena od E1 do E12 in jih vzdržuje ERA (<http://www.era-ewv-ferp.com>):

- E1: 7000 km, Nordkapp (N)–Göteborg (S)–Aarhus (DK)–Konstanca (D)–Lugano (CH)–Genova (I)–Salerno (I)
- E2: 4850 km, Inverness (GB)–Hoek van Holland (NL)–Antwerpen (B)–Echternach (L)–Chamonix (F)–Nica (F)
- E3: 6950 km, Santiago (E)–Vézelay (F)–Echternach (L)–Fulda (D)–Zakopane (PL)–Ártánd (H)–Nesebär (BG)
- E4: 12000 km, Tarifa (E)–Grenoble (F)–St. Cergue (CH)–Budimpešta (H)–Beograd (SRB)–Sofija (BG)–Larnaca (CY)
- E5: 2900 km, Pointe du Raz (F)–Fontainebleau (F)–Kreuzlingen (CH)–Bregenz (A)–Verona (I)
- E6: 6300 km, Kilpisjärvi (FIN)–København (DK)–Goslar (D)–Koper (SLO)–Alexandroupolis (GR)
- E7: 7000 km, El Hierro (E)–Lizbona (P)–Andorra (AND)–Nica (F)–Ljubljana (SLO)–Novi Sad (SRB)
- E8: 4500 km, Dublin (IRL)–Hull (GB)–Hoek van Holland (NL)–Bonn (D)–Dunaj (A)–Brasov (RO)–Svilengrad (BG)
- E9: 5500 km, Tarifa (E)–Lizbona (P)–Brest (F)–Hoek van Holland (NL)–Lübeck (D)–Gdansk (PL)–Talin (EST)

- E10: 2880 km, Nuorgam (FIN)–Potsdam (D)–Praga (CZ)–Salzburg (A)–Bolzano (I)
- E11: 2070 km, Scheveningen (NL)–Osnabrück (D)–Potsdam (D)–Poznań (PL)–Ogrodniki (PL)
- E12: 1800 km, Tarifa (E)–Ceuta (E)–Barcelona (E)–Nica (F)–Genova (I)–Salerno (I)–Koper (SLO)–Poreč (CRO)

Srečanja v letih 2020 in 2021

Evropske pešpoti so vzpostavljene z namenom, da bi sodelovali brez meja, spodbujali boljše razumevanje in spoštovanje okolja, njegovo varovanje, spoznavali evropsko zgodovino in kulturo, ohranjali dediščino ter spodbujali načela trajnostnega razvoja. Vsaka včlanjena organizacija zato na svojem ozemlju načrtuje in vzpostavi pot ter jo tudi vzdržuje in promovira.

Evropopotniki se srečujemo vsako leto, letos naj bi se sešli 25. aprila na Dolenjskem. Pohod bomo začeli 24. aprila v Dolenjskih Toplicah in hodili do Doberniča. Naslednji dan bo na vrsti pohod iz Doberniča v Žužemberk, kjer nas bodo pozdravili domačini, predsedniki ustanoviteljic KEUPS-a, podeljena bodo tudi priznanja za prehojeno pot.

V letu 2021 se nam obeta posebna manifestacija popotništva Evropohod 2021, ki bo nosil naslov Prijateljstvo. Evropohod je organiziran vsakih pet let in tudi v naši državi bomo ob tem poskrbeli za vrsto dogodkov. Skupno srečanje bo septembra v Romuniji. Naj zaključimo s citatom, zapisanim na obeležju, ki je bilo odkrito 12. septembra 1986 ob odprtju E7 v Predgozdu: "E-poti naj služijo razumevanju in sodelovanju med ljudmi in narodi." ●

Dolg trenutek

Zelena čmerika

Rahlo valovit rob zakrasele planote obeta udobno hojo, zato skrenem s poti, se mimogrede ohladim v senčnem gozdiču, obidem rumeneče grmičke trirobe košeničice, pretečem izravnavo, lahko preskočim žico električnega pastirja in upočasnim korak. Preverim, če je v bližini kakšen večji igriv bikec, in brezskrbno zavijugam med govedo, kjer se zagledam v grozdičasto zgoščene, komaj odpirajoče cvetove, ki se rahlo pozibavajo v popoldanskem vetru. Nikoli se ne obotavljam fotografirati karkoli neznanega ali nenavadnega, tokrat pa slutim težave.

Krave niso manekenke, ki na besedo spremenijo pozo, zato sem jim namenil drugačno vlogo, ko sem si skozi objektiv ogledoval izostreno rastlino, v zamegljenem ozadju pa so se videli slinast gobec, umazana noga in mahajoč rep. Počakal bom, da bodo pomulile travo, se neškodljivo oddaljile ter mi tako pripravile ustrezno ozadje za fotografiranje. Med ugotavljanjem, kateri konec goveda je nevarnejši za motiv, tisti spredaj, ki požira, ali oni zadaj, ki katastrofalno onesnažuje, sem se zagledal v odtise parkljev, ki so nakazovali še eno doslej neupoštevano groznjo. Sklenil sem jo takoj odpraviti. Z rokama se uprem v sivorjavo stegno in potisnem. Porednica me takoj ošvrkne z repom, kot da bi hotela pregnati močtečo žuželko. Ne obupam. Pritisk stopnjujem. Nenadoma glava v dolgem loku poleti proti meni, z rogom podrsa po vampu in se takoj povrne k hlastanju trave. Užaloščen, ker me je hotela odsuniti kot malo večjo nadlogo, začnem loviti rep, da bom trmo kar po krpanovsko odvlekel, ko se nenadoma kosmata noga premakne, podrsa po vzdolžno nagubanih jajčastih listih in se oddalji od varovanke. Prestopim se za korak, da bi se izognil kakšni nepričakovani brci, in si z zanimanjem pričnem ogledovati steblo, sestavljeno iz nožnic premenjalnih listov. Šele nekaj odprtih zelenih cvetov s poudarjenimi temnejšimi žilami, ki jih opazim na sosednji rastlini, me prepriča, da nekoliko preveč pozornosti posvečam zeleni čmeriki. Ugotoviti moram, čemu sem bil tako zaščitniški do rastline, ki je le pepelka v primerjavi z leptoticami, ki se bohotijo visoko v gorah. Nenavadna barva venčnih listov ni nekaj izjemnega, saj tudi blagodišeči teloh v zgodnji pomladi med prvimi požene velike zelene cvetove.

"Madonca! Ali ta strupena zelenjava sploh kdaj cveti?" se čudim, ker sem doslej na potepanjih po hribih v okolici doma videval le čmerike brez cvetov. Pod težo porajajočih teorij in neodgovorjenih vprašanj, ki jih je sprožilo to preprosto spoznanje, se sesedem na bližnji štor. S polno glavo ni varno tekati po hribih, zato nekoliko počakam. Vprašanja postopoma dobivajo odgovore. Izbruh idej pojenjuje in ob misli, da brez

cvetov ni potomcev, popolnoma zamre. Nastalo tišino moti komaj slišen zvok, ki se krepi v prepoznavno kruljenje želodca. Pričnem se zavedati okolice. Kravni več. Sence so nenavadno dolge. V dolini je mrak. "Pa samo za trenutek sem se zamislil," se dvomeče zazrem v zahajajoče sonce med okorno hojo v dolino. ●

Grozdičasto zgoščeni, komaj odpirajoči se cvetovi zelene čmerike.

Foto: Ivan Premrl

Po sporočilu za
javnost povzel
Emil Pevec

Zmagala Pepa hrib in Nore na gore

31. državno tekmovanje Mladina in gore

Mladi radi tekmujejo. Pred desetletji se je tudi v planinski organizaciji razvila zamisel, da bi se mladi planinci med seboj pomerili v planinskem znanju. Zdaj že več kot tri desetletja osnovnošolci svoje znanje najprej preizkusijo s testom, v finalu pa se v kvizu pred občinstvom pomerijo za naslov državnega prvaka tekmovanja *Mladina in gore*. V zadnjih letih se je tekmovanju osnovnošolcev pridružilo tudi tekmovanje dijakov in dijakinj.

V Spodnji Idriji je bilo 25. januarja 2020 že 31. državno tekmovanje Mladina in gore, najbolj uveljavljena planinska preizkušnja za mlade iz znanj, veščin in izkušenj z vseh področij in oblik planinskega delovanja, ki osnovnošolce pripravlja na varnejši in samostojen obisk gora. Ne gre zgolj za tekmovanje, to je tudi priložnost za druženje in pridobivanje planinskega znanja za življenje, ki so ga mladi planinci iz vse Slovenije veliko pokazali že na regijskih tekmovanjih novembra lani v Lendavi, Izoli in Preserjah pri Radomljah. Letos so istočasno že petič svoje znanje pomerili tudi srednješolci.

Druženje, ki je v domači kraj lanskim zmagovalcev privabilo 130 tekmovalcev skupaj z njihovimi mentorji, se je začelo s kulturnim programom, v katerem so sodelovali pevski zbor OŠ Spodnja Idrija pod vodstvom Eve Lahajnar, klavirski duo učenk učiteljice Maje Tanšek in plesna skupina Nastje Lakner Čavlovič. Tekmovalce so spodbudno nagovorili ravnateljica OŠ Spodnja Idrija Janja Habe, predsednik PD Idrija Nace Breitenberger, predsednik Meddruštvenih odborov PD Posočja Dušan Plesničar, načelnica Mladinske komisije PZS Ana Suhadolnik, načelnica Mladinskega odseka PD Idrija Katarina Bončina in

Ponosne osnovnošolske državne prvakinje Pepa hrib iz PD Litija z mentorico Majo Bregar
Foto: Manca Ogrin

dolgoletna koordinatorica tekmovanja Brigita Čeh. Veliko uspeha, in da bi še dolgo ostali zvesti planinstvu, jim je zaželel tudi predsednik PZS Jože Rovan. Udeležence srečanja je pozneje s predavanjem in ob pogovoru navdušil skriti gost – vrhunski alpinist Viki Grošelj, ki je izrazil občudovanje nad njihovim znanjem.

Štiri- oz. tričlanske ekipe osnovnošolcev in dvočlanske ekipe srednješolcev so tekmovanje začele dopoldne s testi iz planinskega znanja, ki so ga mladi pridobivali v planinskih krožkih, na izletih, taborih ... V finalni del tekmovanja za osnovnošolce se je uvrstilo sedem najboljših ekip, ki so v kvizu odgovarjale na vprašanja iz Planinske šole in dodatnega gradiva o delu oskrbnikov planinskih koč, nevarnosti snežnih plazov ter zgodovini Idrije in prvih zapisih o naših gorah (gradivo je bilo jeseni objavljeno v *Planinskem vestniku*). Znati so se morale tudi v praktičnih nalogah iz prve pomoči in prikazati ustavljanje s cepinom.

Za naslov državnih prvakov se je v osnovnošolski kategoriji potegovalo 24 ekip, v finale, ki se je odvijal pred občinstvom, se je uvrstila sedmerica najboljših. Zmagale so slavile mlade planinke Pepa hrib (PD Litija, OŠ Gradec, Litija), ki so za točko ugnale Gorskke kruhke (PD Idrija, OŠ Idrija), na tretje mesto se je zavihtela ekipa OŠ Šmartno (PD Litija, OŠ Šmartno). Na četrto mesto so se uvrstile Planinske muhe (PD Idrija, OŠ Idrija), na peto Obiskovalci gora (PD Domžale, OŠ Preserje pri Radomljah), na šesto Pr'farski štruklevci (PD Idrija, OŠ Spodnja Idrija) in

na sedmo Divji svizci (PD Postojna, OŠ Miroslava Vilharja Postojna).

Na petem tekmovanju v srednješolski kategoriji se je pomerilo 16 ekip. Peterica najboljših je v ločenem finalu s težjimi praktičnimi nalogami pokazala znanje iz prve pomoči in planinstva od A do Ž, iskanje lavinske žolne ter uporabo in ustavljanje s cepinom. Tudi letos so bili nepremagljivi tekmovalci iz PD Idrija, ki so zasedli prvi dve mesti: zmaga je šla v roke dvojici Nore na gore, drugo mesto pa Gorskima mulcema. Tretje mesto si je prislužila ekipa Nanoške zmagovalke (PD Podnanos), četrto Štrudložera (PD Fram) in peto Gorazdova ekipa (PD Trzič).

Teoretična vprašanja in praktične naloge za tekmovalce so pripravili izkušeni poznavalci planinskih znanj z željo, da bi znali tekmovalci pridobljeno znanje izkoristiti za samostojno in čim varnejše gibanje v gorah: Bojan Rotovnik, Franc Kadiš, Uroš Kuzman, Janja Stopar, Barbara Bajcer, Vanja Blažica, Tine Pavšič in Damjan Omerzu, nad izvedbo tekmovanja pa je bedel Domen Strle. Najboljše ekipe so bile nagrajene s planinskim taborom v Planinskem učnem središču Bavšica, pokali in medaljami, vsi sodelujoči pa s praktičnimi nagradami. Na literarno-likovnem natečaju z naslovom *Veter v laseh* je zmagala Lara Badnjak (PD Postojna, OŠ Pivka).

31. državno tekmovanje MIG Spodnja Idrija so organizirali Planinska zveza Slovenije, Mladinska komisija PZS, Zavod za šport RS Planica, Planinsko društvo Idrija in Osnovna šola Spodnja Idrija. ●

*Srednješolski zmagovalki Nore na gore iz PD Idrija z mentorjem Nacetom Breitenbergerjem, koordinatorico tekmovanja Brigito Čeh, predsednikom PZS Jožetom Rovanom in načelnico Mladinske komisije PZS Ano Suhadolnik
Foto: Manca Ogrin*

Planinska zaobljuba

Član PZS zavarovan in z ugodnostmi

In tako se je obrnilo še eno. Zamenjalo stenski koledar, odprlo nove platnice v beležkah in razprlo platno tvojega življenjskega mozaika, ki danes še izžareva belino in kar kriči po tem, da bi po njem že začel prelivati barve in odkrivati nove odtenke.

S kotičkom očesa se pogled ustavi na neizpoljenih obljubah, ki jih boš morda izpolnil v letošnjem letu. Si že napisal seznam? Si že odključal katero od zaobljub? Pobarval belino svojega platna s prvimi barvami?

Povem ti svoje. V tem letu bom poskušala uloviti še več drobnih trenutkov kot preteklo. Pristnih. Iskrenih. Tistih, ki bodo na moje platno narisali slike, na katere bom ponosna. Lovila jih bom na vsakem vogalu. Izven štirih sten, s katerimi nas obdaja vsakdanjik. Skočila bom v naravo, vdihnila svež zrak, osvojila še nepoznane vrhove in se v dolino vračala z varnim korakom in čistimi mislimi. Moji podvigi bodo verjetno divji, vihravi, včasih izven tistega, kar je zate – ki le redko pokuša iz varnega zavetja doma, "normalno", a drobne trenutke bom lovila z glavo. Odsla bom na pot s trdno

vero, da so moje odločitve pravilne in pot prava. Iz tople postelje bom skočila z navdušenjem nad zbujujočim se dnevom, saj bo moj načrt dobro skovan. V gore se bom odpravila odgovorno in vselej spoštljivo – do narave, do drugih planincev in v prvi vrsti do sebe. Šmarna gora ali Triglav, na pot bom odšla z zavedanjem, da sem storila vse, da bo moj korak varen. Nahrbtnik je pripravljen, vremenska napoved stabilna, planinski čevlji uhojeni. Vzajem še planinske palice, morda me strmina preseneti. Sem storila vse? Saj res, še članska izkaznica z znamkico za tekoče leto. Čeprav je bila stara veljavna še do konca januarja, želim ob začetku novega leta vedno to urediti čim prej. Zdaj nam je dana možnost naročanja znamkic tudi prek spleta, kar je res krasno. Pa ti? Se na tvoji planinski izkaznici že sveti znamkica z novo številko?

Članarina PZS ima cel kup ugodnosti.
Fota: Nuša Maver

... Ah, v hribe se podam le nekajkrat na leto, ne splača se mi ...

... Saj poznam vodnike na društvu. Če se bom želel udeležiti njihovih izletov, mi bodo že pogledali skozi prste, tudi če ne bom plačal članarine ...

... Članarina je za turiste in za tiste, ki niso izkušeni. Saj vendar znam hoditi po kamenju. Meni se ne more nič zgoditi ...

Se najdeš v katerem izmed citatov? Potem ti polagam na srce – pozorno beri naprej.

S poravnano članarine Planinske zveze Slovenije (PZS) ne izkazuješ pripadnosti le izbranemu društvu, ampak s tem v veliki meri podpreš njegovo delovanje. Društva, združena v PZS, namreč delujejo neprofitno in temeljijo na prostovoljstvu. Pravijo, da kdor dela s srcem, dela dobro. In to se odraža pri strokovnem in kakovostnem izvajanju vodenih tur, izletov, taborov ... Tudi markacije, ki jim zvesto slediš in zaupaš, da te bodo pripeljale do zelenega vrha, pa jeklenice in klini, na katere se brez pomislekov zanašaš, so delo posameznih društev in Komisije za planinske poti PZS. In ko nad gorami zavlada neurje, poruši drevesa in pot prekrije z vejevjem in kamenjem, se zberejo markacisti, vodniki PZS, planinci, ki pot ponovno naredijo varno ter prehodno. Ne, njihov trud ni poplačan z denarjem, njihovo srce nahrani pogled na urejene poti in zadovoljne planince, s katerimi podelijo neprecenljivo mogočnost narave.

Številne ugodnosti

Dobro se z dobrim vrača. Srčno delo, dobro organiziranost, povezanost in trud za skupno dobro opazijo tudi nekateri zunanji partnerji, ki ti s tem, da se večini in podpreš delovanje zveze, nudijo nekatere ugodnosti. Ker vizija temelji na varnejšem obiskovanju gora, si kot član PZS neugodno zavarovan za opravljanje številnih planinskih in gornjskih dejavnosti. Oh, ja, tudi ti lahko nerodno stopiš in zaradi zvitega gležnja sam ne moreš nadaljevati poti. V primeru, da boš potreboval pomoč gorskih reševalcev v tujini, zavarovanje krije stroške reševanja s 24-urno asistenco do višine zneska, ki ga vključuje določena kategorija članstva. Izbiraš lahko namreč med različnimi vrstami članstva, odvisno od tvoje starosti, statusa, kako pogosto se odpravljaš v gore, kam itd.

Mirna kri med vzpenjanjem na vrhove pa ni edina dobrina, ki ti jo nudi članstvo. V primeru, da boš želel v objemu gora preživeti več dni in se odločil za prenočevanje v eni od slovenskih planinskih koč, boš kot član spal v kočah s petdeset oz. s tridesetodstotnim popustom. Ugodneje pa boš prenočil tudi v več kot 1250 kočah partnerskih organizacij v Evropi in Kanadi.

Če rad prebiraš planinsko literaturo, jo boš ceneje kupil tudi v Planinski založbi PZS. In, oh, koliko zanimivih zgodb, pustolovščin in novic polni strani najstarejše slovenske revije, ki še izhaja – *Planinskega vestnika*,

pri katerem imaš kot član PZS kar četrtno cenejšo letno naročnino. Morda se utrne ideja za naslednji izlet ali pa te kakšen zapis tako navdihne, da tudi sam pobožaš tipkovnico in z bralci deliš svoje dogodivščine.

Članarina nudi popust tudi pri nakupu planinske opreme v nekaterih športnih trgovinah, kot so na primer Iglu Šport, Intersport ali Alpina. Da bo izlet polnejši drobnih trenutkov, pa se na pot odpravi z vlakom. Zate bo namreč cenejša vozovnica vseh vrst vlakov v Sloveniji pri enosmernih in povratnih vožnjah drugega razreda, pa vožnja z nihalko na Golte ter s kabinsko žičnico na Krvavec ali Kanin. Ko se noge utrudijo in si telo zaželi počitka, se lahko ustaviš v zdraviliščih oz. izkoristiš storitve Thermane in Term Krka, kjer te prav tako čakajo številne ugodnosti.

Ni slabo biti planinec, kajne? Hodi v gore, občuduj naravo, stoj na vrhovih in barvaj platno s tisočeriimi otenki. Piši vse te zgodbe preudarno, z glavo. Enkrat v letu ali vsak dan, o Boču ali Škratlaci. Naj ostanejo v lepem spominu. Če še nisi, dodaj nakup male, svetleče znamkice na seznam letošnjih zaobljub. Naj bo tvoja prva spremljevalka na planinskih izletih in ti dodeli značko odgovornega planinca, ki do narave in planinske dejavnosti goji spoštljiv odnos. Bodi dober do sebe in zgled tudi drugim obiskovalcem gora. Naj tvoje platno svetleče zasije!

Pa varen korak.

Knjige Planinske založbe v Biblosu

Biblos, prva slovenska e-knjžnica in e-knjžgarna, omogoča uporabnikom izposajo ali nakup knjig, ne da bi zapustili udobje svojega doma, kar je v teh časih še posebej dobrodošlo, ko so knjižnice in knjigarne zaprte, vsebine pa lahko berete na različnih napravah, in sicer na računalnikih ter predvsem na tablicah in telefonih.

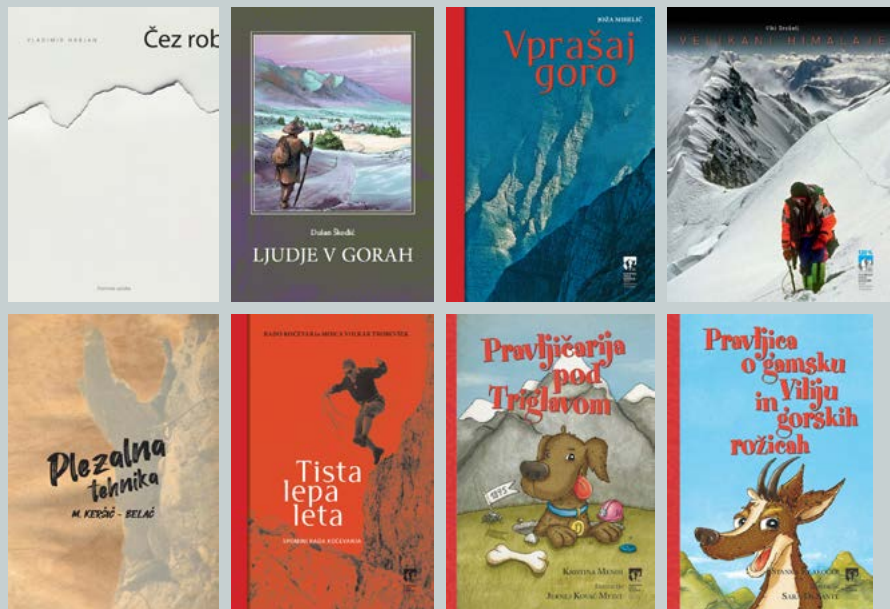
Biblos je brezplačna aplikacija. Kaj vse je treba urediti, da knjigo nato na svoji prenosni napravi tudi dejansko berete, vas lepo vodijo navodila ob registraciji. Račun Biblos je namenjen preprosti prijavi, tako za nakup kot izposajo knjig. Knjigo si lahko izposodite za največ štirinajst dni, nato se datoteka zaklene in do nje ne morete več dostopati, lahko pa jo vrnete predčasno po 24 urah. Za izposajo enkratno vnesete svoj dostop do storitve Moja knjižnica (COBISS). Nato lahko uporabljate račun Biblos tudi v aplikacijah iOS, Android ter bralnikih elnk. Trenutno si je mogoče spodobiti največ štiri knjige hkrati.

Med res veliko ponudbo knjig

najrazličnejših vrsti, tudi knjig za otroke in mladino, v Biblosu najdete tudi knjige Planinske založbe PZS. V njej so za nakup in izposajo na voljo *Velikani Himalaje* (Viki Grošelj), *Čez rob* (Vladimir Habjan), *Ljudje v gorah* (Dušan Škodlič) ter kot novosti še naslovi *Vprašaj*

goro (Joža Mihelič), *Tista lepa leta* (Rado Kočever in Mojca Volkar Trobevšek), *Plezalna tehnika* (Marjan Keršič - Bellač), *Pravljičarija pod Triglavom* (Kristina Menih) ter *Pravljičica o gamsku Viliju in gorskih rožicah* (Stanka Klakočar).

Zdenka Mihelič

Lucija Slapnik

Megalodontide,
zapolnjene z rdečim
sedimentom

Foto: Petra Žvab Rožič

Srčkan kotiček v krnskem pogorju

Fosilne školjke – srčenke

Gore so izjemna stvaritev narave, imajo prav poseben čar, ki nas zvabi, da jo popihamo nekam više na gorski zrak, kjer nas med malico obišče le kakšna planinska kavka z izjemno razvitim čutom za padle koščke sendviča.

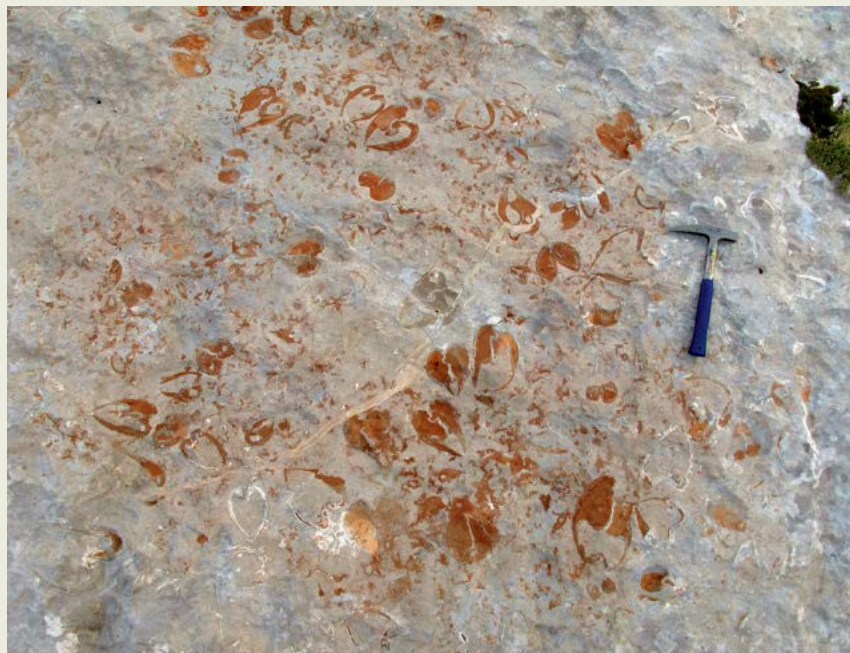
Za nastanek gorstev pa so ključni geološki procesi. Zgodba, ki jo predstavljam, se je začela pred približno 210 milijoni let, v geološkem obdobju triasa, ko je bilo območje Slovenije podobno današnjim Bahamom. Topla in plitva morska voda je podobno, kot prija nam, prijala tudi mnogim takratnim organizmom. Med njimi so tudi megalodontidne školjke. Z odlaganjem karbonatnega mulja (takega, v kakršnega stopite, preden zaplavate) in celih apnenčastih skeletov organizmov ter na koncu karbonatnega cementa, ki je vse to med sabo povezal, so nastali apneneci. Geologi apnenec, ki je nastal v tem času in prostoru, imenujemo dachsteinski apnenec in je ena najpogostejših kamnin, ki gradi Julijske Alpe. Zanj so med drugim značilni fosilni ostanki velikih (povprečno 20 centimetrov, lahko pa tudi do 40 centimetrov) megalodontidnih školjk, ki v presekih spominjajo na velika srca.

Do prav posebnih "srčenk", o katerih govori ta prispevek, vodi planinska pot, ki se začne na planini Kuhinja nad vasjo Krn in se nato vzpne med Stadorjem in Leskovškim vrhom proti Jezeru v Lužnici. Malo naprej nas pot na približno 1950 metrih n.v. pripelje do ravne kamnite plošče (na mesto nas opozarja tudi tabla Slovenske geološke poti), ki ji geologi pravimo plastnica in leži na jugovzhodni strani poti skozi dolino pod Peski. Na plošči se nam razkrije skrivnostni svet velikih megalodontidnih školjk, ki pa so tukaj prav posebne, saj so večinoma zapolnjene z rdečim sedimentom (ponekod tudi z zelenim).

Mogoče se je kdo med vami ob branju spomnil podobnih srčastih oblik v apnencih, medtem ko ste planinarili ali plezali, a so bile najverjetneje bele. Kako je torej mogoče, da se tukaj pojavljajo tudi rdeče? Odgovor se skriva v geološki preteklosti, natančneje v dveh geoloških procesih različne starosti. Prvi se je

Megalodontida kofetarica Foto: Petra Žvab Rožič

Plošča z megalodontidnimi školjkami Foto: Petra Žvab Rožič

najverjetneje zgodil že v času nastajanja teh apnencev, torej v poznem triasu, ko so bili pogoji za rast megalodontidnih školjk ugodni. V tem času je gladina morske vode pogosto nihala, in ko se je morje za nekaj časa umaknilo, je bilo območje nastajajočih apnencev izpostavljeno zakrasedanju. Lupinice školjk so se raztopile (korozija), okolni sediment, ki je bil malenkost bolj odporen na raztapljanje, pa je ostal kot nekakšen kalup. Ob vrnitvi morja na to območje je voda v prazne prostorčke nanosila rdečkast sediment (nastal je s preperevanjem apnencev), kjer je tudi ostal in se strdil v kamnino.

Drugi proces zapolnjevanja se je zgodil najverjetneje na koncu spodnje jure (pred približno 170 milijoni let). Zaradi tektonskih procesov je začelo ozemlje razpadati in se poglobljati. Kamnine so začele pokati in nastala so podmorska brezna (geološko neptunski dajki). V te globeli je bil prinesen poleg večjih kosov kamnin tudi droben rdeč sediment z morskega dna. Le-ta je bil po plasteh prinesen tudi do megalodontid in jih dokončno zapolnil.

Opisano območje je nedvomno eden od prelepih kotičkov, ki nam ga ponuja narava, in ta je še posebej

Rdeče zapolnitve po lupinicah školjk Foto: Petra Žvab Rožič

romantičen. Naj še omenim, da je območje zaradi lepote in redkosti zavarovano kot naravna vrednota državnega pomena, zato je uničevanje ali nabiranje vzorcev strogo prepovedano. ●

Letos bo Planinska založba izdala še nekaj zanimivih knjig, med drugim:

- Čez drn in strn s pravljicami. Pravljičice, pripovedke, zgodbe in ljudje (Anka Rudolf)
- Griči. Izbor prispevkov iz Planinskega vestnika med letoma 1974 in 2016 (Rafael Terpin)
- Slovenske Alpe. Športne in moderne smeri v slovenskih Alpah (Andrej Grmovšek in Viktor Relja)
- Meja na razvodnici. Planinsko-zgodovinski vodnik ob rapalski meji (Dušan Škodič)
- Najvišji vrhovi evropskih držav (Andreja Tomšič Drab, Jože Drab)
- Tipanje v neznanem. Zgodbe z gora (Vladimir Habjan)

St. Exupery in Paine

Gašper Pintar je v Patagoniji izkoristil čas in opravil lepo število dobrih vzponov. Večina jih je bila omenjena v preteklih novicah. Po Debeljakovem odhodu je Pintar opravil še eno odlično turo. S francoskim alpinistom Christophom Ogierjem je med 20. in 22. februarjem prečil stolpe Paine. Opravila sta peto tako imenovano W-prečenje stolpov. Pri tem se za vzpon in sestop na Torre Norte uporabi južni greben oz. Monzinova smer, za vzpon in sestop na Torre Sur pa severni greben oz. Astejeva smer. Torre Central se preči na običajen način po dveh različnih smereh. Vris prečenja na fotografiji tako dobi obliko črke W. Prečenje sta začela na sedlu Bich. S sedla sta se na Torre Norte povzpela po smeri **Monzino** (6a+, 400 m) in po njej tudi sestopila. Na Torre Central sta se povzpela po smeri **Bonnington-Whillans** (5.11, A2, 700 m). V štirinajstem raztežaju sta na udobni polici dvakrat bivakirala. Z vrha Torre Central sta se z vrvoju spustila po smeri **Kearney-Knight**. Na Torre Sur sta se povzpela po **Astejevi smeri** (5.11, 800 m) in po njej tudi sestopila.

V tistih dneh sta na drugem območju plezala Luka Lindič in Luka Krajnc. V jugovzhodni steni **Aguje**

St. Exupery sta si izbrala nedokončano smer argentinske naveze iz leta 1994, ki je potekala levo od smeri Le Petit Prince (6b, A3, 85°, 700 m), nastale leto pozneje. V steno sta Lindič in Krajnc vstopila dvakrat. Prvi poskus sta prekinila zaradi pomanjkljive opreme, ker bi vzpon glede na težavnost stene in njun način razmišljanja pomenil preveliko tveganje. Z vso opremo sta se vrnila v dolino, kjer jima smer ni dala miru. Nabrala sta več opreme in 19. februarja kljub novemu snegu začela dostopati. Bivakirala sta na skalni rami in 20. februarja ponovno vstopila v steno. Po preplezanih dvanajstih že znanih raztežajih sta prvič bivakirala. Naslednji dan sta se spoprijela z neznanim previsnim svetom, našla prehode in preplezala pet raztežajev do priključitve k smeri Le Petit Prince ter drugič bivakirala. Tretji plezalni dan sta dosegla vrh gore in sestopila po **Italijanski smeri**. Vrnila sta se v šotor na skalni rami in od tam naslednji dan v dolino. Novo smer sta poimenovala **Mir** (A3, 7a+, 70°). Smer je dolga 700 metrov, zadnjih 200 metrov je skupnih s smerjo Le Petit Prince.

Naše stene

V drugi polovici februarja so bile v velikih stenah še vedno dobre razmere, tako da je bilo v tem obdobju opravljenih nekaj lepih vzponov. Marko Volk je poročal o več februarških vzponih, največkrat je obiskal Ojstrico. Tam je sam preplezal **Smer Debelakove** (III+/4, 80°/40-60°,

510 m), nato 13. februarja s Samom Supinom novo ledno smer **Intucija** (WI4+, 90°/ 30-80°, 600 m), 21. februarja pa je opravil še njeno prvo (solo) ponovitev. Drugo ponovitev Intucije in prvo žensko ponovitev sta 22. februarja opravili Anja Petek (AK Rinka) in Neli Penič (AO Železničar). Volk je z Janezom Maroltom v Ojstrici preplezal še **Tschadovo smer** (III+/2, 300 m) s prvenstveno izstopno varianto. Konec februarja sta skupaj opravila verjetno zadnje letošnje ponovitev **Ledenke** (M8, A16, 550 m). V Turski gori je Marko sam preplezal smer **Modec-Režek** (III+/3, 220 m). Samo Supin je v Ojstrici poleg Intucije sam preplezal še **Kopinškovo** in **Češko smer**.

V Mali Rinki sta 23. februarja Jaka Pavlič in Janja Mlakar (AO Grmada Celje) preplezala **Baletko** (III+/4, M, 200 m), ta je bila letos večkrat ponovljena. Na Jezerskem so bile večkrat preplezane **Grpa med Veliko Babo in Ledinskim vrhom** (III/2, 700 m), **Teranova** (III/3, 350 m), **Nemška smer** (IV/3, 450 m) in **Trojka** (IV+/3, 500 m).

V Velikem Draškem vrhu so v prvi polovici februarja Bor Levičnik, Marija Jeglič (AO Ljubljana Matica) in Sara Jaklič (AO Kranj) preplezali smer **DKV** (V, 400 m). Nad Vršičem je bilo kot vedno pestro. Med izstopajoče vzpone na tem območju

Marko Volk v novem izstopu iz Tschadove smeri v Ojstrici
Foto: Janez Marolt

Nepopustljiva strmina v smeri Cesar-Comici v Briceljku
Foto: Aleks Kraljič

spada **Direktna varianta Uroševe grape** (II+/M6+, 45-80°, 250 m), ki so jo preplezali Leon Ramšak, Maja Dobrotinšek in Risto Sovčev (vsi AO Grmada Celje). Maji se je najtežji odsek zdel težji od detaja v **Spominski smeri Saše Kamenjeva** (IV+/5+, M6) v Dolgem hrbtu, v smeri, ki je bila v januarju in februarju večkrat obiskana. Še en redek vzpon sta 15. februarja opravila Silvo Vrhovec (AO Železničar) in Marko Leban (AO Cerknjo) v Suhem vrhu pod Veliko Mojstrovko. Preplezala sta izrazito grapo, ki je verjetno že marsikomu "padla v oči" med pristopom na Malo ali Veliko Mojstrovko. Kljub temu ni ob poizvedovanju na dan prišla nobena informacija o preteklih vzponih. Znan je le poskus vzpona, ki se je končal nad prvim skokom. Zaradi tega sta smeri dala ime **Viktorijina smer** (70-80°/45°, 120 m).

Že v prejšnjih novicah so bili omenjeni vzponi v Loški steni. 15. februarja sta Miha Zupin (AO Kranj) in Gregor Kristan (AO Cerknjo) prva v sezoni preplezala smer **Cesar-Comici** (IV+/4+, 1100 m), Gašper Ravnjak (Črnuški AO) in Luka Kračun (AO Grmada Celje) pa **Lovsko smer** (IV/2-3, M, 1200 m). Sledile so skoraj vsakodnevne ponovitve smeri Cesar-Comici. Zadnja je bila zabeležena 29. februarja, tik pred prihodom padavin, ki so spremenile razmere v stenah.

Še ena nova smer je nastala v SZ-steni Prestreljenika med smerema Fcoul in Cesare, Mizzau, Soravito. 14. februarja sta jo preplezala Ahac Istenič (Črnuški AO) in Krištof Fortuna (AO Ljubljana Matica) in poimenovala **Zaveza z mladostjo** (III/4+, 90°/50-70°, 300 m). Smer je kmalu dobila ponovitve. Znani sta ponovitvi Hane Hutar in Saše Podlipec (obe Črnuški AO) ter Dejana Ogrinca (Črnuški AO) in Mitje Filipiča (AO Nova Gorica) iz 22. februarja. Obe navezi sta vstopili po novi varianti, ženska naveza je nato do vrha plezala po originalni smeri, moška naveza pa je v zgornjem delu zavila levo v novo izstopno varianto.

Obilo snega je bilo v severni steni Krna in Batognice. Gregor Pipan in Iztok Rutar (oba Soški AO) sta 23. februarja uživala v strmem snegu levo od smeri Poberaj-Podgornik.

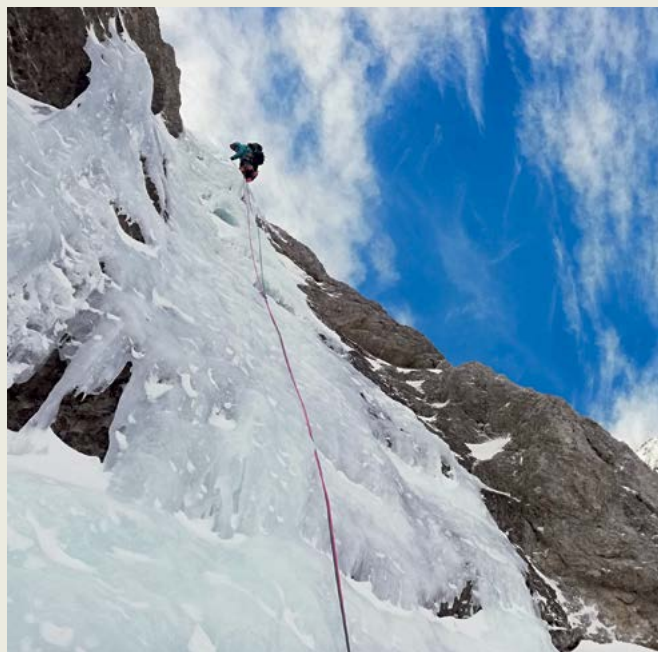
Samo Supin pod vstopom v Intuicijo v Ojstrici
Foto: Marko Volk

Podatkov o predhodnem plezanju v območju njune smeri ni bilo, zato sta smer poimenovala **Zvitorepec** (do 70°, 150 m), po lisici oz. (kot sta določila spol) lisjaku, ki ju je opazoval s Krnske škrbine. S Krna sta se spustila še pod severno steno Batognice, kjer sta v desnem delu stene verjetno preplezala novo smer. Smer je bila najprej položna z naklonino do 50° in posameznimi mesti 65°, v zgornjem delu pa je postala bolj pokončna. Preplezati sta morala kamin z naklonino v snegu do 85° in skalnimi vložki do četrte stopnje težavnosti. Smer sta poimenovala **Vidova spominska** (85°/50-65°, skala IV, 120 m). Na začetku marca so dolgo sušno obdobje prekinile obilne snežne padavine in dobrih razmer za plezanje je bilo vsaj začasno konec.

Ledni tabori

Zamrznjeni slapovi so bili oblegani ves čas v januarju in februarju, a *rarityte* razen nekaj izjem niso bile na voljo. V februarju so se razmere v slapovih postopoma slabšale. Led je v glavnem bil v pomoč le v visokih stenah in kombiniranih smereh.

Člani AO Novo mesto so 7. in 8. februarja organizirali tabor v okolici Vršiča in v Tamarju. Prvi dan so preplezali smeri v Grebencu in Mali Mojstrovki ter slapove pod

Prisojnikom in v Krnici. Drugi dan so v Tamarju preplezali **Centralni in Desni slap**. Centralni slap je imel letos kakšno stopinjo naklona več kot v ledu bolj naklonjenih zimah.

Več dobrega ledu se je našlo pri sosedih, a še tam ne povsod. AO Tržič je v začetku februarja organiziral tabor v dolini Pitztal v Avstriji. Tam so najprej obiskali dolino potoka **Taschachbach**, kjer so umetno ustvarjeni slapovi in smeri za orodno plezanje. Preplezali so še slapove **Seilocherkogelfall**, **Lubis** in neznano svečo. V slapu **Stallkogelfall** so se zaradi padajočega ledu, ki je bil posledica sončne lege, obrnili. Člani AO Domžale so od 22. do 25. februarja plezali

Marko Volk v Intuiciji
Foto: Samo Supin

Andraž Šparovec
in Matej Mejovšek
med smučanjem s
Triglava, 12. marec
2020
Foto: Bine Žalohar

v okolici doline Cogne. Preplezali so smeri **Arolla** (WI2, 80 m), **Acheroute** (II/3+, 410 m) in **Patri classica** (III/4, 250 m)

V Dolomitih sta plezala Maja Dobrotinšek in Leon Ramšak (AO Grmada Celje). 25. februarja sta v Seksten-skih Dolomitih preplezala krajši slap **Warmstein Eisfall** (WI4+, 65 m). 27. februarja sta v skupini Sella preplezala markantno smer **L Ciamin** (M6+, WI6+, 120 m). Smer poteka po konstantno strmem kaminu. Naslednji dan sta obiskala smeri **Nur für Wenige** (WI4+, 110 m), **Schwert des Damokles** (WI4+, 140 m) in **Lujanta** (WI4, 100 m).

Alpinistično smučanje

Letošnja zima je vseskozi omogočala strmo smučanje, toda le po najbolj običajnih smereh v naših gorah. Razmere so bile večinoma bolj naklonjene plezalnim vzponom kot pa spustom s smučmi ali desko. Na začetku marca, ko se je plezanje umirilo, sta izstopala dva spusta. Andraž Šparovec, Matej Mejovšek in Bine Žalohar so 10. marca smučali po široki polici izpod bivaka Nogara pod Mangartom. Prevladoval je globok suh sneg, ki je omogočal lahkotno smučanje. Ista ekipa je 12. marca smučala s Triglava po **Mrakovi smeri**. Razmere v njej niso bile tako prijetne kot dva dni prej. Ponekod je trd sneg zahteval bočno drsenje.

Novice je pripravil Mitja Filipič.

LITERATURA

70 let Postaje GRS Tolmin. Postaja GRS Tolmin, Tolmin, 2018. 128 str.

Zdi se mi, da ni dolgo tega, kar sem pisal recenzijo njihovega zbornika ob 60-letnici, in že je tu novi ob njihovi 70-letnici. Ni kaj, leta tečejo hitro! Lično knjižico, podobno kot je bila prejšnja, je spet uredil Edo Kozorog s člani uredniškega odbora Iztokom Rutarjem, Miljkom Lesjakom in Davorinom Žagarjem. *Tminci* so tozadevno kar marljivi: v sedemdesetih letih so izdali tri biltene in dva zbornika. V zadnjem desetletju je bila tolminska postaja GRS, ki še vedno vztraja v okviru planinskega društva, gotovo najbolj obremenjena med vsemi sedemnajstimi društvi (v zadnjem času tudi Bohinjci rešujejo

podobno pogosto). Število njihovih intervencij v posameznem letu se je že večkrat povzpelo čez sto, kar pomeni petino vseh reševanj v Sloveniji! Kar težko predstavljivo. Posredovanje vsake tri dni, a v resnici tudi večkrat na dan! Kako to zmorejo, saj so vendarle prostovoljci, se vsi sprašujemo. Vendar je vse mogoče – začutimo iz vsebine zbornika. Gre za močno ekipo, ki ima na širokem območju povsod svoje "lovke". Postaja ima skupine na več koncih, v Tolminu, Kobaridu, Idriji, Ajdovščini. Območje je res obširno, obsega kar deset občin in delno še tri. Kako vse to obvladovati? Nič drugače kot tako, da so vse skupine samostojne in imajo dovolj usposobljenih ljudi, znanja in opreme. V zborniku sem zasledil zamisel, da bi tako veliko območje lahko razdelili na dve postaji oz. društvi, tako da bi se osamosvojila vzhodna skupina (predlog Vipava). Bomo videli, kaj bo prinesla prihodnost.

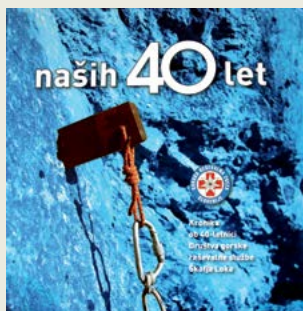
Če je bil v zborniku ob 60-letnici obsežen del posvečen zgodovini reševanja na širšem območju Tolminskega od samih začetkov, je tokrat posebna obravnava namenjena zadnjim desetim letom (2008–2018). To je v svojem značilnem, natančnem, dokumentarnem slogu odlično izvedel Žarko Rovšček, avtor celotne zgodovine v prejšnjem zborniku. V poročilih o zadnjih desetih letih izvedemo o značilnostih intervencij postaje. Nadpovprečno velik del reševanj je namenjenih aktivnostim v zraku, saj jadralni padalci in vsi drugi zračni akterji iz vsega sveta zelo radi obiskujejo te predele. Verjetno so za tako reševanje Tolminci najbolj izkušeni v Sloveniji, mislim pa si, da enako velja tudi za posredovanja na deročih rekah, pri čemer se lahko prepričamo, da so bile nekatere od njih tudi tehnično izredno zahtevne. Kar mi je zelo všeč, je dejstvo, da Tolminci štejejo število akcij v posameznem letu in za obdobje vseh sedemdesetih let. V zborniku lahko preberemo, da je bilo v prvih šestdesetih letih 551 intervencij, v naslednjih desetih pa kar 789. To kaže na visoko rast, trend pa se nadaljuje tudi v sedanji čas. Dovolj statistike, raje se posvetimo zgodbam. Te so namreč zanimive, čeprav so nekatere tudi tragične; še

nekaj podatkov – tudi po tej plati so Tolminci visoko, skoraj vsako leto več kot deset smrtno ponesrečenih. Med akcijami izstopata prispevka o težavnem nočnem reševanju plezalcev na Maselniku, reševanje lednega plezalca v Gregorčičevem slapu, reševanja letalcev, še posebej Čeha v stenah Krna, delovna nesreča v črpalni hidroelektrarni Avče, ki je bila tehnično izredno zahtevna, podobno velja tudi za dolgotrajno reševanje poljskega kajakaša na Soči ali pa nočno reševanje jamarja v jami Primadona. Različnih zgodb je cela vrsta, vse izpričujejo veliko človečnost in humanitarnost vseh članov te postaje. Na koncu je nekaj zgodb, ki so jih napisali rešeni ponesrečenci.

O tolminskih reševalcih bi lahko napisal še veliko, če bi le imeli dovolj prostora za vse zgodbe, ki jih doživljajo na mnogih reševanjih. Mnenja o zborniku nikakor ne morem zaključiti, ne da bi omenil Žarka Trušnovca, načelnika od leta 2001, in nagrade solidarnosti Targa d'Argento, ki jo je za svoje delo prejel leta 2017. Poznamo ga in veseli smo zanj in za postajo. Zaslužijo si tako visoko priznanje! Želimo si še tako bogatih knjižic, kot je zadnja, in tolminskim gorskim reševalcem privoščimo čim manj dela. Pa srečno!

Vladimir Habjan

Naših 40 let. Kronika ob 40-letnici Društva gorske reševalne službe Škofja Loka. Društvo gorske reševalne službe Škofja Loka, Škofja Loka, 2018. 120 str.

Ob svojem jubileju so gorski reševalci z območja Škofje Loke leta 2018 izdali ličen zbornik več avtorjev, ki so ga uredili Jože Kalan, Pavle Podobnik in Miha Kalan, nenavadno velikega formata (30,5 x 30,5 cm) v trdi vezavi. Društvo se je osamosvojilo konec sedemdesetih let, saj se je pokazalo,

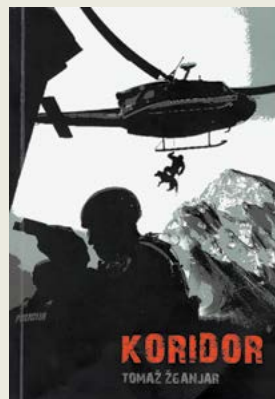
da bo reševanje na terenu tako potekalo optimalneje. Prvi in ustanovni člani so bili Pavle Šegula, Srečko Tušar in Zvone Korenčan. Zadnji je bil načelnik od začetka do leta 2010, nasledil ga je Roman Hartman, od leta 2017 je na čelu društva Pavle Podobnik. Sprva članov ni bilo prav veliko, z leti pa si je društvo številčno opomoglo. Leta 2018 je imelo trideset reševalcev licenco za reševanje, v društvu pa je pet pripravnikov. Območje reševanja obsega štiri občine, Škofjo Loko, Gorenjo vas - Poljane, Žiri in Železnike, ki so predstavljeni na začetku knjige. Začetni prispevki so namenjeni zgodovini društva, sledijo poročila treh načelnikov. Seznamu vseh reševalcev s portreti in skupinsko fotografijo so priložene kratke biografije preminulih članov.

Najobsežnejši del zbornika so zgodbe z reševanj, nekatere skope, druge bolj poglobljene. Svojo zgodbo sta napisala tudi reševalec letalec in vodnik reševalnega psa Marko Nahtigal. Ta prispevek me je prav razveselil, saj sem po šestnajstih letih končno izvedel, kdo je našel drugega ponesrečenega Hrvata v plazu – kateri pes. Za enega ponesrečenca vem, da ga je našel pes pokojnega Mihe Valiča, za drugega pa nisem vedel, saj sem prišel s polovico akcija na ramenih šele, ko so prvega že izkopal. Društvo aktivno sodeluje z mnogimi organizacijami: GRZS, HNMP, helikoptersko eskadriljo Slovenske vojske, planinskima društvoma Škofja Loka in Žiri ter plezalnima kluboma Cempin in Bricalp, tudi o teh teče beseda. Ob koncu zbornika pišejo o prenovi društvenih prostorov leta 2018, ki jih imajo v prostorih gasilske brigade, in asanaciji letalske nesreče na Korziki, svoj prispevek pa ima tudi Petr Novotny, Čeh, reševalec z izpitom; pišejo še o prireditvah, na katerih sodelujejo za podporo, in o dnevu reševalcev leta 2018.

Če društvo, ki ni med številčnejšimi v Sloveniji, lahko napiše tako pester zbornik, se gotovo ni bati, da tudi vseh reševanj, ki jih bodo v prihodnosti opravili na svojem območju, ne bi uspešno in strokovno izvedli. Le na zgodbe ne pozabite, zapišite si jih, dokler so še žive!

Vladimir Habjan

Tomaž Žganjar: Koridor. Samozaložba, Ljubljana, 2019. 423 str., 15 EUR.

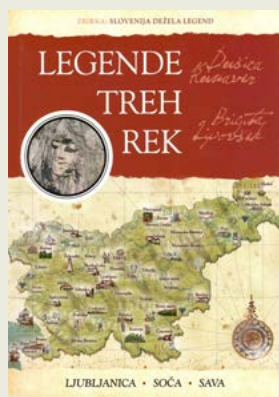
Prvenec Tomaža Žganjarja je kriminalni roman. Na ozemlju Slovenije in na meji z Avstrijo se odvija kriminalna zarota, povezana z mamili, tihotapljenjem nevarne snovi in elementi terorizma. Mednarodne kriminalne združbe se s svojimi aktivnostmi dotaknejo vrhov slovenske politike in policije. Zgodba govori o korumpiranih družbenih elitah, njihovih neetičnih željah in ravnanjih, ki zakulisno usmerjajo družbeno dogajanje. Avtor tematiko predstavlja s specifičnim humorjem in dobesednimi, prav nič olepšanimi pogovori ter nastavlja ogledalo družbi in uveljavljenim prepričanjem in stereotipom, zlasti o deželi poštenja brez kriminala. Naslednja posebnost je, da se ključni del zgodbe razpleta ravno v gorah, kjer je potrebna tudi reševalna intervencija, realističen opis dela reševalcev na terenu. Pisec je zelo prepričljiv, saj je izkušen alpinist in gorski reševalec, član Društva GRS Ljubljana. Morda je tretja zanimivost v povezanosti s podobno tematiko kriminalne trilogije alpinista Tadeja Goloba, začeni z *Jezerom*. Tomaž svojo zgodbo spleta neverjetno privlačno, tako da branje ni naporno, nasprotno, bralca posrka vase, tako da komaj čaka razplet na zadnjih straneh. Podobno kot vroče Golobovo pisanje bi tudi pričujoča zgodba brez pretiravanja lahko dobila filmsko izvedbo.

Od kod avtorju, ki je pravnik, toliko smisla za pisanje, se vprašamo, še posebej tolikšno poznavanje državnega represivnega aparata, dela policije, posebej specialne policije. Treba je omeniti tudi poznavanje lokostrelstva in odnosov med politik

ter političnimi strankami. Očitno mu ta področja niso tuja, dogajanja v družbi spremlja z veliko znanja in s prodornimi podatki. Kot kaže, ima Tomaž, ki je tudi glasbenik, kitarist in član zasedbe Vertikal, toliko umetniške žilice, da mu gre tudi pisanje dobro od rok. Kot je povedal med predstavitvijo knjige letošnjega februarja v knjižnici Otona Župančiča, ima pripravljeno že novo knjigo, katere dogajanje se bo odvijalo precej dlje od Slovenije. *Koridor* priporočam v branje, veselim se tudi novega izida!

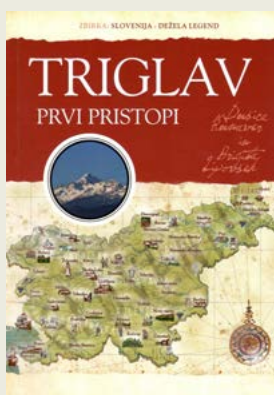
Vladimir Habjan

Dušica Kunaver, Brigita Lipovšek: Legende treh rek. Turistično in kulturno društvo Naše gore list, Ljubljana, 2019. 72 str., 15 EUR.

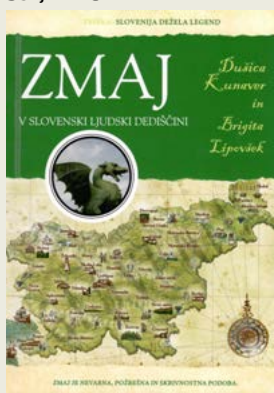
Iz zbirke Slovenija, dežela legend predstavljamo tri novejšje knjižice. Gre za založbo, za katero stoji vsestranska Dušica Kunaver, ki je izredna poznavalka ljudske dediščine. Broširane knjižice so priročnega formata A5 in prijetno oblikovane. *Legende treh rek* pomenijo krožno pot iz Ljubljane po Ljubljani in prek Soče do Save, po kateri se vrnemo na izhodišče. Knjižica vabi na izlete po naši bajno lepi deželi, ki skriva v sebi tisoče ljudskih pripovedi o gorah, dolinah, vodah in ravninah. Nekaj pripovedi nam avtorici predstavita ob 32 ciljih, kamor vabita, na poteh spoznamo med drugim Jazona in ljubljanskega zmaja, Argonavte na Vrhniki, Martina Krpana z Gore, Vile v jami Vilenici, vse do Velikana Hrusta na Šmarni gori. "V vsaki ljudski pripovedi je skrito zrno resnice. Te resnice je v starih zgodbah morda več, kot smo pripravljene verjeti," pravita avtorici.

Dušica Kunaver, Brigita Lipovšek: Triglav, prvi pristopi. Turistično in kulturno društvo Naše gore list, Ljubljana, 2019. 50 str., 15 EUR.

Drobna knjižica nas vodi v gorski svet in svet vertikal, saj avtorici predstavlja vsebine, s katerimi se je naše ljudstvo odzivalo na mogočnost Triglava in triglavske gora. Triglav je že sam po sebi legenda. V prvem delu knjižica prinaša sporočila o bajnih bitjih, ki so nekaj živela v naši deželi. Ta so svarila pred ošabnostjo, krutostjo, požrešnostjo, predrznostjo in učila nauke o poštenosti, dobroti, delavnosti, radodarnosti, gostoljubnosti in pravičnosti. Vsaka gora ima zgodbo v štirih poglavjih: vrh po najlažjem dostopu, stena po najlažji smeri, stena po najtežji smeri in stena pozimi. Tako se odvija tudi zgodba knjižice, od prvega pristopa štirih srčnih mož, samotnega in zamolčanega vzpona Trentarja Ivana Berginca - Štruklja, vse do Čopovega stebra, v kopnem in zimi, ter zadnjega problema stene - Sfinge.

Dušica Kunaver, Brigita Lipovšek: Zmaj v slovenski ljudski dediščini. Turistično in kulturno društvo Naše gore list, Ljubljana, 2018. 80 str., 12 EUR.

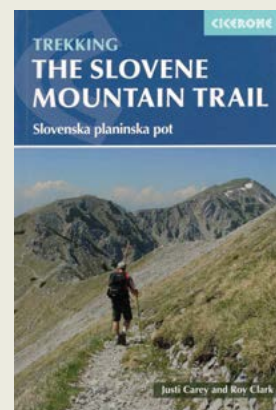
Zmaj je nevarna, požrešna in skrivnostna mitska podoba. Boj z

zmajem je prastara simbolika. To je boj med svetlobo in temo, med dobrim in zlim. O tem teče beseda v tej drobni knjižici, o zmaju v slovenskem ljudskem izročilu, o zmaju, čuvarju zakladov, zmaju, povzročitelju naravnih nesreč, o zmaju, ki bruhla vodo, o zmagah nad zmaji po različnih slovenskih krajih, o sv. Juriju in zmajih v grbih slovenskih krajev, o zmajih v krajevnih imenih.

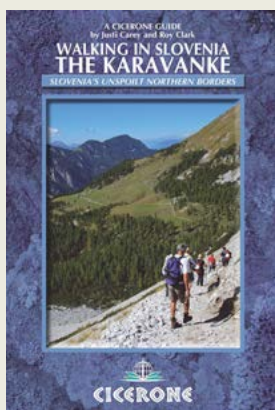
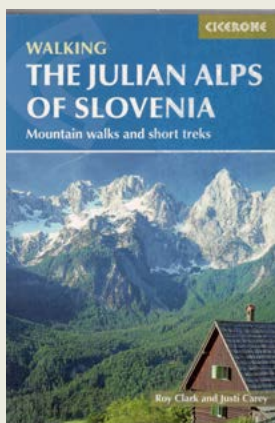
Temeljni namen knjižic je gotovo želja, da mnoge pripovedke in legende, šege in običaji ne bi utonili v pozabo, zato jih je treba zapisati. Vse knjižice so bogato opremljene z ilustracijami in fotografijami. Knjige lahko naročite na naslovu: Turistično in kulturno društvo Naše gore list, Mesesnelova 8, 1210 Ljubljana ali po spletu na www.kunaver.com.

Vladimir Habjan

Justi Carey, Roy Clark: The Slovene Mountain Trail, Cicerone, Kendal, 2019. 256 str., 16,95 GBP.

Ne zgodi se pogosto, da bi v istem letu izšla kar dva identična vodnika. V mislih imam vodnika po Slovenski planinski poti (SPP) v slovenskem in angleškem jeziku. Lani je izšel vodnik Planinske založbe po tej vezni poti (več avtorjev), istega leta pa je izšla tudi dopolnjena izdaja vodnika po SPP založbe Cicerone (prva izdaja leta 2009, glej PV 9/2009). Avtorja sta Justi Carey in Roy Clark, ki sta šestnajst let živela v Sloveniji, zdaj pa živita na Irskem. Poznamo ju tudi kot avtorja vodnika po Julijskih Alpah (prva izdaja 2005, prenovljena 2015, 58 ciljev, glej PV 9/2005) in Karavankah (2013, 23 ciljev). Avtorja sta bila očitno tako navdušena nad našo pokrajino, da sta se lotila kar treh vodnikov po naših gorah.

Podobno kot pri ostalih vodnikih te založbe se kot kupci lahko vpišete na spletni strani www.cicerone.co.uk, kjer so podatki o spremembah na poteh dosegljivi na naslovu www.cicerone.co.uk/1020/updates. Če se boste prijavili, boste na svoj elektronski naslov brezplačno prejeli novice o vseh v vodniku opisanih poteh, vključno z datotekami GPX.

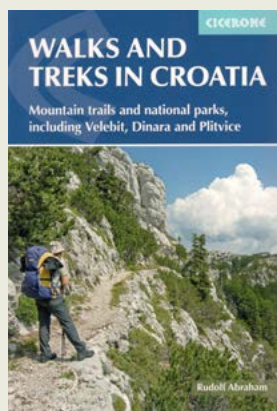
Za kazalom vsebine je pregledni zemljevid z legendo simbolov. V obsežnem uvodnem delu avtorja predstavita Slovenijo in njeno pokrajino, podnebje in vreme, rastlinski in živalski svet, navedeta najprimernejši čas za pot, kako v Slovenijo in do izhodišča, kako potovati; dajeta napotke o nastanitvi in prehrani med hojo, o gorskih kočah, turističnih informacijah, jeziku na opisanem območju, denarju, o turističnih uradih, zemljevidih, opremi, markacijah, zdravju in varnosti, skratka, cel kup uporabnih navodil. Avtorja sta traso razdelila na dvanajst večjih odsekov, vsak traja od tri do šest dni, dnevna hoja pa nikoli ne preseže osmih ur.

Vsak opis je opremljen s kratkim povzetkom značilnosti izleta in podatki: začetek/konec, dolžina, pridobljena in izgubljena višina, ocena zahtevnosti, skupni čas hoje, najvišja dosežena

višina in zemljevid. Vsaka tura ima pregleden zemljevid in diagram poti. Zahtevnost poti je ocenjena z 1 do 3, pri čemer je 3 'zelo zahtevno'. Torej podobno kot imamo na Planinski zvezi. V zadnjem delu vodnika je povzetek najpomembnejših informacij, druge uporabne informacije in kratek slovarček. Fotografije so manjše formata, a manjši je tudi format knjižice. Opisi so dokaj natančni, avtorja omenjata tudi zanimivosti ob poti ter opozarjata na spremembe na terenu in v primerjavi s prvim vodnikom izpred desetih let. Lahko rečemo, da je vodnik obsežen in informativen. V časih, ko je tujih turistov po naših gorah vse več, bo skupaj z izbirnim vodnikom po Julijskih Alpah in 58 predstavljenimi cilji prav gotovo našel dovolj uporabnikov. Le koronavirus se mora prej umiriti.

Vladimir Habjan

Rudolf Abraham: Walks and Treks in Croatia. Cicerone, Kendal, 2019. 288 str., 16,95 GBP.

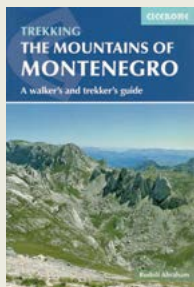
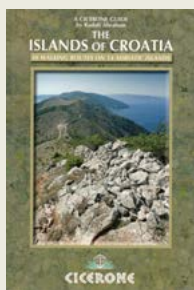
Rudolf Abraham, odličen poznavalec gorovij centralne in vzhodne Evrope, je tudi velik ljubitelj hrvaških gora. Lani je založba Cicerone izdala tretjo, dopolnjeno izdajo po gorah Hrvaške. Gre za 27 različno dolgih poti, ki trajajo tudi po več dni, npr. pet do sedem. Območja, ki jih opisuje avtor, segajo od nižjih gričev nad Zagrebom, preko Istre, do višjih in bolj skalnatih gora Gorskega kotarja, Velebita, vse do gora Dalmacije. Cilji so različni, niso vedno le vrhovi, temveč tudi krožne (večdnevne) poti, jame, soteske in drugo.

Podobno kot pri ostalih vodnikih te založbe se kot kupci lahko registrirate na strani www.cicerone.co.uk, kjer so podatki o spremembah na poteh dosegljivi na naslovu [\[co.uk/769/updates\]\(http://www.cicerone.co.uk/769/updates\). Če se boste prijavili, boste na svoj elektronski naslov brezplačno prejeli novice o vseh v vodniku opisanih poteh, vključno z datotekami GPX.](http://www.cicerone</p></div><div data-bbox=)

Za kazalom vsebine so navedeni podatki za primer nesreče v gorah, pregledni zemljevidi z legendo uporabljanih simbolov. V obsežnem uvodnem delu najdemo vrsto uporabnih informacij. Najprej je bogato predstavljena zgodovina, nato značilnosti pokrajine, arhitektura, geologija, narodni parki, rezervati, rastlinstvo, živalstvo in podnebje; podatki, kako do izhodišča, in najprimernejši čas za obisk; napotki o nastanitvi in prehrani med hojo, o gorskih kočah, turističnih informacijah, zavarovanju, jeziku na opisanem območju, denarju; tudi o turističnih birojih, zemljevidih, opremi, markacijah, zdravju in varnosti, posebej o območjih, nevarnih zaradi min, in navodila za uporabo pričujočega vodnika. Vsak opis je opremljen s kratkim povzetkom značilnosti izleta in podatki: začetek/konec, dolžina, višinska razlika, ocena, skupni čas, najvišja dosežena višina, tip terena (to je v bistvu podatek o zahtevnosti poti), priporočeni zemljevid in kočje ob poti ter možnosti javnega prevoza. Sem spada tudi pregleden zemljevid. V zadnjem delu vodnika so povzetek najpomembnejših informacij, druge uporabne informacije in kratek slovarček. Zaradi majhnega formata fotografije žal ne pridejo do pravega izraza, kar pa ne zmanjšuje uporabnosti vodnika; na srečo je večina preglednih zemljevidov celostranskih.

Morda se nam, ki smo sosedje, zdi, da poznamo hrvaške gore, a lahko se tudi motimo. Če bomo pobrskali po bogatem vodniku, se bomo o tem prepričali. Seveda je potrebno bralno razumevanje angleščine.

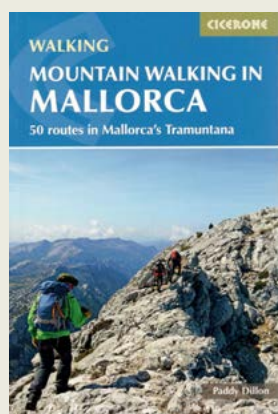
Naj vas ob prenovljenem izbirnem vodniku po Hrvaški spomnim na nekaj starejši vodnik istega avtorja, ki opisuje izlete po hrvaških otokih (*The Islands of Croatia, 30 Walking Routes on 14 Adriatic Islands*, 2014, 240 str., 16,95 GBP). Vodnik na že znan in preverjen način predstavlja 30 izletov po otokih: Krk, Rab, Cres, Lošinj, Unije, Pag, Ugljan, Dugi otok, Brač, Hvar, Vis, Korčula, Lastovo in Mljet. Izleti so seveda primerni skromnim višinam

na otokih, trajajo od ene do največ šest ur. Cilji so večinoma najvišji vrhovi otokov, pa tudi krožne in vezne poti, npr. Premužičeva staza. Nekateri zemljevidi so zelo podrobni in nudijo dobro podporo orientiranju. Posebno poglavje je seveda dostop do otoka, za kar je prav tako poskrbljeno.

Ob omenjenih vodnikih po hrvaških gorah lahko spomnimo še na planinski vodnik po Črni gori (*Trekking the Mountains of Montenegro*, 2015 – prva izdaja leta 2007, 256 str., 16,95 GBP), ki ga je napisal isti avtor. Tu gre za vzpone na višje in precej zahtevnejše gore, med drugim: Orjen, Lovćen, Durmitor, Bjelasica, Komovi, Kučka krajina (Žijev), Visitor in Prokletije. Podobno kot pri izbirnem hrvaškem vodniku je tudi v vodniku po Črni gori 17 izletov, ki trajajo tudi po več dni skupaj. Zemljevidi, ki jih ni prav veliko na voljo za to območje, so pregledni in zelo uporabni. Nekatera območja v vodniku so zelo odročna, in tam nam bo vodnik prišel še kako prav. Vodnike britanske založbe Cicerone prodajajo v knjigarni Konzorcij založbe Mladinska knjiga.

Paddy Dillon: Mountain Walking in Mallorca. 50 routes in Mallorca's Tramuntana. Cicerone, Kendal, 2018, 288 str., 14,95 GBP.

Trenutni časi sicer niso primerni za potovanja v oddaljene dežele, lahko pa raziskujemo poti, ki se jih bomo nekoč lotili. V ta namen pridejo prav vodniki britanske založbe Cicerone, ki je leta 2018 že izdala vodnik po znameniti Palmi de Mallorci. Kot je znano, gre za španski otok med Španijo, Alžirijo in Sardinijo. Vodnik predstavlja petdeset izletov, lahkotnih sprehodov, pa tudi pohodov v severozahodnem, gozdnatem in hribovitejšem delu

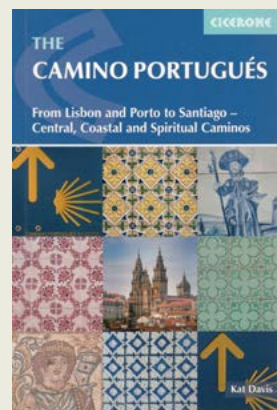
otoka, imenovanem Serra de Tramuntana, kjer vrhovi dosežejo sredogorske višine. Te bolj "gorate" predele obiskovalci radi obiskujejo, saj niso tako množično obiskani, kot so obmorski in precej bolj turistični kraji. Pokrajina je značilno mediteranska, polna borovih gozdičkov in hrastovih gozdov, nasadov oljk in limonovcev, vmes pa stopimo tudi na kak skalnat vrh.

Petdeset etap je razdeljenih na sedem območij, vsak opis ima vse informacije, ki jih potrebuje pohodnik. Cilj skoraj nikoli ni vrh, temveč večinoma krožna pot (vendar niso vse take), glavni podatek je dolžina etape v kilometrih. V uvodnem delu se seznamimo z značilnostmi pokrajine, zgodovino in dediščino dežele; s favno in floro, z informacijami, kako potovati do otoka in po otoku (javni transport); najprimernejšim časom za izlete, vremenom, možnostmi prenočevanja, prehrano, plačilnim sredstvom; zemljevidi, vodniki, nevarnostmi, možnostmi najema vodnikov in jezikom. Podobno kot pri drugih vodnikih te založbe se kot kupci lahko prijavite na strani www.cicerone.co.uk, kjer so podatki o spremembah na poteh dosegljivi na naslovu www.cicerone.co.uk/949/updates. Če se boste prijavili, boste na svoj elektronski naslov brezplačno prejeli novosti o vseh v vodniku opisanih poteh, vključno z datotekami GPX.

Če se bomo odpravili na ta lepi mediteranski otok in nam bo ob obali postalo dolgčas, se lahko odpravimo na eno ali več potovanj po zanimivi okolici, za kar nam bo opisani vodnik brez dvoma prišel še kako prav.

Kat Davis: The Camino Portugués. From Lisbon and Porto to Santiago – Central, Coastal and Spiritual Caminos. Cicerone, Kendal, 2018, 336 str., 16,95 GBP.

Portugalska verzija znamenite romarske Jakobove poti, Camino de Santiago, vodi po zahodnem delu Portugalske, v zadnjem delu tudi Španije, od glavnega mesta Lizbone do cilja – Santiago de Compostela. Hodimo torej proti severu. Portugalski Camino je malce krajši od španskega, a je vseeno zelo dolg, kar 621 kilometrov. Pot običajno prehodimo

v 25 dneh, lahko jo tudi skrajšamo. Če začnemo v kraju Porto ob obali, jo prehodimo v desetih dneh (243 km), če začnemo v kraju Tui, jo prehodimo v petih dneh (117 km). Poleg te poti, imenovane Centralni Camino, je v vodniku predstavljena tudi krajša različica ob obali, Obalni Camino. Ta je dolga 253 ali 263 kilometrov (odvisno, katero povezavo s Centralnim Caminom izberemo), vzame nam 10–12 dni. Če krenemo iz kraja Vigo, smo v 4–5 dneh na cilju (100 km). Med Centralnim in Obalnim Caminom je nekaj možnih povezav, saj delno potekata vzporedno.

Portugalski Camino sledi nekdanjim rimskim potem in je zelo privlačen, saj spoznavamo pestro pokrajino, majhne vasice, mnoga mesteca in graščine ob poti, prečkamo starodavne mostove in se ohladimo v gostih gozdovih, vmes pa nas navdušujejo izjemni pogledi na atlantsko obalo. Obalni Camino poteka skozi starodavna pristanišča in ribiška mesteca, ki so imela pomembno vlogo v časih odkrivanja sveta, saj so od tam pomorščaki pogosto izpluli.

V uvodnem delu nas avtorica sezna ni z bogato zgodovino krajev, ob katerih hodimo, predstavi podatke, da se lahko odločimo, kateri Camino bomo izbrali. Poleg te našteje še več drugih možnih poti (npr. Fátima, Braga, Notranja). Izvemo tudi, kako priti do izhodišča, kdaj na pot, kje lahko prenočujemo in se prehranjujemo, kakšni bodo stroški, o jeziku na poti, o potrebni opremljenosti in orientaciji.

Centralni Camino je razdeljen na 25 dnevni etap, dolgih od 15 do 34 kilometrov, pri čemer nam višinska razlika ne bo delala preglavic, saj vzponov ni ravno veliko. Obalni Camino ima 12 etap in se v zadnjem delu priključi

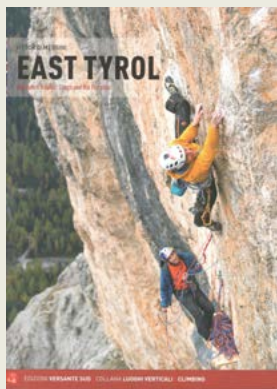
Centralni poti. Etape so dolge od 16 do 33 kilometrov. Opisane so tudi tri povezave med obema Caminoma (dolge od 13 do 32 km). Obstaja tudi Duhovni Camino, ki poteka v zadnjem delu poti in ima tri etape. Zemljevidov in fotografij je dovolj, tako da lahko dobimo dobro predstavo o tem, kaj nas čaka na terenu.

Podobno kot pri drugih vodnikih te založbe se kot kupci lahko prijavite na strani www.cicerone.uk.com, kjer so podatki o spremembah na poteh dosegljivi na naslovu www.cicerone.co.uk/932/updates. Če se boste prijavili, boste na svoj elektronski naslov brezplačno prejeli novosti o vseh v vodniku opisanih poteh, vključno z datotekami GPX.

Vodnik je priločen, znanega malega formata, z množico informacij, ki nam bodo gotovo prišle prav. Do portugalskega Camino je sicer daleč, a kogar bo romarska pot dovolj pritegnila, gotovo ne bo dosti razmišljal.

Vladimir Habjan

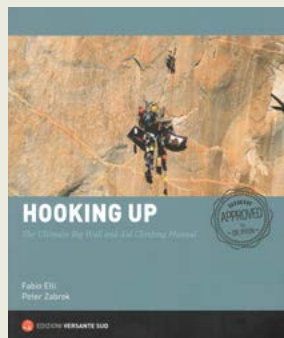
Vittorio Messini: East Tirol. Multi-pitch Routes, Craggs and Via Ferratas. Edizioni Versante Sud, Milano, 2019. 528 str., 38 EUR.

Kot je že iz naslova razvidno, gre za svež in obsežen vodnik športnoplezalnih in večraztežajnih smeri ter ferat na Vzhodnem Tirolskem. Območij je precej: Karnijske Alpe (severna veriga, ki vodi po italijansko-avstrijski meji), Lienški Dolomiti, doline Mele/Möltal, Isle/Islatel, Kalsler/Kalsertal, Virgen/Virgental; skupini Reiserferner in Felbertauern. V uvodnem delu nas avtor seznanja z nekaj splošnimi podatki o območju – od zgodovine plezanja do geologije. Opisi nas vodijo po celi vrsti zanimivih in tudi manj znanih gora, naj naštejemo le nekatere: Kinigat, Porze, Grosse in Kleine

Laserzwand, Hochstadel, Seespitze, Ostwand; najdemo celo smeri v Groszglocknerju (npr. Stüdlgrat, ocena 4, 500 m). Pri vsaki smeri imamo na voljo podatke o prvih plezalcih, dolžini (številu raztežajev), težavnosti, potrebni opreми, izhodišču, sestopu ter opis smeri. Jedro knjige je namenjeno večraztežajnim smerem, v drugem delu pa plezališčem in feratam. Za vsako plezališče je navedenih dvanajst uporabnih simbolov (in koda QR), pregledna skica poteka smeri, a brez vrisa težavnosti, in diagram težavnosti smeri, kar nam olajša izbiro. Zadnji, najskromnejši del je namenjen feratam, pri čemer je največ opisanih smeri v Lienških Dolomiti. Vodnik je bogato opremljen s fotografijami, tudi dvostranskimi. Iz vse knjige buhti plezanje, naj bo v plezališču, daljših smereh ali stenah z jeklenicami in skobami; nihče ne bo razočaran nad možnostmi. Vodnik je v angleščini.

Fabio Elli, Peter Zabrok: Hooking up. The Ultimate Big Wall and Aid Climbing Manual. Edizioni Versante Sud, Milano, 2019. 672 str., 47 EUR.

Lani je pri milanski založbi Versante Sud, ki izdaja vrsto gorniških, plezalnih in smučarskih vodnikov, izšla malce neobičajnejša knjiga. Že format je drugačen, ker je večji. Če upoštevate še neverjetno število strani, 672, potem vam je jasno, da gre za bogato, debelo in težko knjigo. Naslov *Hooking up* bi lahko prevedli v Naveza, podnaslov pa kot Ultimativni vodnik za tehnično plezanje v velikih stenah. Uvod je napisal legendarni Jim Bridwell (1944–2018). Začetni del je posvečen zgodovini plezanja velikih sten – ne le v ZDA, temveč tudi drugod (npr. v stolpih Trango v Pakistanu), urejena je po desetletjih. Med

besedilom najdemo tudi omembo solo plezanja v smeri Reticent Wall Tomaža Humarja (je na sliki ob Bridwellu). Sledi poglavje o ocenjevanju težavnosti smeri. Veliko govora je o potrebni opreми, pri čemer imamo na voljo tudi teste opreme različnih proizvajalcev, med opremo pa je vse, od tehnične do osebne. Dve naslednji poglavji sta posvečeni plezanju vodilnega in drugega v navezi. Posebna poglavja so namenjena tovorjenju opreme, žimarjenju, življenju (tudi spanju) v velikih stenah, sestopu (*abzajlih* oz. spustih po vrvi), nasvetom pri tehničnem plezanju v alpskih stenah in solo plezalcem. Govor je tudi o orientiranju in načrtovanju poteka plezanja; kako se učiti in napredovati pri plezanju; o hitrostnem plezanju in nevarnostih pri tem. Na koncu je naveden seznam velikih sten, tako v Evropi (tudi v hrvaški Paklenici) kot v ZDA in Južni Ameriki. Med dodatki najdemo seznam potrebne opreme, da ne bi česa pomembnega pozabili, slovarček pogosto uporabljenih izrazov, celo pesmi, ki jih pojejo v takih stenah (*Big Wall songs*), ter seznam uporabnih spletnih strani. Knjigo bogatijo zgodbe, ki jih je cela vrsta, pišejo jih plezalci velikih sten, dodani so tudi intervjuji. Za vse tiste, ki vas zanima plezanje v velikih stenah, je to prava literatura. Knjiga je v angleščini.

Vladimir Habjan

Krpelj, št. 25. Glasilo Planinskega društva Tolmin. Tolmin, 2019. 48 str.

Koronavirus, ki se je na krilih globalizacije razpasel po vsem svetu, je preprečil, da bi dobil v roke tiskani izvod *Krpelja*, zato se moram zadovoljiti s PDF-jem, ki je priletel po e-pošti. Tako sem prikrajšan za užitek prebiranja tiskane edicije.

V uvodu glavni urednik piše o tekmi s časom pred izidom vsake številke, naslednji sestavek je namenjen

20-letnici izhajanja glasila. Tokratna številka poleg ostalim dogodkom posebej veliko pozornosti desetletnici Fotografske skupine. Fotografiji so svoj jubilej proslavili s pregledno razstavo, osmo po vrsti.

Od 21. številke *Krpja* dalje društvo vztraja pri nakladi 700 izvodov, večinoma na 48 straneh. S prehodom na format A4 in barvne strani, ki jih je običajno 16, se je povečala tudi želja po kakovostnejših fotografijah, še posebej ker nekatere pogosto zasedejo pol strani. Tako pridejo bolj do izraza najuspešnejši, na domačih in mednarodnih natečajih nagrajeni posnetki društvenih fotografov. Leta 2008 si ni nihče predstavljal, da bo tečaj o osnovah fotografije – vodil ga je Rafael Podobnik, mednarodni mojster fotografije Fotografske zveze Slovenije (FZS) in diamantni odličnik prve stopnje Mednarodne zveze (EFIAP/dl) – na Tolminskem spodbudil tak razvoj te umetnosti. Pod Podobnikovim mentorstvom so se nekateri člani razvili v vrhunske fotografe. Na občnem zboru leta 2013 je Fotografska skupina postala samostojen odsek PD Tolmin, ki je bila leta 2014 sprejeta v FZS (Fotografska zveza Slovenije). Njeni člani prirejajo društvene razstave in sodelujejo na državnih in mednarodnih natečajih po vsem svetu. Doslej so prejeli 38 medalj, od tega 8 zlatih, in veliko pohval. Moj prijatelj fotograf na svojevrsten način pohvali dobro fotografijo: "Za tole sliko sem ti pa *fouš*." V 25. številki *Krpja* je kar nekaj fotografij, ob katerih bi gotovo občudujoče izgovoril svojo značilno, ne ravno pogosto slišano pohvalo. Do zdaj so priredili 25 preglednih in tematskih razstav. Na njih je razstavljalo od 5 do 16 avtorjev s skupno 400 fotografijami. Od leta 2014 nekateri člani razstavljajo tudi samostojno.

Po predstavitvi fotografske dejavnosti sledijo različni članki: opis hoje po trasi *feldbana* (ozkotirna vojaška železnica), o aktivnostih mladih planincev 6. in 7. razredov, opremljen z barvnimi fotografijami; o jamarški dejavnosti in Putickovi nagradi za največje jamarško odkritje v letu 2018, ki jo je prejela jamarška sekcija PD Tolmin za nova odkritja v Sistemu Migovec. Tudi ta zapis spremljajo fotografije in skice. Sledi poročilo o delu markacistov in o

naravoslovni učni poti na planini Razor, ki je namenjena vsem starostnim skupinam pohodnikov in planincev. Zanimiva je tudi seminarska naloga o usposabljanju za varuha narave. Naslednji prispevek razglablja o tem, ali so na planini Razor pasli in sirili že pred tisočletjem. Preberemo lahko tudi poročilo, da je dolgoletni načelnik Postaje GRS Tolmin Žarko Trušnovec predal štafetno palico nasledniku Metodu Fonu. Preden se podamo na zanimiv pohod po poti kulturne dediščine občine Žirovnica, se za *intermezzo* lahko posvetimo nekaj pesmim. Sledi zapis, posvečen preminulemu Vidu Draskoblerju, tistemu nasmejanemu fantu, ki ga modne alpinistične smeri niso zanimale. Pozabili niso niti na jubilatki, 80-letno Leonardo Jeram in 90-letno Zdenko Kavčič, niti na osemdesetletnika in prejemnika svečane listine PZS, markacista Jožeta Mežnarja. Sledi zapis v spomin na dva člana, ki sta zaključila svojo življenjsko pot. Še prispevek o letos združenem kmečkem prazniku in prazniku frike, s poročilom o aktivnostih mladih planincev pa je tekstovni del končan. Publikacijo zaključuje stran fotografij različnih dogodkov in prireditev v življenju društva.

Tokratni *Krpej* lahko pohvalim predvsem zaradi vrhunskih črno-belih in barvnih fotografij, zaradi katerih publikacija izstopa iz množice tovrstnih glasil.

Mire Steinbuch

PLANINSKA ORGANIZACIJA

Dejavnosti Planinske zveze Slovenije

Odbor Republike Slovenije za podelitev državnih priznanj s področja prostovoljstva je objavil Javni poziv k predlaganju kandidatov za nagrado oziroma priznanja na področju prostovoljstva za leto 2019, rok prijave je bil 30. marec.

Državni zbor je 19. marca sprejel Zakon o interventnih ukrepih na javnofinančnem področju, ki določa, da morajo društva svoja letna poročila oddati na AJPES najkasneje do 31. maja 2020.

Odbor planinstvo za invalide/osebe s posebnimi potrebami (Pin/OPP) je naredil obširen pregled vseh opravljenih aktivnosti, prehojenih poti, zabeležil število udeležencev in preštel predstavitev, sodelovanja in nagrade v letu 2019. V Tumovi koči na Slavniku je 7. in 8. marca potekala akcija Gluhi strežejo v planinskih kočah, pred začetkom akcije na Slavniku pa so se prostovoljci srečali in opremili s potrebnim znanjem za dobro sodelovanje in opravljanje nalog v tej akciji, slepi in slabovidni pa so prehodili drugo etapo Slovenske planinske poti v okviru projekta Slep/slabbidni

PZS je pozvala vse ljubitelje gora, da se v trenutnih razmerah ob širjenju koronavirusa odpoveste aktivnostim v gorah in se ne izpostavljate nepotrebnim tveganjem, da ne bi dodatno obremenjevali gorskih reševalcev in medicinskega osebja. Planinske kočice, naravna plezališča in nekatere planinske poti (seznam se sproti dopolnjuje) po vsej Sloveniji so zaprti, zato se odločajte le za lažje sprehode v bližini doma in upoštevajte priporočila pristojnih. Gore vas bodo počakale. Da ohranite stik z njimi, pa vam je na voljo tudi spletna knjižnica S knjigo v gore (www.pzs.si/novice.php?tip=18), v katero PZS vsak dan doda kakšno brezplačno knjižno ali videovsebino oz. članek iz *Planinskega vestnika*, za pridobivanje planinskega znanja pa je vzpostavila spletno Malo šolo planinstva, kjer s strokovnim sodelavcem PZS Matjažem Šerkezijem in z njegovima otrokoma spoznavate vozle in različne veščine. Prav tako lahko športni plezalci vadite doma s plezalcema Anžetom Peharcem in Jernejem Kruderjem, ki vam predstavljata preproste vaje.

Delo strokovne službe je do nadaljnjega omejeno, vstop v poslovne prostore PZS ni mogoč, strokovni sodelavci PZS pa so dosegljivi po e-pošti. Vsa usposabljanja in druge skupinske aktivnosti PZS, zbori komisij, načrtovani za marec, so do nadaljnjega odpovedani. Prav tako je do nadaljnjega prestavljena skupščina PZS, ki je bila načrtovana za 18. april. V normalne tirnice poslovanja se bo PZS vrnila takoj, ko bodo razmere to omogočale.

planinci po Slovenski planinski poti 2020–2022.

Mladinska komisija (MK) bo v letu 2020/2021 izvedla že 32. tekmovanje Mladina in gore. Regijska tekmovanja so izbirna tekmovanja za uvrstitev na državno tekmovanje. MK vabi soorganizatorje, naj pomagajo pri izvedbi regijskih tekmovanj MIG, ki bodo potekala v soboto, 7. novembra 2020.

Gospodarska komisija (GK). Na podlagi sklenjenega dogovora o sodelovanju med Slovensko vojsko in PZS je GK objavila razpis za koriščenje helikopterskih prevozov opreme in materiala za namen ekološke in energetske sanacije planinskih koč v letu 2020.

PD Bled išče oskrbniški par, PD Hrastrnik potrebuje pomoč pri oskrbovanju Planinskega doma na Kalu, PD Laško je objavilo razpis za najem Doma na Šmohorju, PD Jesenice za dve prosti delovni mesti v Tičarjevem domu na Vršiču, PD Solčava pa oddaja v najem Kočo na Klemenči jami pod Ojstrico.

Komisija za planinske poti (KPP) je objavila razpis za prevzem skrbništva za registrirane planinske poti, ki uradno nimajo skrbnika. Na razpisu lahko kandidirajo planinska društva, ki imajo najmanj trideset članov, od katerih sta najmanj dva aktivna registrirana markacista, najmanj en markacist pa mora biti kategorije B ali C. V primeru da društvo, ki kandidira, nima zahtevanega markacista najmanj kategorije B ali C, poda izjavo o nameri ter načinu za doseg te zahteve ter izjavo o načinu izvajanja skrbništva planinskih poti v času do izpolnitve zahteve.

Komisija za varstvo gorske narave (KVG). Svetovni dan prostoživečih živalskih in rastlinskih vrst *World Wildlife Day*, ki ga je leta 2013 razglasila generalna skupščina Organizacije združenih narodov, je s svojim zapisom obeležila 3. marca.

Natečaj Mednarodnega združenja gorniških organizacij (UIAA) je do sedaj omogočil mednarodno uveljavitev, prepotrebno financiranje, izmenjavo idej in dobrih praks že 118 projektom iz več kot 30 držav. Če se želite s svojim gorskim naravovarstvenim projektom predstaviti tudi sami, se lahko že sedaj prijavite na letošnji razpis.

Rok za oddajo je 30. junij, razpisna dokumentacija je objavljena na spletni strani www.theuiaa.org.

Komisija za alpinizem (KA) je objavila priporočila za člane KA v zvezi s širjenjem koronavirusa.

Tabor perspektivnih alpinistov je potekal med 14. in 16. februarjem v Loški steni, vodji tabora sta bila Miha Zupan in Miha Zupin.

Naveza Sara Jaklič (AO PD Kranj) in Marija Jeglič (AO PD Ljubljana - Matica) sta na Norveškem (Senja) preplezali dve prvenstveni smeri, kar je bil tudi glavni cilj odprave (odprava je potekala do 8. marca), hkrati pa sta po dolgem času uživali na belih strminah v celem snegu.

Komisija za športno plezanje (KŠP) je poročala o zamaknitvi tekem v športnem plezanju in o odpovedi letošnjih poletnih olimpijskih iger, ki bi se jih udeležili tudi naši športni plezalci Janja Garnbret in Mia Krampl. Kljub temu pa Janja in Mia ostajata visoko motivirani ter predani športnemu plezanju in treningom tudi naprej.

KŠP je razpisala seminar za pridobitev naziva sodnik športnega plezanja.

Komisija za gorske športe (KGŠ). Zaključna tekma evropskega pokala v lednem plezanju se je letos ponovno odvila v Ouluju na Finskem, in sicer v soboto, 29. februarja. Tekme so se udeležili trije slovenski predstavniki Nace Grgorinič (AO PD Kranj) ter brata Miha in Marko Guna (oba AO PD Rašica).

V skupnem seštevku se je letos med našimi najbolje odrezal Nace Grgorinič s 7. mestom, med dekleti pa je bila ponovno najuspešnejša Maja Šuštar (AO PD Domžale) z 8. mestom. Kranjčanu so sledili še Miha Habjan (AO APD Ljubljana) z 10. mestom ter Marko (36. mesto) in Miha Guna (43. mesto). V moški konkurenci je skupaj tekmovalo kar 66 tekmovalcev.

8. marca je na Zelenici potekalo letošnje državno prvenstvo v turnem smučanju v disciplini posamezno. Naslove državnih prvakov so osvojili Luka Kovačič (člani), Karmen Klančnik Pobežin (ženske), Maj Priržnik (mladinci) in Tomaž Soklič (veterani).

Komisija za turno kolesarstvo (KTK) je razpisala letošnje usposabljanje za turnokolesarske vodnike I, ki bo potekalo v dveh delih, v Kočevju v začetku

junija in v Valvasorjevem domu pod Stolom od 25. do 28. junija. Datum usposabljanja bo potrjen glede na ukrepe v zvezi s širjenjem koronavirusa.

Planinska založba PZS je objavila razpis za odkup digitalnih fotografij za Planinski koledar 2021, med fotografijami želijo še posebej izpostaviti sredogorje, Primorsko, Notranjsko, Štajersko in Dolenjsko.

Zdenka Mihelič

70 let PD Črna na Koroškem

“V hribe ne hodimo zaradi hribov, hribov so nam le sredstvo za lepa doživetja, za zdrav način življenja, za preizkus lastnih fizičnih in psihičnih sposobnosti, za rekreacijo, za sprostitev. Zato je tudi neumestno vsako govorjenje, češ premagal sem goro. Gore nikoli ne premagamo, z njo nikoli ne tekmujejo. Premagamo samo sami sebe, svojo lastno lagodnost in nesposobnost! Zato ni naključje, da organizirano in neorganizirano planinstvo v vseh svojih pojavnih oblikah in vsebinah postaja vse bolj množično,” pravi Marijan Lačen, predsednik PD Črna.

Dokumentirani začetki organiziranega planinstva v Črni segajo v leto 1919, ko je bila ustanovljena mežiška podružnica Slovenskega planinskega društva v Pliberku, v katero so se vključili največji planinski gorečneži iz Zgornje Mežiške doline. Nesrečni izid koroškega plebiscita je narekoval preselitev podružnice na Prevalje. Leta 1926 so planinci iz Zgornje Mežiške doline ustanovili podružnico SPD Peca, Mežica - Črna. Po drugi svetovni vojni je število članov planinskih društev v Sloveniji strmo naraščalo, tudi na Koroškem. Leta 1949 je bilo ustanovljeno PD Žerjav, ki se je kmalu preimenovalo v PD Žerjav - Črna in nato v PD Črna na Koroškem. Lani je praznovalo 70 let neprekinjenega delovanja. V to društvo je včlanjenih več kot 10 odstotkov prebivalstva Črne. Skrbno gospodarjenje se kaže v kakovostni obnovi Doma na Smrekovcu, delovna je markacijska sekcija, pomembno je delo z mladimi planinci in na področju varstva narave, zadnja leta pa se je izletništvu pridružil še turno kolesarstvo.

Irena Greiner

Almanah 70 zgodb za 70 let govori o močni navezanosti Črnjanov na planine, o njihovih izkušnjah in gorskih dosežkih, o aktivnostih društva in njegovi zgodovini. Arhiv PD Črna na Koroškem

NOVICE

O slovenskih alpinistkah za hrvaško občinstvo

Razstava *Korajža je ženskega spola*, posvečena najuspešnejšim slovenskim alpinistkam, ki jo je pripravila avtorica Saša Mesec, kustosinja Slovenskega planinskega muzeja v Mojstrani (ob mentorstvu Irene Lačen Benedičič in ob recenziji Petera Mikšej) je bila odprta 6. marca v prostorih Državnega arhiva na Reki. Gostovanje razstave na Reki je plod večletnega dobrega sodelovanja Slovenskega planinskega muzeja in planinske skupine, ki deluje pri Slovenskem domu Kulturnoprosvetnega društva Bazovica na Reki. Po uspešni predstavitvi planinskega fotografa Jake Čopa leta 2017 v galeriji Principij je tokrat prišla na vrsto predstavitev slovenskega ženskega alpinizma.

V sodelovanju s Planinsko zvezo Hrvaške (HPS) je razstava na Reki razširjena še z dvema panojema o razvoju ženskega alpinizma na Hrvaškem, saj so hrvaške alpinistke dosegle velike uspehe tudi v svetovnemu merilu. Ta del razstave priča o zelo dobrem sodelovanju planincev in planinskih zvez dveh dežel.

O hrvaškem ženskem alpinizmu je na odprtju spregovorila hrvaška osvajalka 8201 metrov visoke gore Čo Oju ter članica hrvaške ženske odprave na Mount Everest Vedrana Simičević, svojo alpinistično in življenjsko pot pa je predstavila Marija Štremfelj, osvajalka štirih osemtisočakov, z možem Andrejem sta bila prvi zakonski par,

*Ob odprtju razstave na Reki
Foto: Lidija
Tuškan Mohar*

ki je stal na vrhu najvišje gore sveta. Razstava je bila odprta nekaj dni pred 8. marcem, ko se slavi začetek boja žena za enakopravnost z moškim rodom. Ta enakopravnost žal ni dosežena niti do današnjega dne. Zato je imela razstava še dodatno dimenzijo spodbujala je obiskovalke razstave, da zberejo dovolj moči za premagovanje vseh previsnih sten in Himalaj, ki jim preprečujejo izkazovanje njihovih vrednot v realnem življenju.

Darko Mohar

U SPOMIN

Vinko Caf – Vinkec

(1937–2020)

"Dragi ati" sta bili dve tresoči besedi hčerke Bojane, ki sta prekinili tišino na ruškem pokopališču, ko smo se na pragu letošnje žalostne pomladi poslavljali od Vinka Cafa, priljubljene Rušana, nekoč družbeno-politično angažiranega, a pozneje neustranskega planinca, ki je z ženo Roziko za večno zaznamoval utrip življenja v Rušah.

Rojenega leta 1937 v Malni v Slovenskih goricah je pot že v mladih letih zanesla v Ruše, kjer je našel zaposlitev in življenjsko sopotnico. Ustvaril si je družino in se vključil v več dejavnosti družbenega življenja v kraju, med drugim tudi v ruško planinstvo. V duhu spoštovanja narave in ljubezni do gora sta z ženo Roziko vzgojila tudi sina Dušana in hčer Bojano.

Pri sestavljanju programa letošnjih planinskih izletov nam je dejal, da se letos velikih tur ne bo udeleževal, da pa se bo posvetil slovenskim nižjim hribom, kakor mu bo pač zdravje narokovalo. Nismo slutili, da niti občnega zbora društva ne bo dočakal.

Vinko Caf je bil član Planinskega društva Ruše od leta 1955. Trideset let je bil aktiven v organih društva, na področju pohodništva, izletništva in orientacije. Bil je najstarejši planinski vodnik za sredogorje in visokogorje – tudi v zimskih razmerah – z največ opravljenimi izleti na leto. Ljuba sta mu bila Pohorje in Kozjak pa seveda Triglav, kamor je vodil skupine tudi po dvakrat na leto. Vodil je številne tradicionalne pohode, na Areh ob novem letu in dnevu državnosti, pa zimski Matjažev pohod na Peco, k Trem žebjem, pohode veteranov ... Od leta 1994 je bil član upravnega odbora in tajnik društva do leta 2002. Zelo prizadeven je bil kot poverjenik za članstvo, predsednik izletniškega odseka, komisije za priznanja in skrbnik planinske opreme. S svojo skupino je več kot dvajset let tekmoval v orientaciji in posegal po prvih mestih na državnih in mednarodnih tekmovanjih. Svoje znanje je prenašal na mlade v mladinskem odseku društva in pomagal v akcijah Mladina in gore, predvsem pa bil mentor mladim vodnikom pripravnikom. Za svoje delo je prejel bronasti, srebrni in zlati častni znak Planinske zveze Slovenije, ob svoji 80-letnici pa še spominsko plaketo PZS.

Če so mu razmere dopuščale, se je z ženo Roziko rad udeleževal ruških planinskih odprav na najvišje vrhove držav, razna gorovja po Evropi, severni Afriki in prednji Aziji, najraje pa je božal bele skale jadranskih otokov na njihovih najvišjih točkah. Zaradi svoje humorne strogosti in v nenehni skrbi za "svojo Roziko" smo ga najraje klicali kar "Vinkec".

Ko sva se lansko leto za trenutek ustavila pred nevihto v Karpatih, se je tam zagledal v temne grozeče oblake nad ukrajinskimi gorami. V trenutkih tišine sem imel občutek, da želi v daljavi uzreti svoj ljubi Triglav in svoje zeleno Pohorje. Kot da bi ga obšle zle slutnje lastnega bivanja v času, ko se je nekoč treba posloviti in zapustiti svoje prijatelje. Vsi, ki smo ga poznali, ne moremo dojeti, da se je to zares zgodilo tako kmalu. Sedaj bo pod Pohorjem počival, v bližini markirane poti in v spominih še hodil z nami – iz Ruš tja gor k Ruški kočli!

*V imenu ruških planincev zapisal
Franček Hribernik.*

**POČITNIŠKA
PLEZALNA
ŠOLA**

AKTIVNE IN ZABAVNE POČITNICE | ZA ZAČETNIKE IN IZKUŠENE MLADE PLEZALCE
10 TERMINOV PREKO CELEGA POLETJA | WWW.PLEZALNICENTER.SI

PLEZALNI
CENTER
LJUBLJANA

**U prihodnjih številkah Planinskega
vestnika boste lahko prebrali ...**

TEMA MESECA

Stoletnica Rapalske pogodbe

INTERJUJ

**Janko Ažman, Jera Musič,
Zala Žagar, Tomaž Jakofčič**

Z NAMI NA POT

Narodni parki ameriškega jugozahoda

gorenjska televizija
www.gtv.si

88,3 MHz, 96,9 MHz, 97,2 MHz,
99,5 MHz, 103,7 MHz,
105,1 MHz in 106,2 MHz.

Primorski val

*Od Trente do Trojan, najbolj poslušana
regionalna radijska mreža na Primorskem.*

**ZIMSKA
DOŽIVETJA
NARAVE**

vsak petek ob 17.05 h
na radiu Ognjišče
z Blažem Lesnikom

**RADIO ŠT. 1
OD KOLPE DO BARJA**

radijska oddaja

ČEZ HRIBE IN DOLINE

vsak 3. četrtek v mesecu, ob 17. uri

SE SLIŠIMO!

**RADIO
UNIVOX**

**99.5 MHz
106.8 MHz
107.5 MHz**

Rožna ulica 39
1330 Kočevje

T: 01/893 99 10
F: 01/893 99 24
E: info@univox.si

**RADIO
KRANJ 97.3**

www.radio-kranj.si

GORENJSKI megasrček

gore – ljudje.net

IGLU ŠPORT

WWW.IGLUSPORT.SI